

# Peer Think

>> Priročnik  
za interseksionalno  
preprečevanje  
mladostniškega  
nasilja

## **PRIROČNIK**

je rezultat projekta Daphne II »PeerThink – orodja in viri za interseksionalno preprečevanje mladostniškega nasilja«.

Avtorice in avtorji:

Christian Scambor

Elli Scambor

Fritz Reinbacher

Ingo Stöckel

Majda Hrzenjak

Marie Wittamer

Marion Fischer

Mart Busche

Olaf Stuve

Timothy Pape

Ziva Humer

Urednica:

Mart Busche

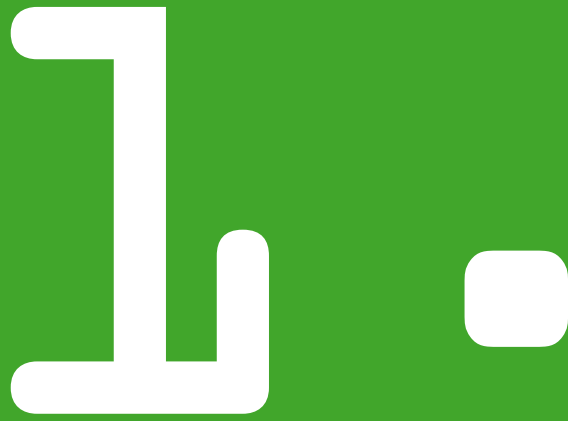
marec 2009, Berlin

[www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu)

## VSEBINA

1) V angleški verziji priročnika, ki jo najdete na spletni strani [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu), sta vključeni še dve dodatni poglavji, in sicer Izvajanje (Implementation) in Gradivo za intersekcionalno analizo (Material for intersekcional analysis).

<b>1. UVOD</b> .....	<b>4</b>
<b>2. PRIMERI DOBRIH PRAKS</b> .....	<b>9</b>
2.1 Delavnice za preprečevanje nasilja (Slovenija) – Društvo za nenasilno komunikacijo - DNK .....	10
2.2 Ce.S.I.E. (Centro Studi ed Iniziative Europee) (Center za evropske študije in pobude) (Italija) .....	11
2.3 Respect (Nemčija) .....	12
2.4 Prévention des Conduites á Risque, PCR Prevention of risk-taking behavior Preprečevanje rizičnega vedenja (Francija) .....	13
2.5 M.I.K.E – Migration.Interculture.Empowerment (Migracije.Interkuturnost.Opolnomočenje) (Avstrija) .....	14
<b>3. ORODJA ZA SAMO-UČENJE</b> .....	<b>16</b>
3.1 Prva tema: Nasilje in preprečevanje nasilja .....	17
3.2 Druga tema: Etničnost_'rasa'_kultura .....	30
3.3 Tretja tema: Spol .....	38
3.4 Četrta tema: Intersekcionalnost .....	46
<b>4. METODE</b> .....	<b>51</b>
<b>5. PEERTHINK SLOVAR</b> .....	<b>78</b>



>> Uvod

## 1. UVOD

Pričujoči PeerThink priročnik za interseksionalno preprečevanje mladostniškega nasilja smo razvili za izobraževalne in pedagoške delavke in delavce, ki delajo z mladimi ter za njihove svetovalce, svetovalke in pedagoško osebje.

Posebna lastnost PeerThink priročnika je, da upošteva različne družbene kategorije. Različne spole, spolne usmerjenosti, pripadnost prevladujočim ali manjšinskim skupinam, npr. pripadnost etničnim manjšinam, ter, da upošteva tudi vprašanje družbenega **razreda** – vse naštetu in še marsikaj ima močan vpliv na vsakodnevne izkušnje z nasiljem. Z drugimi besedami, kategorije vplivajo na nasilje in njegovo preprečevanje zato, ker vplivajo na življenje ljudi. Naše razumevanje nasilja vključuje vse oblike diskriminacije na podlagi spola, spolne usmerjenosti, etničnosti, družbenega razreda in drugih družbenih razlik.

Zato v projektu PeerThink uporabljamo termin interseksionalnost. S konceptom interseksionalnosti poimenujemo kompleksno realnost položaja mladih v družbi, v kateri na mladostnika oz. mladostnico vplivajo številne družbene diferenciacije. Naš namen je, da se vprašamo, kako na mlade vpliva dejstvo, da na njih hkrati vpliva več različnih družbenih kategorij. Katere probleme lahko analiziramo in kakšne možnosti se pojavijo, če različne pripadnosti mladih v različnih kontekstih obravnavamo kot njihove vire? Interseksionalni pogled na vsakdanjo realnost mladine je analitični pristop k pojasnjevanju nasilja, obenem pa tudi identifikacija virov za nenasilno vedenje.

### KAJ PRIROČNIK PONUJA?

Priročnik nudi paleto praktičnih metod za različna delovna področja. Poleg tega pokriva tudi module za samo-učenje pri širjenju ozaveščanja tistih, ki delajo z mladimi v njihovem družbenem okolju kot tudi v šolstvu. Na področju socialnega dela in izobraževanja je pomembnejši način, s katerim je pedagoška metoda podprta. Metoda torej nima glavne vloge pri preprečevanju uveljavljanja stereotipov in opolnomočenju preprečevanja nasilja, ampak so ključne analize in koncepti, ki jih ima oseba, ki metodo izvaja. To pomeni, da si iz svojega zornega kota socialna delavka oz. delavec, pedagoginja oz. pedagog ob vprašanju, zakaj se nekateri mladi zatekajo k nasilju in drugi ne, zastavi naslednja vprašanja :  
Kakšna je vloga družbenih strukturnih hierarhij pri posameznih nasilnih dejanjih?  
Kako kot oseba (iz izobraževalne stroke) vidim in presojam razlike?

Družbene kategorije (kot na primer, spol in invalidnost) niso nič ključnega, a so vseeno družbeni konstrukti. To pomeni, da same po sebi nimajo pomena, ampak, da jim ga določajo simboli, jezik in družbene prakse (npr.: znaki na straniščih, ki določajo, ali je oseba na vozičku ženskega ali lastnega spola).



#### >> Razred

V tradicionalnem marksističnem smislu se družbeni razred naša na skupine lastnikov proizvodnih sredstev na eni strani in lastnike lastne delovne sile na drugi.

Na podlagi post-fordističnih in neoliberalnih teorij, ki opredeljujejo raznovrstne družbene in ekonomske neenakosti, pa se družbene razrede določa na podlagi poklica, izobrazbe, znanja ter prihodka (osebnega, na gospodinjstvo in per capita, itd.), bogastva ali neto vrednosti (lastništva zemljišč, nepremičnin, produkcijskih sredstev). Razredi z več moči ponavadi podredijo razrede z manj moči in si obenem prizadevajo zakoreniniti lastno mesto moči v družbi. Družbene razrede z veliko moči ponavadi obravnavamo kot elite, vsaj notraj družbe.

Rasa, spol, razred in spolna usmerjenost so povezani na različne načine in določajo posameznikovo usodo in ekonomski status. Tudi pripadnost določenemu razredu pomeni več stvari, na primer v mestnem ali podeželskem okolju; za različne ljudi pomeni različne stvari.

V te procese kategorizacije so vedno vpete dominantne strukture. Nasilje moramo obravnavati kot pojav, ki temelji na strukturah dominantnosti; zato jih moramo pri preprečevanju nasilja upoštevati kot temeljne osnove. V priročniku so opisani moduli za samo-učenje o nasilju, odnosih med spoli in etničnostmi, ki omogočajo razmislek o lastnih vidikih in spodbujajo razvoj načina mišljenja, v skladu s katerim naj bi se izvajala priporočena praktična metoda.

Predstavljamo tudi nekaj metod, za katere menimo, da so dobri primeri interseksionalnega pristopa.

Za boljše razumevanje primerov dobrih praks je potrebno poznati specifične družbene pogoje.

Za razvoj dobro prilagojenega interseksionalnega pristopa za specifične ciljne skupine pa je potrebno upoštevati specifični kontekst te skupine. Zato v naslednjem poglavju predstavljamo več primerov dobrih praks.

## KAJ POMENI INTERSEKSIONALNO PREPREČEVANJE NASILJA MED MLADIMI?

V priročniku uporabljamo koncept **preprečevanja nasilja**, ki ne obravnava zgolj fizičnega nasilja, ampak tudi verbalne napade med mladimi. Poleg tega upoštevamo, da so socialni življenjski pogoji in strukturne hierarhije podlaga, zaradi katere so nekateri mladi prisiljeni k temu, da se zatečejo k nasilju. Odnosi med spoli, družbeni razred in rasizem so pglavitne kategorije, na katere se osredotočamo pri obravnavanju medvrstniškega nasilja. Nasilje je brez dvoma vezano tudi na spol. Empirično se je pokazalo, da je veliko bolj verjetno, da se bodo mladi moški obnašali nasilno ter postali žrtve nasilja, in ne mlade ženske. V iskanju pojasnil glede razlike med spoloma, je potrebno v kontekstu struktur dihotomije spolov analizirati družbena pričakovanja in strukture moči. Določene oblike nasilnega vedenja so bolj vezane na moške kot na ženske.

Družbeni razred povzroča razlike pri posameznem nasilnem vedenju, poleg tega je pomembno tudi dejstvo, da so mladi iz slabih življenjskih, socialnih razmer bolj pogosto žrtve nasilja/trpijo zaradi nasilja/čutijo posledice nasilja.

Družbena kategorija etničnosti se nam zdi pomembna pri delu na področju rasno pogojenega nasilja, vsakodnevnega rasizma ter na področju družbenih procesov, ki so usmerjeni h konfliktom zaradi etnične pripadnosti.

Za pristop k preprečevanju nasilja pa to vedno pomeni pogled na nasilje iz naslednjih zornih kotov:

- Zavedanje, da sta moškost in ženskost konstruirana v dihotomiji spolov in v določenem odnosu do nasilja. To na primer, pomeni, da je posamezno fizično nasilno vedenje bolj primerno za moške kot za ženske. Potrebno je raziskati, zakaj so moški bolj nasilni od žensk, a obenem ne sme prihajati do preproste delitve na (zgolj) nasilneže/storilce in (zgolj) žrtve.
- Razumeti posamezno nasilno vedenje kot bolj pogosto in dejstvo vsakdanjega življenja zaradi specifičnih družbenih pogojev. Hkrati pa je potrebno uvideti tudi vse vire, zaradi katerih se ljudje v specifičnih družbenih pogojih vedejo lahko tudi nenasilno.
- Razumeti določene (kulturne) norme in vrednote, ki generirajo nasilje (na primer, norme moškosti, ki legitimizirajo nasilje), vendar pa posameznega vedenja ne pojasnjujejo zaradi kulturne ali etnične pripadnosti.

**>> Preprečevanje nasilja**  
Preprečevanje nasilja vključuje dejavnosti, ki bi morale pripomoči k zmanjševanju ali preprečevanju nasilnih konfliktov med osebami in skupinami. Po naših izkušnjah obstaja več splošnih dejavnosti, ki so usmerjene k spremembi osebnih, komunikacijskih in/ali interaktivnih vedenj, še preden pride do kakršnegakoli nasilja, za nenasilno reševanje konfliktov, oziroma za krepitev osebne samozavesti. Ostale dejavnosti se bolj konkretno ukvarjajo z določenimi (skupinami) storilcev ali žrtev, z namenom vnaprejšnjega preprečevanja nasilja.

## KAKO UPORABLJATI PRIROČNIK?

Priročnik je sestavljen iz treh delov: uvod, praktični in teoretični del. Vsi trije deli se med seboj navezujejo, zato ni važno, kje začnete. Uvod predstavlja filozofijo projekta, v njem so pojasnjeni poglobljeni koncepti, ponuja pa tudi priporočila o tem, kako razumeti in uporabljati priročnik.

**Praktični del** je v večini sestavljen iz orodij, vsebuje pa opise posameznih metod (preglednice metod) ter opise specifičnih lokalnih pogojev projektov dobrih praks v vsaki od držav, ki sodelujejo v projektu.

**Praktični del** je v večini sestavljen iz orodij, vsebuje pa opise posameznih metod (preglednice metod) ter opise specifičnih lokalnih pogojev projektov dobrih praks v vsaki od držav, ki sodelujejo v projektu.

**Moduli za samo-učenje** so po eni strani del prakse, po drugi pa spadajo pod teoretični del. Kot praktični del jih lahko uporabite za razmislek in pripravo vsakodnevnega dela z mladimi. Gre za učenje o samo-zavedanju na temo spola in rasizma. Moduli se v veliki meri osredotočajo na lasten razmislek učiteljev in učiteljic, socialnih delavcev in delavk ter izvajalcev in izvajalk delavnic. Lastno razmišljanje je eden osrednjih konceptov interseksionalnega pristopa pri pedagoškem delu. Kot pripravo na metode (ki jih najdete v preglednicah), si lahko preberete module za samo-učenje.

**Teoretični del:** Na teoretični ravni moduli za samo-učenje nudijo uvod v zgodovino in pojav rasizma in hetero-seksizma. V slovarju je pojasnjeno razumevanje osnovnih pojmov, ki smo jih uporabljali pri projektu. Poleg tega smo navedli tudi nekaj člankov o osrednjih vprašanih projekta t.j. interseksionalnosti v izvenšolskem izobraževanju ali strategijah za izvajanje.

Praktični, tako kot teoretični del sta samostojni enoti, zato lahko začnete s katerikoli, priporočamo vam, da uporabljate oba.

## KAKO PRIROČNIK UPORABLJATI INTERSEKSIONALNO?

**Interseksionalnost** je paradigmatični pristop k družboslovnim znanostim in socialnem delu. Po PeerThinkovi definiciji interseksionalnost pomeni, da so oblike družbene represije, na primer represija na podlagi rase/**etničnosti**, spola, religije, spolne usmerjenosti, razreda, invalidnosti in drugih označevalcev drugačnosti, med seboj povezane in vplivajo na življenje posameznikov in posameznic.

Pri projektu PeerThink interseksionalno delo za preprečevanje nasilja med mladimi definiramo kot tisto, ki vključuje naslednje parametre:

1. Obravnava preprečevanja nasilja
2. Upošteva več kot le ene družbene kategorije
3. Medsebojna povezanost družbenih kategorij je vidna in prepoznana
4. Prispevek k zmanjševanju odnosov moči z dekonstrukcijo

Kakor bo razvidno, posamezne metode same po sebi niso interseksionalne. Vendar vsako od njih lahko uporabite na interseksionalen način, v skladu s štirimi

### >> Etničnost

Etničnost sloni na mitu skupnih prednikov, ki pogosto vsebuje tudi lastnosti, ki naj bi bile dedne



zgoraj naštetimi točkami. V posameznih razpredelnicah z metodami boste tako poleg navodil našli tudi opis konteksta in več namigov o tem, kako metoda lahko postane intersekcionalna. Včasih boste morali v uvod za vaše udeležence in udeleženke vnesti določene spremembe; včasih boste želeli uporabiti dodatne elemente. Najbolj pomembno je, da upoštevate konkretno življenje ter vedenjski kontekst mladih. Moduli za samo-učenje so dobra pomoč pri samo-ocenjevanju.

Čeprav intersekcionalne metode samo po sebi ni, lahko poudarimo nekaj pristopov, s katerimi lahko pedagoško in socialno delo opravljamo v intersekcionalnem smislu:

- usmerjanje k osebnim izkušnjam in okolici
- usmerjenost k subjektivnosti
- pristop opolnomočenja nedominantnih skupin
- dvigovanje samopodobe
- razvijanje nenasilnih struktur v skupnosti

## Z NAŠIMI BESEDAMI

**PeerThink** je inovativni projekt, financiran z EU, Daphne II programom. Projekt je potekal od maja 2007 do maja 2009. Po maju 2009, se bo projekt nadaljeval v obliki spletne strani, na kateri bo na voljo priročnik in kjer bomo vzpostavili mrežo strokovnih delavcev in delavk s področja preprečevanja nasilja med mladimi. S priročnikom boste odkrili priložnosti in prednosti, ki jih na področju preprečevanja nasilja med mladimi ponuja nov koncept intersekcionalnosti.

**Skupino PeerThink** sestavlja pet partnerskih organizacij: Mirovni inštitut (Ljubljana, Slovenija), Männer Beratung Graz (Gradec, Avstrija), bbjshare.it (Palermo, Italija), EuroCircle (Marseille, Francija) in Dissens (Berlin, Nemčija). Poleg teh projektnih partnerjev so kolegi in kolegice iz vsake države na podlagi svojih konceptov in izkušenj prispevali en primer dobre prakse. Brez možnosti vpogleda v njihovo delo s pomočjo evalvacije in brez njihovih prispevkov na našem skupnem seminarju (junija 2008), kjer smo izmenjali teoretična in praktična vprašanja, tega priročnika verjetno ne bi bilo. Za to se na tem mestu ZAHVALJUJEMO vsem projektom dobrih praks za njihove prispevke.





2.

>> Primeri  
dobrih praks

## 2. PRIMERI DOBRIH PRAKS

Iskali smo pedagoške in socialne projekte, ki so ustrezali našim kriterijem za interseksionalno preprečevanje nasilja. Kriteriji za projekte so bili:

- Upoštevanje več kot ene družbene kategorije
- Medsebojna povezanost družbenih kategorij je vidna in prepoznana
- Prispevek k zmanjševanju odnosov moči s pomočjo dekonstrukcije
- Ukvarjati so se morali s preprečevanjem nasilja

V šestem poglavju, ki je v angleški verziji priročnika, lahko najdete nekatere izmed metod, ki smo jih uporabili za analizo vseh projektov. Namreč, zaradi finančnih omejitev sta dve poglavji, to sta Izvajanje (Implementation) in Gradivo za interseksionalno analizo (Material for intersectional analysis), ostali v angleškem jeziku ([www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu)). V tem delu na kratko opisujemo dobre prakse, kakšen je bil namen projektov in kako so potekali.



### DELAVNICE ZA PREPREČEVANJE NASILJA (SLOVENIJA)

#### Društvo za nenasilno komunikacijo - DNK

**Društvo za nenasilno komunikacijo (DNK) gradi konceptualno ozadje svojih delavnic za preprečevanje nasilja v osnovnih in srednjih šolah na strukturni definiciji nasilja kot pojava, ki se ga lahko naučimo iz družbe in se povezuje z v družbi obstoječimi odnosi moči. Nasilje se pojavlja kot posledica razlik v družbeni moči. Ženske, etnične manjšine, lezbijke in geji, biseksualne, transseksualne osebe in invalidi so družbene skupine z manj družbene moči in so posledično bolj izpostavljeni nasilju in ranljivi.**

Ciljna skupina metode je celotna populacija šolarjev in šolark v osnovnih in srednjih šolah v Sloveniji. Metoda temelji na konceptu ničelne tolerance do nasilja, kar pomeni, da je nesprejemljivo vsakršno nasilje ali nasilno vedenje sovrstnikov in sovrstnic, brez izjem. Na delavnicah se obravnava vedenje storilcev, žrtev in opazovalcev v okviru nasilnega dejanja. Stališče DNK namreč je, da so tudi opazovalci žrtve nasilnega dejanja.

Dejanski rezultati interseksionalnosti so v celoti odvisni od pričakovanj udeležencev in udeleženk delavnice. Če udeleženci in udeleženke izrazijo zanimanje za soodvisnost družbenih kategorij, kot so etničnost, **spol** ali kakšno drugo kategorijo, ki je vezana na družbeno neenakost, jo voditelj/ica delavnice lahko

#### >> Spol

Po našem mnenju je spol družbeni in kulturni konstrukt spolne identitete. V dihotomiji kulture in spolov poznamo predvsem moški in ženski spol, kljub temu, da obstajajo tudi drugi spoli (hermafroditi, transseksualne osebe, itd.) Spolna identiteta je posameznikovo lastno razumevanje sebe kot moškega ali ženske (ali drugega spola), lahko pa jo uporabimo tudi takrat, ko drugim določamo spol, najpogosteje na podlagi izgleda, socializacijskega procesa in kulturnih vrednot. Za več informacij si oglejte orodje za samo-učenje v tem priročniku ali pa na spletni strani Peerthinka [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu).

uvede in jo med potekom obravnava. Vredno je opomniti, da je ta metoda glede družbenih kategorij kot strukturnih načel za neenakost bolj fleksibilna, saj se ne osredotoča zgolj na njih. Lahko bi rekli, da metoda sledi željam udeležencev in udeleženk in je zato tudi bolj univerzalna.

Zasnova delavnice ponuja več točk, na katerih se lahko uvede določeno intersekcionalno temo, kjer lahko določeno temo bolj poudari ali pa jo nadaljnje razvija. Na primer, v uvodu koncepta 'samopodoba' imamo prostor za razpravo o spolnih in **etničnih identitetah**, njihovih predstavah, stereotipih in vlogah; pri pogovoru na temo konflikta kot prikaza naše raznolikosti, lahko raznolikost obravnavamo ne le v psihološkem smislu, ampak tudi v strukturnem smislu; v pogovoru na temo vpliva kulturnih sporočil in podob na lastno samopodobo imamo zopet priložnost, da v razpravo vključimo pogovor o družbenih in kulturnih stereotipih glede spola in etničnosti; delavnice potekajo v manjših skupinah, da bi lažje prepoznali nasilje. Primeri bi se lahko nanašali na spolno, etnično, rasno ali medrazredno nasilje.

>> **Etnična identiteta**  
Kategorije etnične identitete so podskupina kategorije identitet, v kateri zaželenost za članstvo sloni na lastnostih etničnega izvora prednikov.

#### **CE.S.I.E. (CENTRO STUDI ED INIZIATIVE EUROPEE) (CENTER ZA EVROPSKE ŠTUDIJE IN POBUDE) (ITALIJA)**

Ce.S.I.E. je neprofitna organizacija, ki deluje na področju medkulturnega dialoga; boja proti diskriminaciji za mir in nenasilje; in se ukvarja s temami spolov. Center za ustvarjalni razvoj 'Danilo Dolci' promovira metode in delo Danila Dolcija v Palermu s projektom »Inventing the Future – Reciprocal meiotic Approach in Conflict Transformation». To je mednarodni projekt, ki ga sofinancira Evropska komisija, izvaja pa se v sedmih državah. V Palermu se ukvarjajo predvsem s problematiko pomanjkanja komunikacije med lokalnim in priseljenim prebivalstvom. Pobude 'Danilo Dolci' si prizadevajo h gradnji mostov med obema skupnostima. Dejavnosti so namenjene mladim med 18. in 25. letom starosti z različnim kulturnim ozadjem. Aktivnosti predlagajo mladi udeleženci in udeleženke sami ter prostovoljci in prostovoljke iz Ce.S.I.E. Dejavnosti temeljijo na mejotski metodologiji.

Sodelovanje v njihovih dejavnostih omogoča razbijanje predsodkov ter prenos novega vedenja v družine in soseske udeležencev in udeleženk. Posledično je lokalni vpliv dela močnejši in tudi sam projekt ni namenjen zgolj mladim udeležencem in udeleženkam, ampak tudi mladini in odraslim iz celotnega Palerma.

Glavni cilj mejotskih skupin je učenje o tem, kako zmanjševati in reševati konflikte moči in neenakosti med posamezniki in skupinami iz različnih družbenih kategorij kot so: -pogosto nepriviligirani- mladi, migranti iz različnih etničnih skupin, kot tudi deklince in ženske. V vseh skupinah se obravnavajo tudi teme spola.

Sodelovanje v dejavnostih mladim odpira tudi številne priložnosti: lahko potujejo v tujino in izkusijo medkulturnost, ki jim nudi nove možnosti, da postanejo aktivni državljani in državljanke in tudi v praksi zaživijo v duhu nenasilja.

**Projekt »Inventing the Future – Reciprocal meiotic Approach in Conflict Transformation« po točkah:**

- 1) Udeleženci in udeleženke pridobijo znanje in veščine meiotike pri vzpostavljanju in ohranjanju odnosov
- 2) Naučijo se analizirati in razmišljati o vzrokih in posledicah multikulturalnosti, o etničnih in verskih konfliktih – z uporabo mejotske metode
- 3) Naučijo se predvsem analizirati konflikte in razvijati strategije za njihovo reševanje, vendar pridobijo tudi druga znanja
- 4) Pomoč mladim pri razvijanju sposobnosti in veščin za nenasilno reševanje konfliktov v njihovem multikulturalnem, multietničnem in multireligijskem kontekstu
- 5) Preučiti in aktivirati znanje o razpoložljivih virih mladih udeležencev in udeleženk
- 6) Razvijati dejavnosti, s katerimi se učijo analogije na področju nenasilnega preprečevanja konfliktov z upoštevanjem raznolikosti
- 7) Med mladimi razvijati aktivno državljanstvo in povečevati vlogo mladih v procesu spreminjanja družbe
- 8) Razvijati dejavnosti za koncept neformalnega izobraževanja in mejotskega pristopa kot pristopa k odnosom, kot tudi mobilnosti in nenasilnemu reševanju konfliktov
- 9) Prispevati k mirnemu in spoštljivemu odnosu do drugačnosti in pomagati, da si mladi zgradijo življenjski načrt, ki bo prispeval k njihovi osebni rasti
- 10) Spodbujati razmišljanja o pravicah ljudi in boju za ohranjanje teh pravic

**RESPECT (NEMČIJA)**

**Projekt Respect sestavljata dva podprojekta: respect (spoštovanje) – delovanje proti nasilju in izključenosti na podlagi anti-rasizma in spolov (2003-2006) in respect – stopimo skupaj (2007).**

**Ciljna skupina so mladi med 14. in 17. letom starosti iz šol v socialno depriviliranih okrožjih mesta Bremen v Nemčiji.**

Tematsko izhodišče projekta Respect je kritičnost do patriarhalnih in rasističnih družbenih struktur. Razmišljanja o družbenih strukturah, s posebnim poudarkom na subjektivnosti, ki je relevantna za konkretne izkušnje mladih, bi morala voditi do produktivnega nestrinjanja, ko se srečajo z etnizacijo, spoli in heterocentrizmom ter v zvezi z netradicionalnimi življenjskimi koncepti. Produktivno nestrinjanje bi se lahko zgodilo, kadar se pojavi vprašanje, kako dolgo (do katere generacije) želimo uporabljati izraz 'migrantsko ozadje' ali kadar se poudarja dejstvo, da nekatere osebe sebe ne obravnavajo kot moškega ali ženskega spola ali kadar se v skupini obravnava istospolne družine.

Splošne teme delavnic so izkušnje z diskriminacijo (bodisi kot žrtev ali storilec), rasizem in seksizem v vsakdanjem življenju, nasilni konflikti in nenasilno reševanje konfliktov.

Pri Respectu delo poteka v transkulturnih skupinah (migrantsko ozadje in osebe

iz večinskega nemškega okolja, heteroseksualne in homoseksualne osebe, ženski in moški vodje delavnic).

Nasilje je obravnavano kot vsakodnevna izkušnja mladih. Respect naslavlja predvsem vsakodnevno nasilje in izkušnje z rasno diskriminacijo. Skupina Respect se ukvarja s konceptualizacijo nasilja, v katero se vpenjajo vsakodnevne izkušnje z nasiljem s strukturnim razumevanjem nasilja kot so rasizem, patriarhat in kapitalizem. Učenci in učenke na delavnicah pridejo v stik s strukturnimi pogoji v svojem okolju in razmišljajo o lastnem vedenju in o tem, kako so tudi sami aktivni del vsakodnevnega nasilja, na primer, v šoli. Poleg racionalnega zavedanja o odnosih moči in strukturnih pogojih za nasilje, se udeleženci in udeleženke osredotočijo na posameznikovo odgovornost in razvoj priložnosti za nenasilno vedenje, z 'respect-om' (spoštovanjem).

Koncept vključuje različne strategije k zmanjševanju odnosov moči: Respect deluje na podlagi praktične kritike dihotomij, kot so na primer, moškost in ženskost ali nemška/evropska kultura in ne-nemška/ne-evropska kultura. Respect vključuje tudi koncept opolnomočenja nedominantnih skupin. Na podlagi analize dominantnih struktur se lahko nedominantne strukture /ali osebe opolnomočijo, oziroma opolnomočijo same sebe. Manjšinske skupine vzpodbujajo k temu, da spregovorijo o svojih izkušnjah ter, da se postavijo za svoje pravice. Respect se osredotoča na številne perspektive: z različnimi vajami poteka učenje o sprejemanju različnih družbenih položajev in razvoj lastnega mnenja o družbenih dominantnih strukturah.



#### **PRÉVENTION DES CONDUITES Á RISQUE, PCR PREVENTION OF RISK-TAKING BEHAVIOR, PREPREČEVANJE RIZIČNEGA VEDENJA (FRANCIJA)**

Preprečevanje rizičnega vedenja je francoski projekt, ki so ga razvile organizacije za socialno delo in delo na ulici. Poglavitni pristop koncepta je 'namensko preprečevanje', ki temelji na učenju na ulici s prisotnostjo in dejavnostmi v urbanem okolju na podlagi anonimne in prostovoljne izbire sodelovanja tam, kjer nasilje velja za vsakodnevni pojav. Osrednja ciljna skupina projekta so mladi med 12. in 22. letom starosti iz neprivilegiranih urbanih okolij, ki se srečujejo s problemi (pri šolanju, z družbenimi in ekonomskimi problemi). Koncept upošteva družbene pogoje in jih obravnava tudi individualno.

Cilj projekta je doseči in v projekte vključiti mlade, ki bodo bolj verjetno delovali rizično in postali žrtve nasilja, kot tudi tiste, ki nasilno vedenje že poznajo, da razmislijo o odnosih moči med mladimi kot tudi na institucionalni ravni. Pri projektu izvajajo strategije za zmanjšanje odnosov moči na individualni in strukturni ravni, kar je tudi ključno za delo iz drugih vidikov, saj je v teh urbanih okrožjih hierarhija kodificirana in pogosto povezana z nasiljem.

Družbene kategorije kot so razred, etničnost in spol so v projektu posebej naslovljene in se med seboj povezujejo. V projektu so analizirani odnosi med temi kategorijami v posebni povezavi z okrožjem, ki je del urbane mreže. Projekt tematiki spola in razreda obravnava z dejavnostmi za dekleta in fante, ki jih s pomočjo metod opolnomočijo in pomagajo orisati njihove bodoče zunanje konflikte identitete povezane s francoskim vzorom večinske skupine višjega razreda in drugih z etničnim ozadjem, ki se jih obravnava kot pripadnike nižjega razreda, na primer.

Projekt se ukvarja s preprečevanjem nasilja znotraj globalne metodologije, sam projekt pa je večinoma usmerjen na prvo in drugo stopnjo, ki smo jo opredelili zgoraj.

#### **M.IK.E – MIGRATION.INTERCULTURE.EMPOWERMENT (MIGRACIJE.INTERKUTURNOST.OPOLNOMOČENJE) (AVSTRIJA)**

**M.IK.E – Migracije.Interkulturnost.Opolnomočenje je avstrijski projekt, ki so ga razvili strokovnjaki, migranti iz zahodne Afrike. Projekt se ukvarja z opolnomočenjem kot pglavitnim pristopom na področju dela z mladimi migranti, ki potrebujejo podporo pri oblikovanju svojih možnosti za prihodnost.**

Mladi se znajdejo v nevarnem položaju, da postanejo nasilni, kot tudi, da postanejo tarče nasilja, kar je še posebno nevarno za nezavarovane mlade in/ali prosilce azila z neurejenim pravnim statusom, nizko izobrazbo ali sploh brez izobrazbe in brez službe. Ker je koceptualizacija nasilja vpeta v družbene strukture, se delo na področju nasilja in njegovega preprečevanja izvaja s pomočjo širokega pristopa, ki se usmerja na različne družbene sisteme (npr. šola, družina, center za mlade). V skladu z obravnavano stopnjo nasilja M.IK.E v celoti posega v verjetne nasilne situacije kot tudi v situacije, ki nastanejo po nasilnem dejanju. Primarno preprečevanje je obravnavano v širokem smislu.

M.IK.E deluje predvsem v povezavi z 'migracijo iz ene kulture v drugo'. Pri znotraj-skupinskih in izven-skupinskih odnosih, se nemigrantsko avstrijsko populacijo obravnava kot znotraj-skupinsko. Priseljence iz neevropskih držav se obravnava kot zunanjo skupino (s posebnim težiščem na drugi in tretji generaciji!). Odnos med obema skupinama je ključnega pomena. Vsebina projekta je večinoma vezana na družbeno in strukturno ozadje intersekcionalnih kategorij 'kulture', 'generacije', 'družbenega položaja/marginalizacije'. Migracije in marginalizacija sta med seboj povezana.

Spremembe spolnih vlog med kulturami so pomemben izziv v procesih migracij, predvsem zato, ker močno vplivajo na pojavnost nasilja.

Da bi prikazali model za zgled moškosti, M.IK.E obravnava različna pričakovanja hegemonskih moškosti v povezavi z različnimi kulturami. V tem kontekstu delo z dečki pomeni kritično obrazložitev in zavedanje konvencij in tradicij v patriarhalni kulturi. M.IK.E spodbuja tudi h kritičnemu razmišljanju o zakoreninjenem modelu moškega, ki naj bi k hiši prinašal denar in njegovo pričakovanje, da ga ženske in otroci ubogajo. V širokem spektru projekt obravnava tudi različne moškosti. Udeleženci projekta posebno pozornost namenjajo temam, kot je represija nad ženskami v patriarhalnih odnosih moči, kot tudi vloge spolov v (osebnih) odnosih, odnosih na trgu dela in v družinah.

# 3.

>> Orodja za  
samo-učenje



### 3. ORODJA ZA SAMO-UČENJE

V tem poglavju boste našli štiri tematske sklope: o nasilju in preprečevanju nasilja, o spolu, o etničnosti\_'rasi'\_kulturi in o intersekcionalnosti. Tematski sklopi so hrana za razmišljanje, v njih je pojasnjena teoretična podlaga, vsebujejo pa tudi primere in vprašanja vezana na vaše osebne izkušnje in mnenja.

Pri projektu PeerThink se je izkazalo, da neprestano razmišljanje o osnovnih družbenih kategorijah in **dominantnih odnosih**, kot so etničnost, družbeni razred in spol, lahko izboljša kakovost dela, predvsem pri intersekcionalnih analizah situacij in kontekstov. S tem namenom smo oblikovali orodja, ki jih lahko preprosto uporabljate tudi sami, skupaj s sodelavci ali prijatelji in tudi s ciljnimi skupinami.

Želimo vam dobre učne izkušnje... in obilo zabave!

#### 3.1 PRVA TEMA: NASILJE IN PREPREČEVANJE NASILJA

V prvem delu boste našli informacije o nasilju in preprečevanju nasilja, teoretična dejstva kot tudi vprašanja o vašem osebnem mnenju o tej temi. Žal vam preprostih odgovorov ne moremo ponuditi, ker je nasilje preveč kompleksen pojav, da bi nanj lahko ponudili odgovor v tako kratkem poglavju. Lahko pa vam ponudimo pregled različnih pristopov in stopenj, ki so pomembne pri razumevanju in analizi nasilja.

Upamo, da vam bomo pred koncem poglavja lahko prikazali intersekcionalni pogled na nasilje, ki smo razvili pri projektu PeerThink, pri katerem podajamo primer razreda, ki ga obravnavamo kot strukturno obliko nasilja, ki ima lahko za mlade težke posledice, tudi kar se tiče medvrstniškega nasilja. Ker cenimo kritično razmišljanje, bomo ponudili tudi kritično razmišljanje o preprečevanju nasilja. Menimo, da je teoretična razprava na to temo v pomoč za izboljšanje praktičnega dela na področju preprečevanja nasilja. Na koncu poglavja boste našli nasvete glede praktičnega dela ter internetne povezave za gradiva za praktično delo.

Ali mladostniško nasilje predstavlja problem na vaši šoli, v centru za mlade, v vaši soseski? Poskusili bomo pomagati z analizo določenih oblik neposrednega nasilja, vašo pozornost pa želimo usmeriti tudi k strukturam, ki se skrivajo za takšno obliko nasilja, kot so na primer revščina, izključenost, dominantni odnosi. Sinteza vseh teh dejavnikov je zelo kompleksna naloga ... in na žalost ni nobenih preprostih rešitev, ki bi se glasile: »storite to in to in to, in nasilja bo konec.«

##### Preden začnemo še dve vprašanji:

- Preden preidete na naslednjo temo, si vzemite minuto časa in pomislite na vse **oblike nasilja**, ki jih poznate.
- Ali med temi oblikami nasilja **opazite povezavo**, na primer med mladostniškim nasiljem in rasizmom, ali povezavo med fizičnim in spolnim nasiljem?

Eden od vidikov, zakaj je preprečevanje nasilja zapleteno, je povezanost vseh različnih oblik nasilja.

##### >> Dominantni odnosi

Dominantnost – sposobnost izvajanja moči in vpliva nad drugim – je skupna nit vsem družbenim kategorijam. Vsaka oseba se oblikuje na podlagi kulture, ki jo obdaja. Od družbenih kategorij se učimo neposredno ali posredno, posledična sporočila in izkušnje pa shranjujemo kot vrednote in posledično stereotipe. Mnogi izmed stereotipov obveljajo za norme, preostali pa so definirani glede na normo (in ne samo s strani dominantne skupine). Ponotranjena dominantnost je predvidevanje tistih z močjo, da vsi delijo njihovo realnost; zato delujejo, kot da bil njihov zornik kot univerzalen.

##### >> Medvrstniško nasilje

Medvrstniško nasilje je nasilje med otroki in mladostniki, ki so pogosto enake starosti (skupina vrstnikov).

Kljub temu pričnimo poglavje s preprostim pregledom teme:

## PREPREČEVANJE NASILJA

Preprečevanje nasilja je večdimenzionalni koncept.

'Preprečevanje' lahko razdelimo na tri stopnje: primarno, sekundarno in terciarno preprečevanje (Caplan 1964):

- 1) Primarno preprečevanje je preprečevanje nasilja **preden** se nasilje sploh zgodi. Teži k spreminjanju okoliščin, ki vodijo k nasilju in udeležencem pomaga, da se z nasiljem spoprimejo, s čimer lahko preprečijo nasilno dejanje.
- 2) Sekundarno preprečevanje se ukvarja s preprečevanjem nasilja pri osebah, ki so se **že** vedle nasilno. Namenjeno je zmanjševanju škode in izboljševanju osebne sposobnosti, družbenih okoliščin ali institucij.
- 3) Terciarno preprečevanje se uporablja **po tem**, ko so se osebe že vedle nasilno in jim pomaga pri resocializaciji ali rehabilitaciji, da bi se preprečilo ponovno zatekanje k nasilju.

V našem delu smo se posvetili predvsem znanju, ki se uporablja za primarno in sekundarno preprečevanje nasilja, močan poudarek v konceptih preprečevanja nasilja pa smo dali pomembnosti strukturnega nasilja.

Cilj preprečevanja nasilja je, upoštevajoč družbeno in izobraževalno ozadje projekta, sprememba lastnega osebnega, komunikacijskega in/ali interaktivnega vedenja. To spremembo naj bi dosegli s spodbujanjem razmišljanja o lastnem vedenju, spodbujanjem samozavesti, oblikovanjem družbene ozaveščenosti, izboljševanjem sposobnosti za reševanje konfliktov, nadzorovanjem lastnega vedenja in pridobivanjem socialnih veščin. Večina projektov za preprečevanje nasilja sloni na vedenju posameznika, redko se v projektih posnema okoliščine iz vsakdanjega življenja in upošteva kulturo mladih ter razne oblike strukturnega nasilja. Poleg tega se v projektih nasploh redko naslavlja spolne norme.

Pojdimo, torej naprej:

## DEFINICIJE NASILJA

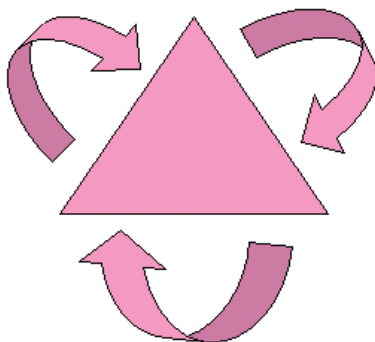
Johann Galtung (1998), raziskovalec mirovnih študij in dobitnik alternativne Nobelove nagrade je opredelil tri vrste nasilja: osebno, kulturno in strukturno nasilje.

### Direct personal violence

(physical, verbal, psychological, e.g. a man hits a woman)

### Structural violence

(embedded in social structures, e.g. gender discrimination, femicide)



### Cultural violence

(used to justify direct or structural violence, e.g. 'victim blaming' in the case of rape)

vir: <http://www.engender.org.za/publications/engenderingsecurity.html>

Omenimo še, da se vsaka od omenjenih oblik nasilja lahko pojavi v kombinaciji z ostalima dvema, vse tri pa so med seboj tudi povezane. **Kulturno nasilje** se pojavlja, kadar se kulturne norme in vrednote uporabljajo za legitimizacijo različnih oblik (med)osebne ali strukturne nasilja. Konstrukte neenakosti se pogosto opravičuje s pomočjo kulturnega nasilja, na primer, da se razlike v dohodkih med moškimi in ženskami pojasnjuje z naravno podrejenostjo žensk. **Neposredno osebno nasilje** izvaja akter, medtem, ko nasilje brez konkretnega akterja imenujemo **strukturno nasilje**. **Strukturno** nasilje je zakoreninjeno v družbenih sistemih in se pojavlja kot neenakost v odnosih moči. Mehanizme strukturne nasilja je težko razpoznati, zato se manjšinske družbene skupine proti njemu težko borijo, na primer, otroci iz delavskega razreda s težavo pridobijo visoko izobrazbo.

V razmišljanju o mladih in o nasilnih dejanjih, želimo imeti neprestano pred očmi povezave med vsemi tremi oblikami nasilja.

## PRESODITE SAMI: ALI GRE ZA NASILJE??

- 1) Četrtošolec ima pri telovadbi govorno vajo o klasičnem plesu. Po predstavitvi ga nekateri sošolci in sošolke ozmerjajo z revo.

DA | NE

- 2) V Nemčiji bodo učenca s turškim potnim listom najverjetneje poslali v šolo, v kateri bo zelo težko/ne bo mogel opraviti mature, predvsem zaradi priporočil in ocen učiteljev v ocenjevalni komisiji, medtem, ko so ta potrebna za to, da bi oseba z nemškim potnim listom dosegla višjo izobrazbo.

DA | NE

- 3) Vrtec želi za konec tedna organizirati taborniški izlet za očete. Vsi otroci in njihovi očetje bodo skupaj preživeli konec tedna.

DA | NE

- 4) V določenih družbah se veliko govori o integraciji ljudi z migrantskim ozadjem. Integracijo bi v teh primerih morali večinoma uresničevati glede na ciljne skupine, ki bi se v družbo integrirale s sprejemanjem vrednot in življenjskih slogov večine.

DA | NE

- 1) Da, gre za mešanico fizičnega nasilja (oseba je bila zasmehovana, ker je izrazila, da ji je nekaj všeč) in kulturnega nasilja, ker vladajo določene družbene norme, ki označujejo, da so moški, ki jim je všeč klasični ples homoseksualci ali pa so požensčeni in razvrednotijo te lastnosti, zaradi katerih se ostale osebe ne želijo vmešavati v takšne situacije, ker tudi sami mislijo, da bi moral imeti fant raje nogomet.

- 2) Gre za strukturno nasilje, učenec s turškim potnim listom ne bo niti opazil, da ga ocenjujejo kot nekoga brez pričakovanj o visoki izobrazbi, v neenakem položaju je zaradi strukturnih razlogov in ne zaradi pomanjkanja pameti ali talenta, kot se to pogosto presoja v družbenem okolju. Podobno so raziskave pokazale, da so se osebe z migrantskim ozadjem, ki imajo nemški potni list 'pripravljene integrirati', medtem, ko naj se ostale ne bi hotele. Vendar verjetno obstaja več razlogov, zakaj si osebe ne bi želele nemškega potnega lista, o teh osebnih razlogih pa nimamo dovolj znanja. Gre za vnaprejšnjo predpostavko.

- 3) Tu ne gre za neposredno nasilje, je pa to nasilje na simbolni ravni, otroci lezbičnih parov in mati samohranilk so izključeni.

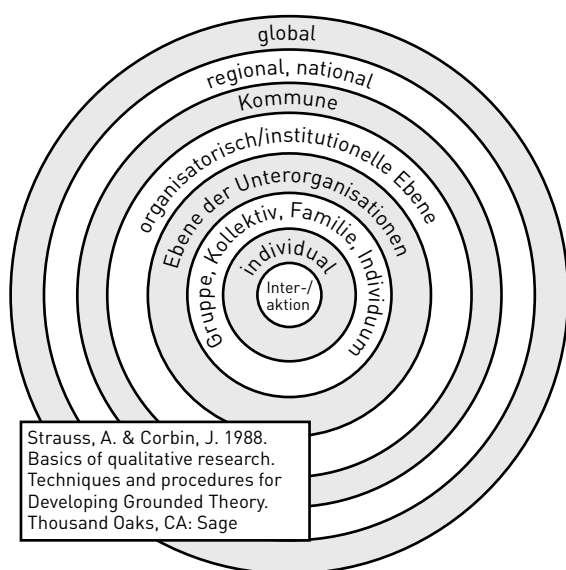
- 4) Naredimo krajši miselni poizkus: predstavljajte si, da se preselite se v drug kraj, in vaš izgled ter navade se razlikujejo od navad in izgleda večine prebivalcev in prebivalk. Ljudje mislijo, da ste čudni, morda celo nevarni, in zaradi tega se ne počutite ravno lagodno, saj ne veste, kako bi pojasnili svoj način življenja in kako bi ljudi sploh prepričali, da vam prisluhnejo. Nihče vas ne vpraša, kaj si o vsem skupaj mislite in niste več povsem prepričani, da si zares želite biti integrirani. Kje gre pri tem za nasilje? Tu naletimo na določen diskurz, ki določa, kdo pripada dominantni skupini in kdo ne, edino odgovornost za uspešnost integracije pa daje ta diskurz tistim, ki bi jih bilo potrebno integrirati – medtem

ko ostali o integraciji le sodijo. To je diskurz izključenosti, ki stabilizira hegemonski red evropske države na račun beguncev, tujcev, temnopoltih, muslimanov, homoseksualcev in mnogih drugih. Tu gre za obliko kulturnega in/ali strukturnega nasilja.

Pa se podajmo še globlje v teorijo.

## POGOJNA MATRICA

Pogojna matrica je koncept utemeljene teorije, kvalitativna raziskovalna strategija, ki sta jo opisala Strauss in Corbin (1998). Dejansko je sestavljena iz plasti različnih splošnih lastnosti, od 'mikro' osebnih do zelo splošnih, širokih 'makro' stopenj. Osnovna ideja koncepta je, da pojave (kot je nasilje), lahko zasledimo na več stopnjah in tam poiščemo primerna pojasnila. Vsaka stopnja je povezana z drugimi stopnjami in sestavlja nekakšen kontekst, oziroma pogoje za ostale stopnje. Ta koncept smo se odločili predstaviti kot okvir za obrazložitev o tem, kakšne perspektive in stopnje različnih teorij in teoretičnih konceptov se povezujejo ter, da bi posebej poudarili usmeritev projekta PeerThink.



Elementi na vsaki od stopenj (glej Strauss & Corbin, 1998, str. 136)

**Mednarodna:** mednarodna politika in pravni red, kultura, vrednote, filozofije, gospodarstvo, zgodovina, mednarodni problemi, okolje.

**Regionalna, nacionalna:** nacionalne politike in pravni red, nacionalna kultura, zgodovina, gospodarstvo, problemi in teme.

**Skupnostna:** vse zgoraj naštetje teme v povezavi s skupnostjo: demografske lastnosti, zaradi katerih je skupnost edinstvena.

**Institucionalna, organizacijska:** saka ima svojo strukturo, pravila, probleme in zgodovino.

**Stopnja suborganizacije v organizacijah in institucijah:** na tej stopnji se pojavijo specifične lastnosti mestne četrti, geografskega področja, razreda v šoli.

**Skupina, kolektiviteta, družina, individualno:** biografije, filozofije, znanje in izkušnje posameznikov in posameznic, družin in raznih skupin (na primer, vrstniške skupine).

**Interakcija:** interakcija predstavlja vse, kar ljudje počnejo skupaj in se nanaša na pojav oziroma na to, kar počnejo in kako to nanje vpliva. Sem spadajo tudi dejanja, pogovori in spoznanja, ki spremljajo dejanja ter avto-refleksija in stik z ostalimi. Interakcijski procesi so lahko: pogajanje, prevladovanje, pogovarjanje, prepiranje, razmišljanje, ...

**Dejanje:** je aktiven način izražanja sebe ali interakcije z ljudmi. Dejanje se izvede, ko se spoprimemo s pojavom, ko nanj odreagiramo, itd. Dejanje in interakcija sestavljata pomensko enoto.

Čeprav naloga na tem mestu ni analiza nasilnega vedenja, je lahko v povezavi z 'mladostniškim nasiljem' zanimivo vpeljati dejanje/interakcijo v center pogojne matrice, na primer »A se je nasilno vedel nad B«, ter povezati to sekvenco z vsemi stopnjami, ki obkrožajo interakcijo. Teorije medvrstniškega nasilja težijo k obrazložitvi vzrokov in pogojev za nasilna dejanja, obrazložitve pa se nanašajo na eno ali več v matrici navedenih stopenj; nekatere teorije so vezane na več stopenj, druge naslavlja le eno samo. Nobena od teorij ne more povzeti vseh stopenj in jih smiselno povezati, vendar smo vseeno izbrali nekatere teorije in se osredotočili nanje.

V nadaljevanju se nahaja izbor teorij, ki je nastal iz seznama mnogih teoretičnih konceptov, ki pojasnjujejo nasilje; vendar naš izbor nikakor ni popoln, temveč le nekakšen okvirni seznam, ki naj bi pripomogel k ilustraciji, kako se razne teorije navezujejo na določeno stopnjo (ali več stopenj) matrice (po Schmollu, n.d.). Schmoll se je ukvarjal z nasilnimi moški kot povzročitelji nasilja v odnosih, vendar je mnogo njegovih konceptov uporabnih tudi pri ostalih oblikah nasilja:

1) Schmoll, D. (n.d.). Erklärungsmodelle von männlicher Gewalt in Paarbeziehungen. Wiwen: Männerberatung Wien.

**Doživljanje nasilja kot rizični faktor za izvajanje nasilja:** Ta relativno star koncept navaja, da bodo moški in mladi moški, ki so sami že doživeli nasilje, oziroma, ki so bili priče nasilja očeta nad materjo, bolj verjetno tudi sami nasilni ('medgeneracijski prenos nasilnega vedenja'). Ta koncept lahko velja za 'skupinsko, kolektivno, družinsko in individualno' stopnjo. Ni v protislovju z ostalimi koncepti, ki so vezani na makro stopnje in teh stopenj tudi eksplicitno ne vključuje.

**Učenje po modelu:** Mladi se svojega vedenja učijo od drugih, predvsem od oseb, ki jih ocenjujejo kot pozitivne (na primer, starši, učitelji, vrstniki). Ta koncept spominja na 'medgeneracijski prenos' in z njim bi bilo mogoče pojasniti razliko v razmerju med nasilnimi fanti in dekleti (fantje se pogosteje identificirajo z moškimi modeli, ki imajo višjo osnovno stopnjo za nasilje). Tudi ta koncept pokriva predvsem stopnje 'skupina, kolektiv, družina in individualno', obenem pa upošteva tudi mezo stopnje, ki jih potencialno lahko vključuje, na primer pozitivno ovrednotene 'kulture' v soseski, mestni četrti, itd. Učenje po modelih odpira konstruktivna obzorja za poučevanje, saj socialni delavci in delavke in šolniki lahko delujejo kot alternativni modeli za vzgled in zgradijo pozitivne primere mirnega sodelovanja, posebj kadar delajo z zelo raznolikimi skupinami mladostnikov in mladostnic.

**Psihoanalitični koncepti:** Tudi nasilno vedenje lahko pojasnujemo s psihodinamičnimi teorijami, na primer s konceptom 'identifikacije s storilcem' ali 'podoživljanjem travmatične izkušnje z zmagovalnim rezultatom' (t.j. oseba s travmatičnimi izkušnjami se s travmo spoprime z nasilnim vedenjem). Tudi pri tem konceptu so v ospredju 'skupinska, kolektivna, družinska in individualna' stopnja.

**Teorije družbenega nadzora:** Nasilje je na podlagi teh teorij osnovni element človeškega vedenja in vir za prevzemanje nadzora in oblasti nad drugimi. Ljudje se nasilja ne poslužujemo zgolj zaradi norm in sankcij. Če družbene mreže in družbe kot celote na nasilje ne reagirajo z ostrimi sankcijami, v resnici nasilno vedenje vzpodbujajo. Če do takšnih sankcij ne pride, so ljudje vzpodbujeni k nasilnemu vedenju; ta pristop povezuje koncept učenja po modelu in prepričanje, da je cilje lažje dosegati z uporabo nasilja. (Po drugi strani pa je na podlagi te teorije mogoč tudi konstruktiven razvoj, saj družbene mreže lahko vzpodbujajo tudi nenasilno vedenje in komunikacijo.) Zato pokriva tudi več stopenj kot vse zgoraj navedene teorije ('organizacijska, institucionalna, skupnostna, nacionalna' stopnja in celo višje stopnje).

**Nasilje kot posledica patriarhalnih struktur:** Koncept se osredotoča na družbeno raven in poudarja moško dominantnost in nasilje moških nad ženskami. Namen nasilja je ohranjanje moške nadvlade nad ženskami. V mnogih primerih uporaba nasilja za uveljavljanje hierarhične organizacije družbe na podlagi spola ni potrebna, ker je dominantni odnos med moškimi in ženskami institucionaliziran in ponotranjen, kar privede do hegemonске strukture. Koncept dobro pokriva višje stopnje pogojne matrice (ekonomska perspektiva, zgodovina), vendar povzročitelje nasilja omejuje le na moške. Ob sestavljanju praktičnega načrta za delo s skupinami je ta koncept zagotovo potrebno upoštevati, vendar ga je potrebno tudi dodatno obogatiti s koncepti, ki pokrivajo nižje stopnje matrice, koncepte kot so, na primer, 'kulturno prekrivanje': Bolj kot družba sprejema in odobrava nasilje kot sredstvo za uresničevanje ciljev na enem področju (na primer, vojaška posredovanja, ali pozitivna konotacija pri pojavljanju nasilja v medijih), bolj verjetno bo, da se bo ta pozitivni odnos do nasilja prenesel na drugo področje (na primer, posameznikovo življenjsko okolje).

**Nasilje kot sredstvo za kompenzacijo občutka manjvrednosti in nizkega položaja v družbi:** Nasilje je lahko tudi vir za kompenzacijo različnih občutkov manjvrednosti, frustracij, negativnih občutkov, vezanih na samopodobo. Ta teorija je podobna teoriji simbolične samoizpolnitve: Če osebe ne morejo izpolniti svojih idealov, iščejo in kažejo simbole, s katerimi bi to neizpolnitev lahko nadomestili. Splošna razlaga, zakaj se mladi zatekajo k nasilju je iskanje spoštovanja. Predvsem pri moških in dečkih, pa tudi pri ženskah in dekletih, lahko uporabo nasilja razložimo kot simbol in vir za prikrivanje drugih subjektivnih pomanjkljivosti. Morda spoštovanje zamešajo s strahom, a iz njihovega zornega kota ta strategija povsem zadostuje. Prikazovanje hipermoškega vedenja in interakcije je lahko nadomestek za pomanjkanje samozavesti. Pri tem modelu se moški ideali, ki so povezani z visokimi stopnjami pogojne matrice kombinirajo z nižjimi stopnjami

(skupinska, individualna). K takšnemu modelu se v zadnjem času pogosto zatekajo tudi mladostnice, raziskave o nasilju pri dekletih pa so žal še vedno zelo redke.

**Integrativni ali ekološki pristopi** stremijo k medsebojnemu povezovanju različnih sistemov, ki obkrožajo nasilno osebo, na primer:

- Mikro sistem: družina, delovno mesto, soseka; ta sistem pokriva vse subjektivne pomene, ki jih ima posameznik o zgoraj navedenih sistemih.
- Mezo sistem: povezave mikro sistemov ter institucij (in zopet subjektivni pomeni).
- Ekso (zunanji) sistem: elementi, ki vplivajo na posameznika tudi če z njimi ni v neposrednem stiku (na primer, zakoni).
- Makro sistem: družbeni in kulturni faktorji, etnične skupine, družbeni milje (in subjektivni pomeni).

Ta pristop spominja na koncept pogojne matrice; vendar se od njega tudi razlikuje (na primer: pri ekološkem pristopu je v središču nasilna oseba, pri pogojni matrici pa sta v ospredju dejanje/interakcija).

Toliko torej o različnih pristopih ... upamo, da kot smo dejali, kako bo vse skupaj zelo kompleksno, odgovorov pa vedno manj, nismo preveč obljubljali ...

Na koncu pa bi radi podali tudi svoje mnenje o pristopu in teoretičnem stališču projekta PeerThink, predvsem na podlagi Pogojne matrice.

#### **Osnovni pristop projekta PeerThink lahko povzamemo kot:**

- Dejanja in interakcije, ki nas zanimajo, vsebujejo fizično nasilje, oblike psihološkega nasilja ter diskriminacijo. Poleg tega smo vključili tudi vse vrste diskriminacij na podlagi spola, spolne usmerjenosti, etničnosti, družbenega razreda in ostalih družbenih razlik. Gre za interakcijo, ki je aktivna diskriminacija proti osebi ter reakcija na diskriminacijo. Kakor je razvidno iz primera, v določenih nasilnih sekvencah pogosto lahko preprosto razlikujemo med žrtvijo in storilci, vendar obstajajo tudi situacije, ko razlikovanje med obema ni tako preprosto, na primer, ko gre za pretep med vrstniki ali, kadar se osebe na strukturno nasilje odzovejo z neposredno uporabo nasilja.
- Intersekcionalni pristop projekta PeerThink upošteva različne družbene kategorije. Kategorije (na primer, spoli, spolne usmerjenosti, pripadnost večinskim skupinam ali manjšinam, kot so etnične manjšine in družbeni miljeji) oblikujejo vsakodnevne življenjske izkušnje mladih z nasiljem in na te izkušnje tudi vplivajo. Temeljna usmerjenost k intersekcionalnosti je tesno povezana s pogojno matrico, ki povezuje različne stopnje in upošteva tudi medsebojno interakcijo med stopnjami.
- Družbena diferenciacija vpliva na mlade. Kaj za mlade pomeni, da se jih obravnava na podlagi različnih družbenih kategorij, oziroma da le-te nanje vplivajo? Kakšni problemi lahko pri tem nastanejo, kakšne možnosti in viri se lahko pojavijo na podlagi umeščanja mladih v različne kontekste? Intersekcionalni pogled na resničnost mladih je analitični pristop k pojasnjevanju nasilja, obenem pa tudi način za določanje virov za nenasilno vedenje. Osnovna naloga je vedno 'izslediti' dejanja, interakcije, spoznanja, čustva,



vedenja in pripadnost, v smeri od spodaj navzgor, v vseh stopnjah pogojne matrice. Podobno imajo na podlagi različnih pripadnosti (ali umeščenosti na različnih stopnjah) osebe na razpolago različne vire, ki jih tudi poznajo.

**Teoretično usmeritev projekta PeerThink lahko povzamemo z naslednjimi besedami:**

- Nasilje in vse oblike diskriminacije so nekaj, kar mladi izkusijo ali kar izvršijo, včasih tudi istočasno. Poznamo različne oblike dejanj in interakcij, vsako od teh je potrebno 'izslediti' od spodaj navzgor preko stopenj na pogojni matrici. (Stopnja dejanje/interakcija).
- Po drugi strani so si primeri med seboj podobni. Veliko pripadnikov in pripadnic manjšin (t.j. biti označen za manjšino s strani drugih), na primer, je izpostavljenih diskriminaciji, ker pripadajo skupini, ki jo imajo ostali ljudje za manjvredno oziroma sovražno (na primer, nedominantne etnične skupine ali ne-heteroseksualno usmerjene skupine). Poseganje je lahko usmerjeno k osebam, ki diskriminirajo ali pa osebam, ki so diskriminirane, ali pa k obema skupinama, če diskriminacija in posledično krčenje pravic narašča. Na tem mestu je v ospredju stopnja skupin. Seveda sta obe skupini umeščeni v določeno družbeno okolje in okoliščine: mestna četrt s svojimi strukturnimi pogoji in zgodovino (suborganizacijska stopnja); mesto ali regija (regionalna stopnja) s svojimi ekonomskimi pogoji in diferencialnimi učinki na določene segmente družbe, ki oblikujejo osebne vire; gospodarska situacija kot celota v državi v določenem obdobju (na primer gospodarska recesija = nacionalna in mednarodna stopnja) imajo lahko različne vplive na določene sub-populacije (na primer, na ljudi z nižjo izobrazbo ali na migrante), itd. Omenjeni makro procesi vplivajo na vse procese na mezo in mikro ravni, npr. ekonomska stiska v gospodinjstvu z nižjimi dohodki ali nižjo izobrazbo v ekonomsko problematični mestni četrti lahko vodi do diskriminacij nad manjšinami v okolišju. Na ta način se makro stopnje lahko povezuje z mikro stopnjami, npr. stopnja posameznika ali družine, in postanejo viri ali dejavniki, ki v opisanem primeru spodbujajo nasilje.
- Z vidika socialnega delavca oz. delavke / šolnika oz. šolnice, bi se moralo vprašanje, zakaj nekateri mladi postanejo nasilni in drugi ne, v resnici glasiti: Kako so strukturne hierarhije v družbi povezane s posameznimi nasilnimi dejanji? Kako kot pedagoški strokovnjak oz. strokovnjakinja vidim razlike in o njih sodim? Socialnega delavca oz. delavko/ šolnika oz. šolnico vodi k pristopu k mladim, pri katerem izrecno razmišlja o različnih stopnjah in povezavah le-teh, o tem, kako so osebni procesi (na primer, diskriminatorni odnosi in vedenja; ali izkušnje) povezani z mezo- (na primer stopnja nezaposlenosti in javno mnenje/reakcija javnosti v soseski) in makro procesi (mednarodna finančna kriza, na primer).
- Drugače povedano, teoretični pristop projekta PeerThink je, kar se tiče poskusa povezave makro in mezo procesov z mikro stopnjo, celosten. V praksi pa bi bilo potrebno o teh povezavah razmišljati in jih ozavestiti preko dela s skupinami mladih, dela v skupnosti in drugih oblik dela.

## PRIMER STRUKTURNEGA NASILJA: DRUŽBENI RAZRED

Na podlagi koncepta interseksionalnosti, kar pomeni, da upoštevamo različne družbene pripadnosti in odnose moči, ki vplivajo na posameznika oz. posameznico, želimo v razpravo vključiti preprečevanje nasilja s poudarkom na kategoriji, ki se morda zdi nekoliko staromodna: družbeni razred. To pomeni, da bomo upoštevali ozadje osebe, ki je vezano na (strukturno) distribucijo finančnih virov, kulturnih virov in izobrazbo, ki pri osebi lahko postane razvidno (na primer na podlagi informacije o izobrazbi staršev, telesnega 'habitusa', uporabe jezika morda celo glasbenega okusa, itd.). Obenem bomo analizirali tudi produkcijske odnose v družbi. Vsaka šola ali izobraževalna institucija mora 'proizvesti' človeške vire, ki jih bo nato uporabil trg delovne sile. Takšna oseba mora imeti ustroj, predvsem točnost in znanje strokovnega žargona ter poslovnega besedišča, kar je na trgu delovne sile cenjeno bolj kot osebna ustvarjalnost ali sposobnost zastavljanja kritičnih vprašanj.<sup>2</sup> Z otroci, ki ne spadajo v ekonomsko logiko trgov, se na hitro opravi, pogosto ostanejo brez dobrih možnosti za prihodnost. Prostori, kjer se otroci lahko razvijajo brez zahtev po tekmovalnosti in učinkovitosti, postajajo vedno ožji. Danes se zdi, da ideje o moralni načelnosti in ideje (ekonomske) uspešnosti ne morejo sovpadati, skoraj nemogoče je postati uspešen in hkrati upoštevati etična načela. Strokovnjakinja s področja šolstva, Marianne Gronemeyer, je naredila povezavo med konkurenco in neposrednim nasiljem, ko je šole obtožila, da učijo logiko rivalstva, da so šole prostor, kjer morajo vsi med seboj nenehno tekmovati in kjer je prijateljsko vedenje do ostalih skoraj nezaželeno (Gronemeyer, 1996). Šole opisuje kot nasilne institucije, saj se v času enakih možnosti znanje spreminja v redko dobrino, ki ni vsem enako dostopna, hkrati pa morajo šole izpolniti svoje poslanstvo, in učence ter učence v skladu z njihovo 'usodo' razdeliti med privilegirane in nepriviligirane. (<http://www.efeu.or.at/seiten/download/fachreader.pdf>, str. 22, na voljo od 19.8.2008).

2) Glede točnosti, točnost je predpogoj, za možnost udeležbe pri šolski uri v eni od nemških gimnazij: 5 minut po začetku ure se vsa vrata na šolske hodnike avtomatično zaprejo in zopet odprejo po koncu ure, zato morajo zamudniki do konca ure čakati pred hodniki.

Učitelji, učiteljice in pedagoški delavci in delavke so sami del te igre moči, kadar vnaprej presojujejo učence z določenimi družbenimi oznakami (kot so družbeni razred, spol, etničnost) v skladu s hierarhično družbeno-ekonomsko stratifikacijo v družbi. Poleg tega imajo možnost, da prekinejo obstoj takšne strukturne in osebne diskriminacije, s tem, da precenijo lastne koncepte 'normalnosti' in 'ocenjevanja uspešnosti'. V kontekstu nemških šol, Weber prikaže, da pomen razreda postane neviden s procesom spolne obeležnosti in etnizacije (Weber 2003). Izvajajo jo učitelji in učiteljice, ki so pripadniki etnične večine. Na podlagi pripisanih premodernih ali mačističnih oblik je spol poudarjen v nekaterih procesih etnizacije (na primer, nošenje muslimanskega pokrivala, kar se interpretira kot pasivnost in omejena sposobnost samostojnega mišljenja). Predvsem mladi muslimani in muslimanke naj bi živeli v patriarhalnih, predmodernih družinskih strukturah, kar pa je stereotip, ki pomaga pri konstrukt, da so krščanske, zahodne strukture visoko razvite in tako nosilke enakopravnosti med spoloma. S tako pristranskim pogledom na spol in etničnost se pozornost preusmerja stran od neenakosti v moči in razdelitvi produkcijskih virov. Bolj konkretno, v šolah so mladi z migrantskim ozadjem ocenjeni slabše kot nemška mladina, čeprav imajo za seboj enako šolanje in so njihovi rezultati med seboj primerljivi. Ocene temeljijo na neutemeljenih pričakovanjih, ki sledijo vsakodnevnim konstruktom družbenih norm. To je že interseksionalna analiza, ugotovitev namreč, katere kategorije so 'na delu', kako medsebojno vplivajo ter kako je katera izmed njih instrumentalizirana, da lahko druga postane nevidna.

Z otroki, ki ne ustrezajo ekonomski logiki trgov, se opravi na hitro in tako pogosto ostanejo brez možnosti za prihodnost. Prostori, v katerem bi se otroci lahko razvijali brez zahtev po tekmovalnosti in učinkovitosti se hitro manjša. Kot aktivni udeleženci in udeleženke na področju izobraževanja, se moramo vprašati, kje in kako lahko zagotovimo prostor, kjer bi se lahko otroci in mladi razvijali dostojanstveno in brez zmerjanja, kjer lahko kritično ocenjujejo norme ter preizkušajo nove veščine in vloge. Kot je bilo omenjeno med različnimi pristopi k nasilju, družbena deprivacija in občutki manjvrednosti lahko vodijo k nasilnemu vedenju, predvsem v zelo tekmovalnem okolju. Otroci potrebujejo pomoč, poleg tega pa potrebujejo ljudi, ki so bolj privilegirani in se bodo z njimi ukvarjali. Pri preprečevanju medvrstniškega nasilja je učenje sočutja z manj privilegiranimi še vedno nedokončana pot. Družbena pravičnost in spoštovanje soljudi sta pomembni vrednoti za miroljubno življenje v heterogeni družbi.

---

#### **V RAZMISLEK:**

Martina Weber poroča, da je dekle, ki je nosilo muslimansko ruto, učitelj/ica označil/a za 'nekomunikativno', 'zadržano' in pasivno, ter navedel/a, da ima nekakšne tihe konflikte z nerealističnim razmišljanjem, saj je bila deklica navajena na muslimanski način razmišljanja (2008, 51). Iz poročila je razvidno, da dekle ni bilo prilagojeno na hegemonске standarde, vendar tega učitelj/ica ni upoštevala, podobno kot ni upošteval/a zgodovine 'univerzalnosti', ki je (v Evropi) rezultat boja buržuazije za premoč v družbi, ki je bil vedno občutljiv do religije. Ste se tudi sami že srečali s primeri takšnega hegemonске logike, ki ne prikazuje konkretnih in individualnih lastnosti osebe?

---

#### **DELO NA PODLAGI IZKUŠENJ IN NEPOVEDANE ZGODBE**

Mnogo najstnikov in najstnic nima zagotovila, da jim bo družba v kateri živijo nudila mesto, kjer bodo lahko delali, bili cenjeni in imeli možnosti za prihodnost. Zavedajo se, do bodo nekoč morali zapustiti svoje družbeno okolje, da bodo svoje delo opravljali drugod, zato ker tam nekoga potrebujejo, in ne zato, ker bi potrebovali prav njih. Še vedno velja, da imajo osebe z višjo izobrazbo boljše možnosti, da lahko izbirajo. Vendar mnogo evropskih učencev in učenk odraščata z občutkom, da je za njih že poskrbljeno. Iščejo različne načine zaslužka (tudi dilanje, hujskanje, prostitucija, tatvine, itd.) in iščejo pohvale. Včasih se zdi, da je zatekanje k nasilju vir za reševanje potencialnih razlik – vsaj za kratek čas – in včasih je takšno nasilje tesno povezano s spolom (predvsem moškostjo) in/ali z etničnostjo. Med fantovskimi skupinami se zdi, da je nasilje vsakodnevni pojav, h kateremu se fantje zatekajo, da bi dokazali svojo moškost ali pa, da uničujejo – kot slavošpev homofobični kulturi – podobe nežnosti in ranljivosti. (Seidler 2006, 126). Deklice pogosto pri nadzorovanju skupine ali nadzorovanju odnosov s psihičnim nasiljem, kot je čustveno izsiljevanje, grožnje ali družbeni nadzor, prevladujejo v primerjavi z dečki. Vendar v določenih okoliščinah lahko uporabijo fizično nasilje ter podpirajo, ali celo delegirajo določene oblike moškega nasilja. Razlogi za uporabo nasilja so kompleksni (o tem smo do sedaj že nekaj povedali,

kajne?), na temo nasilja kot vira moči pa lahko ugotovimo, da se ga podpira s pomočjo določenih pozitivnih podob nasilja v naši družbi. Tudi politiki se poslužujejo agresije in nasilnih strategij pri reševanju sporov in pri tem žanjejo odobravanje. Filmske zvezde, hip hop glasbeniki in športni junaki se tudi zatekajo k nasilju, in so pri tem poplačani z močjo, statusom, denarjem (in – če so moškega spola – z ženskami). V obeh sferah je cena nasilja le redko razvidna. O ceni nasilja bi bilo z otroki in mladimi potrebno spregovoriti, smiselno pa jih bi bilo tudi vprašati o njihovih izkušnjah in razlogih za uporabo nasilja. Zelo primerno je ustvariti mirno okolje in ustvariti atmosfero, v kateri se mladi lahko odprejo in delijo svoje zgodbe o pomanjkanju, osramočenosti, brezupu, izgubi nadzora kot tudi o smelosti in opolnomočenju.<sup>3</sup>

3) To je neustrezno za učitelje in učiteljice, ki morajo učenke in učence ocenjevati.

---

### **BIOGRAFSKA RAZMIŠLJANJA:**

Ste se med odraščanjem kdaj zatekli k nasilju? Proti kom in v kakšni/h situaciji/ah? Kako ste se takrat počutili? So takšno vedenje od vas pričakovali? Zakaj (ne)? S kom ste se o tem dogodku pogovorili?

Ste bili kdaj žrtev nasilja med vrstniki? Kako ste se takrat počutili? Kako ste reagirali? Je bila vaša reakcija pričakovana? Zakaj (ne)? S kom ste se o tem po dogodku pogovorili?

Ste bili med odraščanjem priča nasilju? Proti komu in v kakšnih situacijah? Kako ste na to odreagirali? Kako ste se ob tem počutili?

Kaj pa psihično nasilje (nadlegovanje, izsiljevanje, grožnje, itd.)? Pomislite s pomočjo enakih vprašanj kot zgoraj.)

Ste bili na svoji šoli, v soseski, družini, športnem klubu, v vaši verski skupnosti glede na svoje (strukturne) pogoje (kot denar, družbeni položaj vaše družine, vaš izgled, vaše sposobnosti, itd.) v boljšem ali v slabšem položaju?

Kakšne občutke so te strukturno nasilne izkušnje v vas sprožile? Če ste bili zaradi njih frustrirani, jezni, agresivni, brezupni, itd., kam ste se s temi občutki zatekli? Ali obstajajo povezave med temi občutki in tem, da ste se vi ali drugi v vašem okolju zatekli k fizičnim ali psihičnim nasilnim dejanjem (kot so grožnje, izključevanje, »mobbing« drugih itd.)?

Ali obstaja povezava med konkretnimi nasilnimi dejanji in strukturnimi pogoji?

Kako so stvari pri današnjih otrocih drugačne? Kakšne izkušnje imajo otroci s katerimi delate? (Spomnite se tudi na virtualno nasilje in nasilje vezano na mobilne telefone...)

In še najpomembnejše vprašanje za direktno akcijo: Ste sposobni posredovati?

Se česa bojite?

Kako vas otroci lahko prestrašijo?

Kakšen tip nasilja ali groženj vas lahko onemogoči? (Pomislite na konkretno situacijo... Kaj bi vam pomagalo, da bi zopet lahko postali aktivni?)

---

### **KRITIKA KONCEPTA PREPREČEVANJA:**

Potem, ko ste se seznanili z idejo o strukturnih in individualnih pogojih in odgovorili na vprašanja za razmislek, se vrnimo nazaj k našemu začetnemu uvodu na temo različnih oblik nasilja in njegovega preprečevanja. Morda že veste, zakaj je včasih preprečevanje nasilja tudi predmet kritike? Ali ni nasilja vedno bolj preprečiti, ker je vsakršno nasilje nekaj zelo zelo zelo slabega...??? ;-)

### **Kritika se lahko nanaša na...**

- ZORNI KOT: Proti kateri obliki nasilja se borimo? Projekti za preprečevanje so pogosto usmerjeni k medosebnem nasilju, to pa nevtralizira strukturno nasilje, za katerega ne smemo pozabiti, da je ključni vir nasilnega vedenja.
- NAMEN: Kakšen je namen preprečevanja nasilja? Popolna odsotnost nasilja pri vseh je utopija ... in mimogrede: kako se ukvarjamo z državnim nasiljem? Se vam ne zdi hinavsko, da so majhni nasilni incidenti med otroki prepovedani v imenu mirnega sožitja, medtem, ko so vojaški napadi – tudi v imenu miru, legitimni?
- OZNAČEVANJE: troci, ki naj bi jim nudili podporo, so pogosto stigmatizirani in označeni kot rizična skupina.
- REZULTATI: Ukrepe za preprečevanje le redko ocenjujemo, zelo malo je izmenjav dobrih praks. (Zato vas prosimo, da na forumu spletne strani PeerThinka zapišete svoje komentarje!)
- PRISTOP OD ZGORAJ NAVZDOL: Dejanskih izkušenj mladih se ne upošteva.

Kako lahko delate na preprečevanju nasilja in obenem upoštevate zorni kot mladih? Na primer, s sodelovanjem, predstavitvijo interesov, reševanjem občutkov nemoči, samozadostnosti ... poleg klasičnih pristopov k delu z empatijo, itd., ki jih ne smemo omejevati, ampak dopolnjevati ...

Še kakšna ideja?

Bi naredili kratko pavzo?

Na naslednjih straneh bomo nadaljevali z etničnostjo\_'raso'\_kulturo ...

## 3.2 DRUGA TEMA: ETNIČNOST\_'RASA'\_KULTURA

### Ste član/ica belopolte privilegirane družbene skupine, ki se želi vključiti v boj proti diskriminaciji?

To poglavje je namenjeno predvsem pedagoškemu osebju, ki ga zanima družbena pravičnost in razmišljanja o rasizmu. Sestavljeno je v obliki seminarja za tiste, ki so nosilci določenih privilegijev, kot na primer bela barva kože, akademska izobrazba, dobro znanje jezika, določena finančna varnost, državljanstvo v državi zaposlitve, itd. Seveda ostalih ne želimo izključiti, vendar so zgoraj opisani naša glavna ciljna skupina.

### Zakaj smo izbrali takšno ciljno skupino?

Ker vemo, da imajo ljudje z določenimi privilegiji olajšan dostop do moči in virov v primerjavi z nepriviligiranimi, poleg tega so to ljudje, ki določajo družbene norme in standarde. Poleg tega se zavedamo, da predvsem ljudje s privilegiji premalo poznajo strategije izključevanja, ki vplivajo na nepreviligrane skupine. Zato se nam zdi, da je o teh 'slepih pegah' potrebno spregovoriti in razmisliti.

V poglavju bi radi predstavili nekaj podatkov o rasizmu in ponudili prostor za razmislek. Čeprav je ta tema lahko zelo resna, sami ne uporabljamo smrtno resnega ali akademskega stila, poslužujemo se ironije in provokacij, radi bi vas spodbudili, da ob tem pozorno spremljate svoje občutke: Ste se razjezili? Bi se radi prepirali, itd., to so lahko zanimive točke.

Na začetku pa: rasizem je resna tema, vendar nič bolj resna od ostalih. Lahko pa vzbudi tudi strah, ker lahko ob prebiranju in razmišljanju naletite na zelo neprijetne stvari, ne le o rasistični družbi, morda tudi o sebi. Vseeno predvidevamo, da niste slaba oseba, če bi le lahko, bi radi stvari spremenili. In verjemite: lahko jih spremenite.

## PREIZKUS ZNANJA: TEST

### Kaj je etničnost?

- 1) Znanstveni izraz za skupino ljudi, ki so v sorodu.

DA | NE

- 2) Mit skupnega prednišva, ki ponavadi vsebuje tudi prepričanje, da so določene lastnosti dedne.

DA | NE

- 3) Etničnost je nekaj, kar so le drugi.

DA | NE

- 1) Ne, odgovor je napačen. Etnična pripadnost nima nobene veze z DNK, ne pomeni podobnega zunanjšega izgleda, sorodstvene vezi ali krvne vezi. Označevati ljudi na podlagi lastnosti, za katere obstaja biološka razlaga, je lahko zelo nevarno početje. Na primer, ali je

normalno, da moški pretepa svojo ženo, ker je to zapisano v njegovih genih ali hormonih? To je popolnoma zgrešeno mnenje, kajti večina moških svojih žena ne pretepa, razlogi pa bi lahko bili predvsem določena podoba moškosti, ki ji želijo biti podobni in zaradi katere je nasilje moških bolj sprejemljivo kot nasilje žensk. Čeprav je veliko oseb, ki se ukvarjajo s kriminalom romskega porekla, to ne pomeni, da so takšni vsi Romi in, da imajo to zapisano v genih. Ta podoba je družbeni konstrukt z imenom 'naturalizacija' (=pojasnjevanje družbenih tem z naravnimi lastnostmi)

Če o Romih ne veste ničesar si oglejte:

[http://romnews.com/community/modules.php?op=modload&name=FAQ&file=index&myfaq=yes&id\\_cat=3&categories=English&parent\\_id=0#10](http://romnews.com/community/modules.php?op=modload&name=FAQ&file=index&myfaq=yes&id_cat=3&categories=English&parent_id=0#10)

- 2) Da, to je ena od možnih razlag, čeprav se zdi precej poenostavljena, ker v njej ne zasledimo, da se 'etničnost' uporablja predvsem kadar opisujemo odnos med dvema ali več skupinami na podlagi kulturnih razlik. Ta proces imenujemo 'etnizacija'. Proces etnizacije pogosto spremljajo določene nevarnosti. Privilegirane skupine pogosto etnizirajo nepriviligirane skupine s pomočjo predsodkov in stereotipov o njihovem kraju rojstva, veri ali kulturnih praksah. Zatorej: glej, kdo se oglašča.

Etničnost ni enaka ne kulturi ne narodu. Etničnost lahko razumemo kot del določene kulture – še enega kompleksnega koncepta – ki vedno deluje v odnosu z drugimi. Etničnost ni omejena na državne ali ozemeljske meje.

- 3) Glede na kontekst ta trditev ne drži, vendar pogosto drži v rabi. Če oseba govori le o tem, kako so drugi nenavadni, sebe lahko naredi nevidno. Heterogenost skupine, ki je 'tista druga', postane nevidna. Včasih se marginalne skupine poslužujejo 'samo-etnizacije' zaradi iskanja lastnega mesta za samo-artikulacijo in opolnomočenje. V takšnem primeru heterogenost skupine postane nevidna tudi zaradi strateških razlogov. Gayatri Spivak, postkolonialna teoretičarka ta pojav imenuje 'strateški esencializem'. Pomeni pa, da se za pojasnjevanje (političnega) mnenja, ki je ponavadi marginalizirano, nanašamo na esencialno kategorijo (na primer, ženske).

### >> Etnizacija

Etnizacija je proces, s katerim je oseba ali skupina oseb pripisana skupini, ki se zdi homogena. Etnizacija se zgodi predvsem zaradi zunanjega izgleda ali določenih navad vezanih na določen rojstni kraj, religijo ali kulturne prakse. V večini primerov etnizacijo vodi večina, nanaša pa se na manjšine.

## 'Rasa'

**...je izraz, ki ga uporabljamo za pse. Morda veste zakaj?**

- **Ne.**  
Brez skrbi, če ste radovedni, boste brali naprej.

- **Da, zato ker je tako odločila znanost.**

Da, določene znanstvene raziskave, ki so citirane v UNESCOvi deklaraciji proti konceptu rase ([http://www.unesco.org/general/eng/infoserv/archives/files\\_online/32312A1020644451.pdf](http://www.unesco.org/general/eng/infoserv/archives/files_online/32312A1020644451.pdf)), potrjujejo, da je ideja o 'človeških rasah' postala zastarela, ker biološka raznolikost človeških bitji ne opravičuje predvidevanja o splošnih bioloških razlikah: čeprav se morfološke razlike povsod po svetu zdijo ključne, to ne drži za variacije v genih. Uporaba koncepta rase je torej enostranska in omogoča širjenje neutemeljenih in zavajajočih družbenih spoznanj in idej. Promovira tudi idejo o biološko pogojenih neenakostih, na podlagi katerih naj bi bili nekateri ljudje vredni več od drugih (imenujemo jo tudi 'rasizem'). Na podlagi takšne ideje naj bi, takoj ko nekoga vidite, avtomatično spoznali, kakšen v resnici je, osebnost bi lahko razbrali iz izgleda.

Vendar pozor: Verjetno veliko študij trdi drugače, zapomnimo pa si, da raziskave nikdar ne nastanejo brez ideološkega ozadja, zato se je bolj smiselno spraševati o vzroku za nastajanje razlik in o tem, zakaj jih potrebujemo.

- **Da, zato, ker obstaja ena sama človeška rasa: Homo sapiens.**

Da, vendar beseda Homo za ohranjanje prepričanja o splošnih razlikah (genetskega izvora) ni tako zelo sapienska. Danes se izraz 'rasa' pogosto zamenjuje z izrazom 'kultura'. Kadar se takšna raba pojavi v kontekstu, ko gre za opisovanje 'kulturne razlike' in se le-te zdijo statične in nespremenljive, biološko dedne in niso rezultat človeških dejavnosti pod določenimi političnimi, družbenimi in zgodovinskimi pogoji, potem gre lahko v resnici za 'rasizem brez rase' (ct.IDA 2004).

## Kultura

- **Ni država**

Lahko obstaja znotraj nacionalnega državljanstva, ali pa se razteza preko njegovih meja (kultura elektronske glasbe, kultura zakonske zveze).

- **Ni etničnost.**

Da, kultura je nekaj drugega. Če z etničnostjo želimo opisati izvor osebe (na kratko razloženo, za več si oglejte zgornje odstavke), je kultura povezava idej izvora, navad, jezika, tradicij, itd., določene skupine in se uporablja za določanje razlik med skupinami.

- **Ni identiteta.**

Drži, vendar se pogosto uporablja za opisovanje identite na poenostavljen in ohlapen način. Uporaba kulture je vezana na podobne probleme kot etničnost, stereotipi se lahko množijo in osebe pogosto zato ne vidimo zaradi njenih dejanskih lastnosti, ampak kot osebo z lastnostmi skupine, za katero oseba misli, da ji pripada.

- **Je družbena praksa.**

Drži, vezana je na način oblačenja, hrano, televizijo, kino, mobilnost, vero, čustvenost, prepričanja, komunikacijo in še mnogo drugih stvari.

- **Je v mojem jogurtu.**

Tako je, in tam je popolnoma nenevarna.

- **Je kompleksen sistem različnih znakov.**

Res je, kulturo si lahko predstavljamo kot orientacijski/usmeritveni sistem, ki lahko vsebuje norme, estetiko, simbole ali prakse. Ali pa kombinacijo vsega naštetega. Takšnih znakov pa ni vedno lahko prepoznati, na primer, zakaj oseba, na glavi nosi ruto, to je lahko vezano na religijo, ali na vreme, na modo ali pa na okolje (če se vozi v avtomobilu z odprto streho).



## V RAZMISLEK:

Etničnost, 'rasa' in kultura so torej tri različne stvari, ki jih včasih med seboj enačimo, in s katerimi na podlagi stereotipov in posploševanj pogosto opisujemo 'druge'. Vsi trije izrazi se uporabljajo recipročno; na primer, ena skupina jih uporablja zase in zatorej tudi za poimenovanje drugih. Diskurzi o etničnosti, 'rasi' in kulturi so pogosto podstrukturirani z 'mi', torej vlogo govorca, in 'drugimi', tistimi, o katerih se govori ali celo s katerimi se govori.<sup>4</sup>

Zato si moramo, preden si ogledamo pedagoške prakse, zastaviti dve pomembni vprašanji:

### S katerega zornega kota govorim? (In kaj to lahko pomeni?)

#### O kom govorim in kako?

#### Iz katerega zornega kota govorim?

Primer: Besedilo pišem iz zornega kota belca: imam belo kožo in rodil sem se v Nemčiji, imam nemški potni list in večina mojih prijateljev je belcev. To pomeni, da nikdar nisem imel izkušenj z diskriminacijo in rasizmom zaradi temne barve kože v družbi, ki je večinsko belopolta. Z diskriminacijo in rasizmom se nisem nikdar srečal, ker mi ni pripisana pripadnost etnizirani<sup>5</sup> manjšinski skupini. Po drugi strani to pomeni, da pripadam hegemoni skupini ter, da sem v isti meri kot ostali člani te skupine upravičen do določenih privilegijev. V večino tujih držav bi na primer, lahko potoval brez težav. Kadar me na cesti ustavijo policisti z menoj ne ravnaajo kot s kriminalcem, ker nisem označen s policijskimi strategijami rasnega profiliranja<sup>6</sup>. Vedno lahko vse pojasnim, ker sem govorec hegemonike jezika in nihče me ne bo šel spraševati: »Kje ste se naučili tako lepo govoriti poljsko?«. Čeprav izgledam kot revež, ženska, lezbijka in/ali invalid – kar pomeni, da sem se moral/a spoprijemati s težavami – sem se z njimi spoprijemal/a kot belopolta oseba. Morda obstaja nekaj podobnosti med mojimi izkušnjami in izkušnjami temnopolnih<sup>7</sup> oseb oziroma drugih nebelih oseb, vendar sam/a ne vidim, da bi si bile težave v osnovi podobne. Podobno kot belopolti moški ne more občutiti seksizma, ki mu je ponavadi izpostavljena belopolta ženska. In – da bo stvar še bolj kompleksna – ne smemo trditi niti, da ima en belopolti heteroseksualni moški enake izkušnje kot drug belopolti heteroseksualni moški.

#### Kakšen je rezultat tega razmisleka? («Kaj nam to pove?»)

- O drugih osebah ne vemo prav veliko.
- Živimo v družbi, ki ljudi obravnava različno, na podlagi vidnih ali/in predvidenih razlik. Hegemonizirane vrednote, ki določajo te razlike, določajo tudi pomene teh razlik in označujejo odstopanja. Zavedati se moram, na katerih področjih sem na podlagi družbenih struktur privilegirana/a.

**Etični razmislek:** Imeti določene privilegije kot bela polt kože, moški spol, heteroseksualnost, relativno dobro zdravje, pripadnost (eni od) prevladujočih religij, itd. pomeni tudi, da družba za takšno osebo predvideva, da ima več prostora za vire delovanja kot druge osebe, ki na podlagi

**4)** Tukaj se nanašamo na kritiko gibanj belopoltnih žensk srednjega razreda, na katero že od 70. let prejšnjega stoletja opominjajo marginalizirane ženske. Spodbijale so feministični 'mi', opisale razlike med skupinami in izkušnjami, se spraševale o splošnih predstavah in položaju govorca (če želite vedeti več, si oglejte dela Bell Hooks).

**5)** Izraz 'etniziran' smo uporabili, ker opisuje proces proizvodnje skupine ali kategorije, namesto, da bi obstoj takšne skupine cenili oziroma imeli za nekaj normalnega.

**6)** V nekaterih državah so prakso 'rasnega profiliranja' že opustili; policijske kontrole, ki se izvajajo neodvisno od določenega incidenta. V Nemčiji pa so še danes precej pogoste. Ker med njimi pregledujejo več etniziranih oseb, je tudi kršiteljev več iz etniziranih skupin.

**7)** V tem kontekstu je beseda Temnolt napisana z veliko začetnico, ker gre za politično kategorijo, družbeno realnost ter prakso upora, to je tudi poimenovanje, ki so si ga Temnolti izbrali sami. Temno ne pomeni nekaj biološkega. Prav tako Belopolt ne pomeni nič biološkega, tudi to je družbeni konstrukt, vendar ker gre pri njem za hegemoni izraz, za zapis uporabljamo male črke.

konstruktov pripadajo marginaliziranim skupinam. Ali osebno menite, da iz tega zaključka lahko sklepate, da imate določeno odgovornost (ali se s tem strinjate?)

---

- Kateri so vaši privilegiji? Kateri izmed njih so strukturni in kateri situacijski? Pri katerih se nahajate nekje na meji in pri katerih zaznavate nejasnosti (na primer: ste iz delavskega razreda, vendar vam je uspelo pridobiti akademsko izobrazbo, zaradi tega se pogosto počutite kot brezdomci, saj se počutite, kot da ne spadate v nobeno od sfer.)
- Predvidevamo, da obstajajo intersekcije med izkušnjami oseb, ki so podobno kategorizirane (na primer, pri homoseksualcih in moških). Te izkušnje so ponavadi vezane na hegemonске in marginalizirane družbene vrednote. Vendar ne moremo z gotovostjo trditi, da imajo vsi enake izkušnje. In nikoli ne moremo z gotovostjo vedeti, kako kategorije med seboj dejansko delujejo.

### O kom govorim in kako?

Po razmisleku, kaj barva kože in potni list, itd. lahko pomenijo glede privilegijev in govorne pozicije, lahko preidemo na vprašanje o predstavah. Kako so določeni (marginalizirani) ljudje v svetu predstavljeni, ali na primer lahko vaši temnopolti ali homoseksualni prijatelji ali prijateljki, ki so označeni kot invalidi čutijo, da se lahko identificirajo s podobami temnoplotih, homoseksualcev in ljudi, ki so označeni kot invalidi na televiziji ali v časopisih?

Glede mladih velja, da v medijskih **diskurzih** o izobrazbi in prikrajšanosti, kot tudi pri razpravah o mladoletniškem nasilju in kriminalu, pogosto naletimo na oznako tako imenovanih 'rizičnih skupinah'. Zelo pogosto je mlad fant, migrant označen kot bodisi zelo prikrajšan ali zelo rizičen (ali kar oboje).

V osnovi bi morali zavračati kakršnokoli možnost za prikrajšanje mladih migrantov ali drugih članov marginaliziranih skupin. Pogosto se jih obravnava kot da so 'obtičali med dvema kulturama', kar naj bi za vse vpletene strani pomenilo, da so v težavah. Vendar je le malokrat v resnici verjetno, da se oseba zares prostovoljno lahko odloči kateri 'kulturni' aspekt bi raje ohranila. To je odvisno od ponudbe, situacije, ozadja, družbe vrstnikov in drugih faktorjev, od aspektov, ki jih oseba smatra kot uporabne oziroma jih pridobi nezavedno. Ta iskanja lastne identitete, plati lastne osebnosti na podlagi katerih se oseba razlikuje od ostalih, so pogojene in nasprotujoče si, pretočne in spremenljive. Identiteta je torej zgrajena iz različnih elementov, oblačenja, navad, vedenja, itd. Poleg tega, da ima oseba še migrantsko ozadje, ali ne, so v obdobju odraščanja te komponente še bolj nestalne in konfliktno kot v obdobju življenja, ki sledi (cit. Weber 2006) in - predvsem pri odraslih - je pomembno, da prepoznamo sposobnost obvladovanja različnih identitet in kompleksnih notranjih ter zunanjih potreb. Mladi, ki odstopajo od različnih kulturaliziranih ali marginaliziranih ozadij, te sposobnosti ponavadi ne izkusijo kot vir, podobno kot ne izkusijo sposobnosti govoriti nobenega drugega jezika kot hegemonskega (predvsem zato, ker je v šolah prepovedan, itd.) Kultura, ki določa katere veščine so zaželeno, jezike in znanja, ki veljajo za uporabne, je vedno hegemonška 'kultura'.

Za osebe kot družbena bitja in za posameznike, igrajo družbene skupnosti pomembno vlogo pri tem, da postanemo kar smo, da ohranimo določene prefe-

### >> Diskurz

Koncept diskurzivnosti je tesno povezan z delom francoskega post-strukturalista Michela Foucaulta in njegovo idejo, da se jezik razvija in izgrajuje pomen pod določenimi materialnimi in zgodovinskimi pogoji. Foucault je proučeval, kako se preko delovanja moči in družbene prakse, pomeni začasno stabilizirajo oziroma se uredijo v diskurz. Diskurzi delujejo kot oblika jezika, ki deluje v okviru institucionaliziranih okoliščin, ki določajo podlage na katerih temelji naše razumevanje sveta. Diskurzi so načini, na katere se navezujemo na znanje, oziroma sestavimo znanje o določeni praktični temi; nastanku idej, podob in praks, ki podajajo načine za pogovor o stvareh, o oblikah znanja in vedenj, ki so vezana na določeno vsebino, družbeno dejavnost na mesto institucije v družbi.

rence, vrednote in veščine, če si to želimo. Da bi lažje razumeli konflikte, moramo poznati kulturno 'pripadnost', predvsem, ko se pojavijo konkretni znaki, da bi ta lahko bila pomembna. Poleg tega naj bi strokovni delavci in delavke pridobili tudi določeno znanje o orientacijskih sistemih. Smiselno je, da se učimo pozorno in previdno, na primer preko dialoga, ki naj bo organiziran kar se da enakopravno. Če pa bomo govorili o drugih, moramo biti pozorni na posploševanja in stereotipe, predvsem, kadar iz hegemonске pozicije govorimo o tistih, ki so strukturno marginalizirani. To tudi pomeni, da ne uporabljamo hegemonskih izrazov za marginalne skupine, na primer 'črnci' za temnopolte, kot se včasih glasi poimenovanje, ki ga uporabljajo belci; bolj primeren je izraz 'temnopolti' ali ljudje črne polti sta sorazmerno pravilna izraza, ključnega pomena pa je predvsem, kako poimenujemo sami sebe. Namesto brezciljnega iskanja primerne izraza za določeno barvo kože je najenostavneje uporabiti kar lastno ime te osebe.

### Ste se že kdaj

- **smejali rasističnemu vicu?**
- **uporabili besedo na č?**
- **pomislili, da je kolonialna preteklost vaše države dolgočasna?**
- **govorili, kot da je Afrika ena država?**
- **menili, da je normalno, da je temnopolti nogometaš 'naravno talentiran', medtem, ko je moral belopolti nogometaš trdo trenirati?**
- **pomislili, da je čisto OK, da nimate nobenih prijateljev z migrantskimi koreninami?**
- **spregovorili o lastni izkušnji z rasizmom iz zornega kota belopolte osebe, ko vam je temnopolta oseba zaupala svojo?**
- **slišali za kritične študije belskosti in ugotovili, da veste že vse o rasizmu?**

Ne? Še dobro, ker je vse zgoraj naštetu tipično rasistično ravnanje. Torej s protirasistično pedagogiko ne boste imeli težav, ker razumete, da je dejanski ključni problem razlika v privilegijih ...

Sedaj pa si oglejte svoje **pedagoške prakse** in svoja gradiva, na primer:

- Če pogledate učbenike, filme in slike: so marginalizirane skupine (na primer temnopolti, lezbijke, starši samohranilci, ljudje, ki so označeni kot invalidi, istospolno usmerjeni, starejši, ženske direktorice, migranti, itd.) v njih predstavljene na primeren način?
- In v njih številčno dovolj zastopani (kar ne pomeni, da bi morali biti predstavljeni sorazmerno glede na zastopnost v družbi, ampak še bolj, da tako lahko postanejo vidni)?

**8)** To vprašanje velja za državljane in državljanke Nemčije, Nizozemske, Britanije, Francije, Portugalske, Španije, Belgije, Rusije, Japonske, Italije, Danske, Avstrije, Madžarske, Turčije, Švedske, Norveške, Kitajske in Amerike.

### >> Kritične študije belskosti (critical whiteness)

Pri pristopu kritične belskosti, belopoltnost ne predstavlja barve kože, ampak koncept. Zaradi širjenja Evrope, kolonializma, suženjstva in fašizma, je na belo barvo kože oz. belopoltnost vezanih veliko privilegijev.

Peerthinkov pristop h kritični belskosti teži k senzibilizaciji pripadnosti prevladujoči belopoltni večini, konstruktivno belopoltnosti kot norme in normalnosti, poleg tega pa želimo privilegije belcev tudi razkriti.

- So predstavljeni na pravilen način (brez stereotipov, kulturalizacije, etnizacije)?
- Ali je dajejo prostor za razmislek o kolonialni zgodovini in previdno uporabljajo opise dualizma kot je 'zahod in preostali deli', civilizacija in barbarstvo, demokracija in primitivna kultura?
- Poglejte si besedila svoje organizacije, tudi na spletni strani, letakih in drugem gradivu:
  - Poglejte, če tudi vi določene skupine imenujete 'drugi', to pomeni, da nekatere ljudi in skupine označujete kot 'druge', kar ima lahko potencialno negativen pomen.
  - Besedila preberite iz zornega kota ženske ali migranta. So tudi tako smiselna, ali vas nekateri deli motijo, oziroma se v določenih delih počutite izključene?

Po koncu prvega dela še nekaj

**razmisleka o razmisleku:**

Vzemite si 10 minut in premislite, ali ste v tem delu naučili kaj novega.

**Danes sem se naučil/a:**

- 1) .....
- 2) .....
- 3) .....
- 4) .....
- 5) .....
- 6) .....
- 7) .....
- 8) .....
- 9) .....
- 10) .....
- 11) .....
- 12) .....
- 13) .....
- 14) .....
- 15) .....
- 16) .....

(saj se hecamo! Zadovoljni bomo že, če boste, kaj navedli v eno samo točko. Ste zadovoljni tudi vi? Svoj odziv nam sporočite na [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu))

### **So kakšne stvari morda...**

- ...nejasne? .....
- ...v vas zbudile neodobranje?.....
- ...napačne? .....

Pošljite nam jih na forum na spletni strani [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu) (v angleščini).

Se lahko spomnite kakšne majhne zadeve, ki jo boste v prihodnje spremenili? Prijatelja ali prijateljico prosite, naj vas vsake toliko opomne na to majhno zadevo.

.....

.....

### **Hvala.**

Pričujoče besedilo temelji na izkušnjah nebelopoltih ljudi, ki so nam jih pisno in ustno zaupali, na njihovih študijah in boju. Nekaj knjig, filmov in ostalih medijev, ki vam jih v zvezi s to tematiko priporočamo, smo navedli na koncu poglavja. Zahvaljujemo se jim in zahvaljujemo se vam.

### **Kratek izbor predlaganih vsebin (v nemščini in angleščini)**

#### **knjige**

- ADB Köln /CyberNomads (Eds.): TheBlackBook. Deutschlands Häutungen.(2004)
- bell hooks, Christopher Raschka: Skin Again (2004)
- bell hooks: Ain't I a Woman: Black Women and Feminism (1981)
- bell hooks: Feminist Theory from Margin to Center (1984)
- bell hooks: Talking Back: Thinking Feminist, Thinking Black (1989)
- bell hooks: Teaching to Transgress: Education as the Practice of Freedom (1994)
- bell hooks: The Will to Change: Men, Masculinity, and Love (2004)
- bell hooks: We Real Cool: Black Men and Masculinity (2004)
- Gloria T. Hull et al. (Eds.): But Some of Us Are Brave. Black Women's Studies. (1992)
- Hans-Jürgen Massaquoi: Destined to Witness (1999)  
[in German: Neger, Neger, Schornsteinfeger! Meine Kindheit in Deutschland. (1999)]
- Liz Fekeke: The Deportation Machine: Europe, Asylum and Human Rights (available from <http://www.irr.org.uk>, 10 € (plus 1.50 € za poštnino)
- Maisha Maureen Eggers et. al.(Eds.): Mythen, Masken und Subjekte. Kritische Weißseinsforschung in Deutschland (2005)
- Markus R. Marrus: Die Unerwünschten - The Unwanted (1999)
- Noah Sow: Deutschland Schwarz Weiss (2008)
- Patricia Hill Collins: Black Feminist Thought: Knowledge, Consciousness, and the Politics of Empowerment: Knowledge, Consciousness and the Politics of Empowerment (2000)

#### **filmi**

- L.A. Crash
- La haine
- American History X
- Blue eyed
- Bread and roses
- It's a free world

**Za več informacij se pozanimajte pri lokalni organizaciji za bolj proti rasizmu!**

### povezave

<http://mayayimaward.wordpress.com>

<http://www.lesindivisibles.fr>

<http://no-racism.net>

<http://www.ida-nrw.de/> (Informations- und Dokumentationszentrum für Antirassismussarbeit NRW)

<http://www.irr.org.uk/> (Institute of race relations) (Inštitut za odnose med rasami)

<http://www.cwsworkshop.org/> (challenging white supremacy) (spodbijanje nadvlade belopoltnih)

Želite zvedeti še več? Pregledati moramo še dve poglavji ...

### Literatura, ki smo jo uporabili pri pripravi tega poglavja:

- Weber Martina: Heterogenität im Schulalltag. Konstruktion ethnischer und geschlechtlicher Unterschiede. Leske + Budrich, Opladen 2003
- UNESCO-Workshop: Stellungnahme zur Rassenfrage. In: Biologen in unserer Zeit, Nr. 5/1996, 71-72
- IDA (2004) (Hg.): Was heisst eigentlich ... Rassismus? [http://www.idaev.de/anti-rassismus\\_publicationen.htm?http://www.idaev.de/html/MPubTextFlyer.htm#Flyer\\_Rassismus-mainFrame](http://www.idaev.de/anti-rassismus_publicationen.htm?http://www.idaev.de/html/MPubTextFlyer.htm#Flyer_Rassismus-mainFrame) (access on 28.8.2008)

## 3.3 TRETJA TEMA: SPOL

**V tem poglavju naj bi pridobili nekaj osnovnih informacij o spolu, njegovem pomenu, posledicah in problematiki. Namenjen je predvsem pedagoškemu osebju, tistim, ki se ukvarjajo s spolom<sup>9)</sup>, in seveda vsem, ki jih zanima družbena pravičnost in razmišljanje o spolu. Sestavljen je v obliki seminarske naloge za vse, ki želijo aktivno delovati proti seksizmu in nasilju v okviru spola. Radi bi vam predstavili nekaj prispevkov o spolu, teoretičnih konceptov ter ponudili prostor za razmislek.**

Odkar potekajo razprave na temo spola, se zdi, da je to zelo žgoč koncept, za katerega so značilni spolzki izrazi. To je v popolnem nasprotju z logičnim institucionaliziranim prepričanjem, da je človeštvo razdeljeno na dva simetrična in dopolnjujoča se spola: moškega in ženskega. Feministični boj za 'enakost v drugačnosti' je pokazal, kako globoko zakoreninjena je neenakost spolov tako pri prepoznavanju kot dostopu do javne sfere in družbenih virov, ki so univerzalno obveljala skozi celotno zgodovino in v različnih kulturah. Danes, vsaj v nekaterih delih sveta, zakonodajna načela vsem nudijo enake možnosti, kar ženskam omogoča, da so v javni sferi plačanega produkcijskega dela in politike zastopane enakopravno z moškimi. Vendar pa je predpostavka, ki je v ozadju demokratične javne sfere prav norma 'univerzalnega človeškega bitja', medtem pa se ne rešuje vprašanja o tem, kdo dejansko postavlja standarde za univerzalnost človeških bitji. Še vedno se ne zavedamo dovolj, da so tako imenovane 'univerzalne' norme, ki se pojavljajo v javni sferi, norme, ki so skonstruirane v skladu s hegemonsko oblastjo in jih določajo belopoltni, odrasli, heteroseksualni moški, norme, ki jih morajo vsi 'ostali', če želijo enakopravno sodelovati v javni sferi, želeli in se jim prilagajati. Hegemonske 'univerzalne vrednote', ki so jih določili belopoltni, odrasli, heteroseksualni moški za 'drugačne' ne določajo samo žensk, ampak

<sup>9)</sup> Poklice, ki se ukvarjajo s spolom so definirali pri projektu GemTrEx kot strokovne delavke in delavci s področja spolov, ki delajo v neposrednem ali posrednem stiku z ljudmi, ki delajo na področju socialnega dela in izobraževanja odraslih (v najširšem smislu) in se pri delu ukvarjajo s temami spola (projekt GemTrEx, več informacij o standardih in strokovnem izobraževanju za poklicno ukvarjanje s spolom v Evropi. Kriteriji kakovosti in nadaljnje izobraževanje, [www.gemtrex.eu](http://www.gemtrex.eu)).

tudi ostale družbene skupine moških, ki v to skupino ne morejo spadati zaradi, na primer etničnosti/rase, družbenega razreda, spolne usmerjenosti, spolne identitete, življenjskega stila.

Veliko nasilja torej vsebuje elemente spola, na primer namigovanja o ženskem telesu ali neprestano izzivanje v fantovskih skupinah za dokazovanje fizične moči, poguma, moškosti ... Kljub temu je potrebno priti tudi do ugotovitve, da niso vsi dečki storilci nasilja in da deklice niso vedno žrtve, da jih je večina miroljubnih in da tisti, ki postanejo žrtve ali opazujejo nasilje, potrebujejo podporo. Včasih spodbudi ali povzroči nasilje prav zavrnitev te podpore, na primer, ko fanta ozmerjajo, da je homoseksualec in mu vrstniki grozijo in ga dražijo zaradi te oznake. V takem primeru celotna skupina potrebuje natančno lekcijo. Pedagoško osebje in šolski delavci ter delavke morajo imeti jasna stališča o seksizmu in nasilju zaradi spola, ki ga morajo tudi javno izražati.

Eno od pomembnih poglavij o specifičnih oblikah nasilja zaradi spola je: seksizem..

## KAJ JE SEKSIZEM?

- **Če zazvižgate za žensko (ne glede na to, katerega spola ste)?**

Najverjetneje da. Takšno žvižganje ima v zahodni družbi konotacijo spolnega dvorjenja. In takšno žvižganje se pojavlja samo v eni smeri, nihče ne žvižga za moškimi. Nekateri menijo, da gre za kompliment, medtem ko drugi menijo da žvižg spominja na klicanje psa ... žensko s tem najprej obravnavate kot spolno bitje in ne kot človeško bitje.

- **»Ženske bi morale v šoping, to jim gre zelo dobro od rok.«**

To je klasičen primer posploševanja: celotna skupino oseb, ki se med sabo zelo, zelo razlikujejo, se posploši na eno lastnost: sposobnost dobrega nakupovanja. Morda ta stereotip ni tako škodljiv, če pa besedo 'šoping' nadomestimo s 'kuhanjem' ali 'fananjem', potem je jasno, da se je potrebno z osebo, ki izusti ta stavek resno pogovoriti.

Seksizem ... je izraz, ki ga politični slovarji razlagajo kot 'prakso dominantnosti nad ženskami'. Gre za prakso, ki se jo podpira na različne načine, ki so ključni za socializacijo v naše spolne vloge, zato je to področje za družbo sprejemljivo – preko uporabe jezika, vizualnih asociacij, predstav v medijih in stereotipov, predvsem na temo materinstva/vloge ženske kot negovalke. Seksizem je pomemben tudi zato, ker ga v različnih oblikah doživljajo vse ženske, odvisno od svojega družbenega in ekonomskega položaja – v družini in na delovnem mestu – in, ker omejuje možnosti, s katerimi bi ženske lahko v celoti uresničile svoj potencial". (Shirin Rai na <http://www.answers.com/topic/sexism>). Danes vemo, da seksizem doživljajo tudi dečki in moški, podobno kot vsi ostali spoli in osebe z drugačnimi spolnimi usmerjenostmi. Na primer: moški, ki postanejo očetje, bi radi vzeli očetovski dopust in bili s partnerko na porodniški ali pa začeli delati za polovični delovni čas, da bi lahko skrbeli za dojenčka. Sodelavci in nadrejeni na delovnem mestu pogosto zmerjajo, češ »kakšen moški pa si, ali za otroka ne more skrbeti žena/partnerka?" Če pa se spomnimo na razlike v plačah, na to, kdo je lastnik večine delnic (moški) in kdo več dela (ženske), kdo so najpogosteje žrtve resnega družinskega nasilja (ženske), potem postane strukturni vpliv seksizma zelo jasan.

Ozrimo se preko binarnega razumevanja spola s preprostim vprašanje:

### Koliko spolov poznate?

- Ne vem, kaj je to spol?  
Dobro vprašanje. Odgovor še iščemo ... medtem pa pojdite raje na naslednje vprašanje ...
- Dva, ženski in moški.  
Ste že bližje. To je zelo zahodnjaški koncept spola, druge družbe poznajo tudi druge spole oziroma več spolov (cit. npr. Gilbert Herdt 1996).
- Ne vem, nehal/a sem šteti.  
Škoda. Ampak, smiselen odgovor.
- Oh, sem mislil/a, da smo se že premaknili naprej od te zastarele teme o spolih ...  
V bistvu ne povsem. Ideja o spolu še vedno vsak dan oblikuje družbeno realnost ljudi. Če to za vas ne velja, se nam čim prej javite, ker bi vam radi zastavili kup vprašanj. Če pa temu ni tako, mislimo, da ste verjetno že v skupini za pomoč pri reševanju krivic, ki jih povzročajo hierarhije spolov...? Kul!

### Ok, spol ( teorija!!!)

... se ponavadi uporablja za pripisovanje moških ali ženskih lastnosti glede na **predvidevan** osnovni biološki spol. Lahko bi se vprašali, če takšna naravna osnova sploh obstaja, vendar družbeno ekonomske kode in navade, pravila, na podlagi katerih družba deluje, določajo, kako te specifične lastnosti pripisujemo določenemu spolu.

Starši pogosto, na primer, z izbiro barve oblačil za svojega otroka, družbo obveščajo o spolu otroka. Roza barva naj bi bila 'rezervirana' za punčke in modra za fantke. V eksperimentu, ki je v sedemdesetih letih potekal v Združenih državah Amerike, je sodeloval šetmesečni otrok in skupina mater. Najprej so dojenčka oblekli v modro in mamam povedali, da je otrok moškega spola in opazovali, kako so se do dojenčka obnašale. Mame so dojenčku govorile, kako zelo močan je, kakšen korajžen deček je in v mu roke potiskale igrače za fante (avtomobilčke). Nato so otročička oblekli v obleke roza barve in opazovali, kako so se mame obnašale s punčko. Govorile so ji, kako lepa in ljubka je in prednjo molile igračke za deklice (punčke). V bistvu pa je šlo za enega in istega otroka, ki so ga enkrat oblekli v modra in drugič v roza oblačila!

Dejstvo, ki je pri tem pomembno je, da so hegemonске razlike med spoli organizirane hierarhično in, da povzročajo družbene krivice.

Socializacija je obdobje, ko mladi preizkušajo primernost elementov svojih identitet. V tem obdobju mladi poskušajo ugotoviti, kakšna so pričakovanja družbe o 'sprejemljivih' lastnostih spolov, ki so vidne znotraj institucij, kot je družina, skupina vrstnikov, država in mediji. Te podobe in norme ponotranjijo, pogosto tudi z nasilnim procesom prilgajanja.



Spol je družben konstrukt; razlikoval se je in še danes se od družbe do družbe in od starosti do starosti razlikuje. Konstruiran je tudi zaradi svoje ponovljivosti (Butler 1991) ter preko vsakodnevnih interakcij ('ustvarjanje spola', West/Zimmerman 1991). Vsak to počne na svoj specifičen način, ne glede na to v kakšnem telesu se je rodil, kako je bil socializiran in kako je socializiral sebe, ter ne glede na to, ali ima 'prave' lastnosti spola.

Če upoštevamo nasilje in pritisk, ki se izvaja za ohranjanje koncepta njegove 'pravičnosti' (izvaja ju družba, tako kot institucije ter posamezniki), spola ne moremo obravnavati kot 'nevtralen' pojav. Preveč fantov in deklet, preveč interseksualnih oseb in trans- in ostalih spolov zaradi takšnih sankcij preveč pretrpi, kot pa lahko pridobi s predvidevano varnostjo zaukazane dihotomije spolov.

#### Seznam nekaterih spolov:

- **Travestit** [oseba, ki ob različnih priložnostih rada nosi oblačila, ki so tipična za 'drugi spol', in se celo obnaša kot predstavnik/ca (predvidevanega) drugega spola. Meja med travestitstvom in tem, da oseba živi kot oseba drugega spola (transgender) je včasih zelo zabrisana. Podobno kot prevzemanje ostalih spolnih vlog...]
- **Interseksualec/ka** [oseba, ki ne ustreza jasnemu zdravstvenemu opisu 'moškega' ali 'ženskega' spola, kar pomeni, da ima kombinirane lastnosti obeh spolov. Ena oseba od 50 je takšna. Neverjetno, kajne, to bi bili lahko celo vi! No, šalo na stran, če osebo ob rojstvu označijo kot interseksualno, to sploh ni smešno, ker prisotni ob rojstvu (zdravniki, starši, družba) izvedejo 'popravke' (z operacijo, hormoni, psihologijo, itd.), zaradi splošnega prepričanja, da je življenje v nedvoumnem moškem ali ženskem telesu bolj enostavno.]
- **Metroseksualec** [heteroseksualni moški, ki se obnaša in živi na način, ki naj bi bil značilen za geje, npr.: nosi ličila, nakit, govori emocionalno, itd. Poznamo pa tudi druge spolne usmerjenosti: panseksualna, omniseksualna, poliamorna (angl. polyamorous), jasno homoseksualna, lezbična, gej, biseksualna, aseksualna, avtoseksualna ... vendar vas sedaj ne bomo obremenjevali s to široko izbiro.]
- **Požensčen fant** [oseba, ki ima telesne lastnosti, ki jih označujemo kot moške, njegovo vedenje pa je izrazito ženskih lastnosti: na primer, ne mara športa in pretefov, ima raje punčke, ples in roza oblačila. Pogosto se ga označi za geja.]
- **Ženska, ki izgleda kot fant [tomboy];** [oseba, ki se ima na podlagi izgleda ženske lastnosti, vendar se oblači in/ali obnaša kot nekdo, ki mu pripisujemo moške lastnosti, lase ima ponavadi pristrižene na kratko, rada pleza po drevesih, ima rada nogomet in surove športe, njeni prijatelji pa so povsod dečki, itd.]

- **Transseksualec** [Oseba, ki si da spremeniti spol, kar pomeni, da telesno prestopi iz enega spola v drugega, s pomočjo hormonske terapije in operacije ter prevzame vedenja, ki so povezana z novim telesom, torej postane transeksualec iz moškega v žensko ali pa iz ženske v moškega. Ljudje včasih odkrijejo, da so se te osebe rodile v napačnem telesu in, da ne morejo uresničiti pričakovanj družbe, ki so vezana na novo telo. Mnogo držav ima na področju spremembe spola zelo ostro zakonodajo, včasih se pojav obravnava kot bolezen, v Nemčiji, na primer, je za fizično spremembo spola potrebno mnenje psihologa, oseba pa se mora sprijazniti tudi z večno neplodnostjo.]
- **angl. Transgender** [Oseba, ki se ne ravna po spolno obeleženih pričakovanjih vezanih na fizični izgled, t.j. osebe, ki izgledajo kot ženske imajo moška ali dvoumna imena, ljudje z naravno brado nosijo ženska oblačila in prevzemajo vedenje, ki ga pripisujemo ženskam. V primerjavi s transseksualnimi osebami se ne odločajo za spremembo telesa, v katerem so se rodili, ker vedo, da so vsa telesa u'rodu, le družbene vloge in pričakovanja povezana s spolom telesa prinašajo veliko problemov in ovir. Vendar včasih celo začnejo jemati hormone in zbirati denar za operacijo. Vedno ostajajo 'med' moškostjo in ženskostjo. Ali pa onkraj obeh, kdo bi vedel...?]
- **Transidentični glamurozni queer čudak** [To sem jaz. Imam svojo lastno kategorijo. In prav malo mi je mar, ali mi rečete ona ali on, dokler ste seveda prijazni. Če ljudje niso prepričani, je vedno najbolje, da te vprašajo, kako naj te kličejo, namesto, da te preprosto označijo za 'žensko' ali 'moškega', ker mislijo, da lahko vse vedo na podlagi izgleda. S tega seznama je razvidno, da stvar še zdaleč ni preprosta. In še veliko več jih je... ;-]

Moderni pedagoški pristopi razmišljajo o spolu v množini in ne v ednini, zato uporabljamo 'moškosti' in 'ženskosti', kar kaže na to, da spol prečkajo in nanj vplivajo različne kategorije, odvisno od konteksta in situacije. In čeprav se srečujemo z resnim pomanjkanjem besed in ker ni vedno lahko najti primernega izraza za poimenovanje nejasnosti spolov, moramo upoštevati, da tudi ženskost in moškost nikakor nista jasna koncepta, ampak konstrukta, ki delujeta z izključevanjem konceptov, ki so nedoločeni.

Izključenost igra pomembno vlogo pri konceptu heteroseksualne matrice. Kaj pa je zdaj to? No...

## POZDRAVLJENI V



Nič se ne bojte, za vstop vam ni treba iskati telefona ali poznati najmodernejših tehnologij, ker se v njej že nahajate. In tega sploh niste opazili? Ja, v temu je čar matrice ...

### heteroseksualna matrica ...

... je kulturna in družbena ureditev, sestavljena iz treh dimenzij: anatomskega, telesnega spola (biološki spol), družbenega prevzemanja spolne vloge (družbeni spol) in erotične želje oz. poželenja. Te tri dimenzije med seboj neprestano reagirajo, določena spolna vloga lahko sproži določeno željo oz. poželenje, poželenje lahko določi spol in poželenje je včasih celo posledica določenega telesa. Heteroseksualna matrica te dimenzije ureja in skrbi za njihovo simetrijo: ponavadi menimo, da obstajata le dva spola (moški in ženske), ki ju med seboj lahko ločimo. Vse skupaj se nam zdi preprosto zato, ker verjamemo, da poznamo dva 'simetrična' in 'dopolnjujoča se' spola, dve telesi, ki se anatomsko razlikujeta, ki imata različne funkcije, identitete, družbene vloge in ... poželenje. To poželenje je heteroseksualno, usmerjeno pa k ustreznemu nasprotnemu spolu. Torej, se spola (biološki in družbeni) skoraj vedno obravnava seksualizirano, še bolj natančno heteroseksualizirano. Matrica nam pritrjuje: to je normalno, celo naravno. Judith Butler, feministična filozofinja, ki se je veliko ukvarjala s to tematiko in o njej tudi pisala, je pokazala, da mora biti avtomatična povezava med zunanjim izgledom, spolom in poželenjem pripisana neprestanemu ponavljanju enakih spolnih norm na simbolični tako kot tudi na konkretni ravni, kar ima učinek naturalizacije, ki zakriva umeten nastanek teh norm. Biologija torej ni usoda. V resnici spol ustvarjamo neprestano, ko govorimo, ko rigamo, ko hodimo, se poljubljamo, ko si (ne) počesešmo las(e). Heteroseksualna matrica (Judith Butler je izraz 'heteroseksualna **hegemonija**' začela uporabljati v svoji knjigi »Bodies That Matter«, 1993, vendar bomo kot ljubitelji znanstvene fantastike uporabili kar izraz matrica) deluje s pomočjo tega, da si zavedno ponavljamo to, kar mislimo, da je za moške oziroma ženske primerno. In popolnoma logično je, da kadar se stvari v nedogled (leta in leta!) ponavljajo v skoraj popolnoma enaki obliki lahko pride do določenih napak. Matrica je krhka in 'napake', ki niso konsistentne z družbenimi normami (kot na primer, »transgender« iz ženske v moškega, ki kot 'moški' rodi otroka ali dečki, ki nosijo krila), kažejo, da se ustrojitev heteroseksualne matrice proizvaja sproti. Je parodija na nekaj, kar si lahko le predstavljamo, izvirnika pa ne poznamo. Ali mi lahko poveste, kakšen je izviren ženski spol? Ne, opišete lahko samo to, kar dojamete kot normalno za ženski spol, ampak obstaja več ženskih spolov in vsak od njih je po svoje ženski, kajne? (primerjajte teniško legendo Martino Navratilovo, bivšo zunanjo ministrico Condoleeze Rice in slavno rap glasbenico Missy Elliot ...). Zaradi teh kompleksnosti,

### >> Hegemonija

Po Antoniu Gramsciju je hegemonija koncept, v katerem določeni razred ali skupina prevladuje nad ostalimi tako, da svoje interese definira kot zdravo pamet. Takšna nadvlada torej pogosto deluje brez uporabe neposrednega nasilja, vendar z uspešno izvedenim prevzemanjem oblasti (nasilje pa je potrebno uporabiti za uresničitev le-te in njeno utrditev).

ki jih ponavadi ne uspemo procesirati, se poskušamo ponavadi znebiti napak, ki nas begajo, ali jih vsaj zakriti, tako da jih imenujemo 'drugačnost'. Na primer: obstoj 'tretjega spola' kot so interseksualci, »transgenders« in drugih dvoumnih spolnih identitet, sproža veliko uradnih strategij razvrednotenja, saj se jih na primer, povezuje z (duševno) boleznijo oziroma imamo uzakonjenih več pravnih razlik med heteroseksualnim zakonom in istospolnimi zakoni. Heteroseksualna matrica je zavora, ki si je ne bi smeli privoščiti, neprestano privajanje na tako ozke ideje spola so namreč preveč boleče.

### **Nekaj trenutkov za razmislek:**

Gotovo imate tudi sami neko vedenje o zgodovini svojega spola, kako ste postali, to, kar ste in kaj trenutno ste (v tem trenutku, nekatere stvari se zelo hitro spremenijo), ali veste, kaj vas privlači, kje ste ranljivi, česa se bojite, itd., potem si boste tudi sami na jasnem, kaj lahko drugim ponudite.

---

### **RAZISKOVANJE LASTNEGA SPOLA:**

- 1.) S katerimi igračami ste se igrali kot otrok? In s katerimi igračami se niste igrali zato, na primer, ker so bile rezervirane za 'drugi spol' ali zato, ker vam niso bile na voljo, saj so pripadale drugim razredom (na primer, kakšna punčka, ki si je ni bilo mogoče privoščiti?)
- 2.) Kaj so vam odrasli ljudje in vrstniki govorili, da lahko počnete, oziroma česa ne smete?
- 3.) Katera oblačila so vas zanimala, vendar so bila prepovedana?
- 4.) Kdo so bili vaši idoli (športniki, pevci, vaš brat/sestra...)?
- 5.) Kakšen je bil vaš odnos do drugih otrok, npr., v šoli? Tekmovalen, zainteresiran, ustrašovalen, dvoumen? Ali lahko iz teh odnosov prepoznate pomen spola, družbenega razreda ali kulture?
- 6.) Kaj so od vas pričakovali vaši starši, vrstniki?
- 7.) Zakaj vam je bilo hudo?
- 8.) Ste imeli izkušnjo z iniciacijskimi obredi?
- 9.) Kdaj ste se počutili močne?
- 10.) Kdaj ste se počutili šibke, ranljive?
- 11.) Katere spomine ste med prebiranjem teh vprašanj potlačili?

---

Iskanje normativnih elementov v svoji biografiji spola in nasprotij, ki nam pri tem pridejo na pot, je zanimiva naloga. Nihče ni samo moški ali ženska, vendar so nekateri tipi vedenja sankcionirani s strani vrstnikov, staršev, učiteljev, sodelav-

cev, itd. To pa je pomembno tudi pri delu z mladimi, ki morajo tudi sami poiskati svojo spolno vlogo, spolno usmerjenost, delovanje v svojem telesu in se spopasti z zunanjimi pričakovanji, nasilnimi družbenimi in medosebnimi dejanji.

Včasih lahko delo v 'spolno homogenih' skupinah (res je, ravnokar smo govorili o tem, da spol nikdar ni homogen, vendar je žal izbira besed majhna in seveda se osebe identificirajo kot 'fantje' ali 'dekleta', to dejansko olajša delo in dejansko nimamo na izbiro nobene druge preproste opcije) približa razmisleke o binarnosti sistema spola, svoji lastni spolni vlogi in njenih omejitvah ter o obvladovanju nasilja – v vlogi žrtve, storilca ali priče.

### **Literatura**

- Herdt, G. H. (1996): Third sex, third gender: beyond sexual dimorphism in culture and history, New York
- West, C./Zimmerman, D. H. (1991): Doing Gender, in: Lorber, J./Farrell, S. A. (Eds.): The Social Construction of Gender, Newbury Park, 13-37

### 3.4 ČETRTRA TEMA: INTERSEKCIONALNOST

Namen tega kratkega poglavja je pridobiti boljše razumevanje osnovne ideje o intersekcionalnosti, pojasniti določene koncepte, ob koncu pa se bomo srečali tudi z nekaj vprašanji.

Pa začnimo ...

Za obravnavanje neenakosti in marginalizacije v družbah potrebujemo koncepte, ki presegajo obravnavanje spola kot osamljene samostojne kategorije. Walgenbach in sodelavci navajajo, »da je spol soodvisna kategorija« in poskusijo ponuditi odgovor na vprašanje: »Kako lahko različne družbene kategorije, kot so spol, etničnost, spolna usmerjenost, razred, starost, religija in ostale povežemo na analitičen in produktiven način?«

V okviru študij spola se to vprašanje obravnava v povezavi z analitičnim konceptom intersekcionalnosti in soodvisnosti.<sup>10</sup>

10) *ibid.*, p.7.

---

»Koncept intersekcionalnosti je nastal kot odgovor na neuspešno povezovanje različnih analiz strukturnih neenakosti za prepoznavanje kompleksnih vzajemnih povezav med oblikami represije. Medtem, ko na primer zagovorniki multikulturalnosti pozivajo na to, da rasna enakopravnost morda ne bo primerno upoštevala enakosti spolov znotraj manjšinskih skupin, zagovornice feminizma podobno pozivajo, da enakost med spoli ne bo uspela zaobjeti načinov s katerimi rasni stereotipi vplivajo na izkušnje različnih žensk z različnimi tipi spolne neenakosti.«<sup>11</sup>

---

11) Squires, Judith (2008). *Intersecting Inequalities: Reflecting on the Subjects and Objects of Equality*. *The Political Quarterly*, Vol. 79, No. 1, P. 53 – 61.

Izraz intersekcionalnost je skovala Kimberlé Crenshaw. Njene analize protidiskriminacijskih zakonov v ZDA so pokazale dejstvo, da so ti zakoni dejansko vprid le belopoltim ženskam in temnopoltim moškim. Posebnega položaja temnopolnih žensk pa ti zakoni niso upoštevali. Kimberlé Crenshaw je uporabila izraz iz geometrije (geografska intersekcionalna točka) za opis vpliva prekrivajočih se sistemov, intersekcionalnih izkušenj oseb, ki so ženske in temnopolte in imajo raznolike identitete.<sup>12</sup>



[http://www.heinsdorfergrund.de/assets/images/Kreuzungsbereich\\_Gewerbegebiet\\_und\\_Schneidenbach.jpg](http://www.heinsdorfergrund.de/assets/images/Kreuzungsbereich_Gewerbegebiet_und_Schneidenbach.jpg)

12) Crenshaw, Kimberle (1995). *Race, reform and retrenchment: Transformation and legitimation in antidiscrimination law*. In: Crenshaw, Kimberle et al. (Hg.): *Critical race theory. The key writings that formed the movement*. New York.

Koncept intersekcionalnosti je analitično orodje za preučevanje, razumevanje in podajanje odgovorov na različne načine, s katerimi se spol, etničnost in druge kategorije prekrivajo oz. križajo, kar nato razkrije različne tipe diskriminacij. Leslie McCall je razvila analitično orodje za preučevanje kompleksnosti »ki se pojavi, ko se analizirani subjekt razširi in vsebuje mnogotere dimenzije družbenega življenja in več kategorij, ki jih je potrebno analizirati«<sup>13</sup> Predstavila je tri pristope, ki so »načeloma določeni glede na svoj odnos do kategorij, t.j., kako le-ti razumejo in uporabijo analitične kategorije za raziskovanje kompleksnosti intersekcionalnosti v družbenem življenju«<sup>14</sup>:

13) McCall, Leslie (2005). *Managing the Complexity of Intersectionality*. In: *Journal of Women in Culture and Society*. Vol. 30. No 3. 1771-1780.

14) *ibid.*, p. 1773

**Anti-kategorični pristop** temelji na dekonstrukciji analitičnih kategorij. Pojav kategorij pomeni nastajanje razlik in neenakosti. Družbeno življenje naj bi bilo preveč kompleksno za nastanek fiksnih kategorij. S tem pristopom je omogočena kompleksnost v najširšem smislu.

**Intra-kategorični pristop** opisujemo kot 'drugi' pristop »ker konceptualno spada v sredino kontinuuma med prvim pristopom, ki kategorije zavrača in tretjim pristopom, s katerim se kategorije uporablja strateško.«<sup>15</sup> Pristop omogoča, da se usmerimo na specifične družbene skupine na spregledanih točkah intersekcionalnosti.

15) *ibid.*, str. 1773.

**Inter-kategorični pristop** – na koncu kontinuuma – zahteva strateško sprejetje obstoječih družbenih in analitičnih kategorij, ki omogoča identifikacijo in primerjavo neenakosti med družbenimi skupinami kot tudi 'spremembo konfiguracije' neenakosti.

## KRITIČNI KOMENTARJI NA KONCEPT INTERSEKCIONALNOSTI

Trojica spol&rasa&razred se tesno nanaša na politično in družbeno strukturo Združenih držav Amerike. Zato se Knapp (2006) sprašuje, ali sploh obstaja potencial za intersekcionalni koncept v kontekstu Evrope. In, kje so meje prenosljivosti analitične perspektive?

Knapp omenja tudi dejstvo, da izraz rasa v nemško govorečih državah ne more biti uporabljen v nevtralnem in opisnem smislu. V anglo-saksonskih državah se kategorije razreda, rase in spola uporabljajo za opis kategorije identitete. Vprašanje pa je, na kakšen način so te kategorije vplivale na posameznike in kakšne so bile posledično njihove izkušnje.

Jasne definicije strukturne podlage dolgo nismo imeli. Zato Klinger in Knapp (2005) pišeta o 'praznini diskurzov', ki se zagotovo pojavi ob razpravi o povezavah in soodvisnosti kategorij. Sama indikacija intersekcionalnosti ne zadostuje (Klinger in Knapp 2005).



Za proces izvajanja **Intersekionalnega mainstreaminga (integracija načela intersekcionalnosti)** je potrebna jasna definicija glavnih ciljev, ki naj bo konkretizirana za določeno interesno področje. Partnerji pri projektu PeerThink, projekta Daphne II (2007-2009), so oblikovali naslednji poglobljen cilj na področju preprečevanja nasilja pri mladih:

PeerThink želi sestaviti podlago za preprečevanje nasilja med mladimi, ki bi sistematično upoštevala vzajemno povezavo kategorij kot so spol, etničnost, izobraževalno ozadje in ostale družbene strukture. Za doseganje učinkovitega dela pri preprečevanju nasilja morajo biti odnosi med raznolikimi družbenimi dimenzijami vključeni sistematično: preprečevanje nasilja bo postalo 'intersekcionalno'. Nov pristop smo dve leti preizkušali in ocenjevali v sklopu projekta.<sup>16</sup> [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu)

16) <http://www.peerthink.eu/peerthink/content/view/12/30/lang,en>



Mladi v Marseillu pri spontani plesni točki na ulici.

#### PREIZKUS ZNANJA:

- **Kakšna je razlika med raznolikostjo in intersekcionalnostjo? Obe obravnavata različne družbene kategorije, vendar ali ne gre za eno in isto?**
- Raznolikost se ukvarja z **razlikami družbenih kategorij**, ki jih ljudje bodisi ponotranjijo ali ki jih ljudje, ki so, npr., del skupine ali podjetja, prinesejo s seboj. V ospredju je lahko ena kategorija (spol) ali pa dve, deset, lahko gre za religijo, spolno usmerjenost, barvo kože, itd. Intersekcionalnost pa se ukvarja s **prekrivanjem teh različnih kategorij**.  
Na primer, da bi spodbudili aktivno očetovstvo, so se pri regionalni instituciji za svetovanje družinam odločili, da bodo organizirali taborjenje ob koncu tedna za očete in njihove otroke. Vendar vsi otroci nimajo na razpolago očetov. Matere samohranilke in lezbični pari lahko dobijo občutek, da nimajo celovite družine. Tako se glede starševstva v tem kontekstu pojavijo tri kategorije: spol (matere/očetje), življenjski slog (par, starši samohranilci, družine, ki ne živijo skupaj) in spolna usmerjenost (heteroseksualna, homoseksualna, biseksualna, itd.). Starši, ki se nahajajo na intersekciji ženskega spola, samohranilstva in/ali lezbičnosti niso upoštevani v organizirani dejavnosti, nahajajo se na slepi pegi.
- Dodatna razlika se pojavi tudi z dejstvom, da je raznolikost usmerjena k identiteti osebe oziroma njeni pripadnosti, kjer gre predvsem za pozdravljanje raznolikih kategorij, ki so



bogat izvor virov, sposobnosti in znanja in ne za obravnavanje dominantnih odnosov. Vprašanje »kakšne družine naša družba označuje za 'primerne' in neprimerne« lahko spremeni zorni kot, na primer, glede družinske pomoči ali vsakodnevnih izkušenj, npr., v nakupovalnem centru.

To sta le dva od možnih odgovorov, morda imate tudi vi kakšen predlog. Sporočite nam ga!

### **Kaj lahko antikategorični pristop naredi z družbenimi kategorijam (McCall)?**

- 1) jih dekonstruira

**DA | NE**

- 2) jih zavrača

**DA | NE**

- 3) razkrije njihovo kompleksnost, zato jih ni priporočljivo uporabljati za primerjave, ker bo vedno prišlo do posploševanja

**DA | NE**

- 1) da
- 2) da
- 3) zopet da

### **Kaj z družbenimi kategorijami naredi intra-kategorični pristop (McCall)?**

- 1) uporablja jih le kot vnaprejšnje definicije

**DA | NE**

- 2) strateško jih uporablja za analizo neenakost

**DA | NE**

- 3) uporabi jih za spremembo konfiguracije neenakosti

**DA | NE**

- 1) da
- 2) da, tudi to
- 3) da

### Kaj je inter-kategorični pristop (McCall)?

- 1) preučuje razvoj kategorijskih omejitev

DA | NE

- 2) kritizira sestavo homogenih skupin in tradicionalno ločevanje kategorij identitete

DA | NE

- 3) opisuje kompleksne konfiguracije (identiteta) in kategorij znotraj ene družbene skupine

DA | NE

- 1) da
- 2) da
- 3) da

Upamo, da se vam je zdelo kratko poglavje o intersekcionalnosti uporabno (podobno kot prejšnja poglavja). Če imate še kakšna mnenja, nam jih prosim sporočite.

Ekipa PeerThink

[www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu)



4.

>> Methode

## 4. METODE

Izbrane metode same po sebi neposredno ne obravnavajo teme nasilja, temveč družbene razlike in družbene neenakosti, ki nastanejo kot posledica spolne, etnične, rasne ali razredne kategorizacije v vsakodnevnih izkušnjah posameznikov in posameznic. Metode omogočajo senzibilizacijo, prepoznavanje, razmislek in razpravo o družbenih razlikah na podlagi spola, razreda, etničnosti ali rase. Večina metod je odprtega tipa, mogoče jih je prilagoditi tako, da obravnavajo tudi druge družbene razlike (invalidnost, starost, religija, spolne prakse, itd.) oziroma, da obravnavajo dve družbeni kategoriji hkrati (npr. spol in etničnost) in njuno intersekcijo. Nekatere metode so poglobljene in obravnavajo tudi načine za prepoznavanje diskriminacije, jeze, konfliktov in nasilja, ki izhaja iz družbenih razlik, ki temeljijo na družbeni kategorizaciji in ponujajo strategije, s katerimi lahko takšne občutke in situacije obravnavamo (npr. metode za reševanje konfliktov).

Metode smo razdelili na podlagi kompleksnosti strukture:

**Začetne metode, metode za ogrevanje oziroma za prebijanje ledu**, ki se jih uporablja na začetku delavnice in so namenjene temu, da se udeleženci in udeleženke ter vodje delavnic med seboj spoznajo, da se ublažijo začetne napetosti in se udeležence ter udeleženke vpelje v delavnico. Začetne metode so:

- 1.) jaz- jaz ne (dostopna v angleški verziji)
- 2.) Bingo
- 3.) sadna solata (dostopna v angleški verziji)

**Nadaljevalne metode** lahko naprej razdelimo med:

- **Metode usmerjene k razpravi**, ki so bolj kompleksne od začetnih metod in se bistveno bolj poglobijo v strukturiranje in razpravo o določeni temi, vendar so na začetku metode za ogrevanje kljub temu potrebne. Ob koncu nekaterih kompleksnih metod pa je potreben tudi čas za razmislek, refleksijo, če le-ta že ni del same metode.

**Sem spada največ metod:**

- 4.) Barometer mnenj (dostopno v angleški verziji)
- 5.) Štirje vogali
- 6.) Pantomima
- 7.) Štiri polja diskriminacije (dostopno v angleški verziji)
- 8.) Velika zmaga
- 9.) Rodil se je otrok (dostopno v angleški verziji)
- 10.) Recipročni mejtski pristop (dostopno v angleški verziji)
- 11.) Med-kulturna čebula
- 12.) Igrišče stopenj (dostopno v angleški verziji)

- **Samo-zadostne nadaljevalne metode** so metode, ki že vsebujejo določeno pripravo in ogrevanje kot tudi možnost za razmislek oz. refleksijo. Izvaja se jih lahko v obliki ene delavnice.

**Te metode so:**

- 13.) Fotografski projekt (dostopno v angleški verziji)**
- 14.) Delavnice za preprečevanje nasilja (dostopno v angleški verziji)**
- 15.) Konstrukcije nasilja**
- 16.) Kot v resničnem življenju**

V priročnik smo vključili tudi dva francoska **programa**, ki ju ni mogoče izvajati v obliki metode, vendar se ju lahko uporabi kot okvirna načela ali smernice o tem, kako razviti preventivne projekte za nasilje in rizično vedenje.

**Programa se imenujeta:**

- 17.) Posebna preprečevalna tehnika (dostopno v angleški verziji)**
- 18.) Preprečevanje rizičnega vedenja (dostopno v angleški verziji)**

## M1 STANDARDNA TABELA PEERTHINK: BINGO

Temelji na projektih RealGeM & GemTrEx s prilagoditvami,  
povzetimi po Blickhäuser & Bargaen<sup>1</sup>

BINGO	
Čas trajanja	15 do 30 minut
Ciljna skupina / kriterij za udeležbo	Mladi med 12 in 18 let.
Gradiva	List s tombolo in pisalo za vsakega udeleženca in udeleženko
Pridobljeno znanje: - Znanje, veščine, sposobnosti	<ul style="list-style-type: none"><li>- kako priti v stik z ostalimi udeleženci</li><li>- zapomniti si imena ostalih</li><li>- zavedanje razlike med enostavnimi razlikami in dominantnimi odnosi</li><li>- zavedati se, kaj je drugačnost</li><li>- izkusiti načelo recipročnosti, kaj pomeni biti v položaju tistega, ki sprašuje ter obenem tistega, ki odgovarja</li><li>- iskanje razlik</li><li>- prepoznanje razlik</li><li>- sprejemanje razlik</li></ul>
Navodila	<p>Tombola je preprosta igra. Njen cilj je izpolniti vsaj dve polni vrstici z odgovori. Oseba, ki prva izpolni dve vrstici je zmagovalka.</p> <p>Vrstica je sestavljena iz petih zaporednih kvadratkov z vprašanji, ki se lahko izpolnjujejo navpično, poševno ali diagonalno. Vprašanja se na primer glasijo: Imaš tri ali več bratov in sester? Imaš rad/a hip hop? Ali veš, kaj je Koran in ga lahko opišeš z nekaj besedami?</p>
Opis metode korak za korakom	<p>Na začetku vodja delavnice predstavi igro tombola, s katero se udeleženci in udeleženke lahko med seboj spoznajo. Lahko jih vprašate, ali tombolo že poznajo. Najprej udeležencem in udeleženkam razložite potek in pravila igre.</p> <p>Skupini pokažite list s tombolo. Razložite, da se bingo oz. tombola igra tako, da vsaka oseba zastavi vprašanje ostalim, in sicer tako, da je vsak v obeh vlogah, spraševanja in odgovarjanja.</p> <p>Poudarite, da so vprašanja različna. Cilj igre je, da ostalim udeležencem in udeleženkam oseba zastavi vprašanje iz kvadratka &gt;&gt;</p>

1) Blickhäuser, Angelika / Bargaen, Henning von (Hrsg.) (2006): Mehr Qualität durch Gender Kompetenz. Ein Wegweiser für Training und Beratung im Gender Mainstreaming. Königstein/Taunus.

	<p>(list s tombolo) in če je odgovor na zastavljeno vprašanje pritrديلen, v kvadrateg vpiše njegovo/njeno ime. Oseba vpiše v kvadrateg, torej, ime osebe, ki je na vprašanje odgovorila z DA. Ime osebe se lahko pojavi le enkrat na listu tombole, torej, v dveh vrsticah. Ko igralec izpolni dve vrstici je igra končana. Zmagovalec zakliče TOMBOLA! Nato lahko prebere vprašanja iz dveh vrstic in imena oseb. Ko igro končate, imate na koncu lahko še čas za vprašanja glede igre:</p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- So bila vsa vprašanja na enakem nivoju?</li> <li>- Je bilo kakšno od vprašanj težje zastaviti?</li> <li>- Ste na kakšno vprašanje težko odgovorili?</li> <li>- Katera vprašanja in odgovori so bili lahki ali težki?</li> <li>- Kaj je bilo lažje: spraševati ali odgovarjati?</li> <li>- Ste svojo vrstico spremenili, zato ker določenega vprašanja niste želeli zastaviti?</li> <li>- Kakšna je razlika med vprašanjem »Katera je tvoja najljubša barva?« in »Ali živiš le z enim staršem?«</li> </ul>
<p><b>Izvedljivost/uporabnost</b>  - Velikost skupine  - Priporočila glede časa izvedbe (npr. 'uvodna metoda')</p>	<p>V skupini mora biti vsaj 12 oseb. Tombola je popolnoma uvodna metoda. Udeleženci morajo znati prebrati vprašanja iz lističa za tombolo.</p>
<p><b>Possible difficulties</b>  - group situation  - point of process</p>	<p>The participants should be able to read small statements on the Bingo-sheet.</p>
<p><b>Komentarji in izkušnje/ocena</b></p>	<p>Čeprav se udeleženci in udeleženke med seboj precej dobro poznajo (npr. so sošolci), radi postavljajo vprašanja in odgovarjajo. Tombola je dobra vaja za spoznavanje. Je prava uvodna metoda. Vendar lahko znotraj te vaje razvijete zavedanje o razliki med preprostimi razlikami, na primer ko gre za osebni okus in razmerja moči.</p>
<p><b>Vir/avtor</b></p>	<p>Bildungsteam Berlin Brandenburg e.V.</p>

Opomba: Pri vprašanjih se pojavlja kratica 'LGTB'. LGTB = lezbijke, geji, biseksualci in transgender.

Igra glasbeni inštrument in rad/a poje:	Ali rad/a kuhaš?	Prej je živel/a v drugi državi kot sedaj:	Ali veš, kaj je Koran in ga lahko opišeš z nekaj besedami?	Rad/a gleda telenovele in nanizanke :
Ali rad/a plešeš?	Ima prijatelje, ki živijo v drugi delih mesta:	Živi z enim od staršem:	Ima ta mesec rojstni dan:	Ima rad/a hip hop:
Ima v stanovanju/ hiši svojo sobo:	Govori več kot dva jezika:	Lahko razloži podobnosti med krščanstvom in islamom:	Rad/a živi v svojem delu mesta:	Ima rad/a igre z žogo: nogomet, košarko ...:
Želi nekoč živeti v tujini:	Rad/a hodi v šolo in za to lahko pove en dober razlog:	Zna razložiti, kaj je heteroseksualnost:	Zna razložiti, kaj je rasizem:	Je res zaljubljen/a:
Ve, kaj je LGTB in zna to razložiti:	Ima doma internet:	Ima več kot dve sestri ali brata:	Ima sorodnike, ki živijo v tujini:	Rad/a potuje v tujino:



## M2 STANDARDNA TABELA PEERTHINK: PANTOMIMA

Temelji na projektih RealGeM & GemTrEx s prilagoditvami,  
povzetimi po Blickhäuser & Barga<sup>2</sup>

CHARADES	
Čas trajanja	15 - 30 minut
Ciljna skupina/ kriterij za udeležbo	Mladi starejši od 12 let
Gradiva	kartice s pojmi, ki so v širokem smislu povezani z rasizmom, spolom, spolno usmerjenostjo, družbenim razredom
Pridobljeno znanje: - Znanje, veščine, sposobnosti	<ul style="list-style-type: none"><li>- predstavitev osrednjih pojmov v sklopu odnosov med spoli, rasizma in družbenega razreda</li><li>- Izkušnja izražanja (kompleksnih pojmov) na neverbalen način</li><li>- osebno izražanje (ki ni govorno)</li></ul>
Navodila za metodo	<p>Pantomimo igrata dve skupini. Naloga skupine je, da odigra in prikaže določen pojem, ki jih morajo ostali v skupini razbrati oz. uganiti. Ko skupina ugane pojem oziroma, če ga v eni minuti ne ugane, čas poteče in je na vrsti druga skupina, da prikaže svoj pojem.</p> <p>Vodja delavnice pripravi kartice, na katerih so zapisani pojmi, ki so teme projekta.</p>
Opis korak za korakom	<p>Potem, ko se razloži, kako se pantomima igra, udeležence razdelimo v dve skupini. Vprašajte, kdo bi rad začel in kdo želi pojem zaigrati svoji skupini. Osebi, ki želi prva predstaviti pojem pokažite kartico s pojmom. Vprašajte, če je pojem jasen, če oseba pojma ne razume, vzemite drugo kartico. Ko izbere kartico s pojmom, ki ga razume, ga oseba odigra svoji skupini. Naj si na začetku oseba, ki izvaja pantomimo vzame nekaj časa. Ko skupina ugane pojem, oziroma če preteče minuta in skupina pojma ne ugane, je na vrsti druga skupina.</p> <p>Izrazi se lahko na primer navezujejo na rasizem: Urad za tujce, žaliti, ilegalnost, raznolikost, bi-kulturni ljubimci, država prebivališča, prosilci azila, multijezičen, kolonializem, ... &gt;&gt;</p>

2) Blickhäuser, Angelika/  
Barga, Henning von (Hrsg.)  
(2006): Mehr Qualität durch  
Gender Kompetenz. Ein  
Wegweiser für Training und  
Beratung im Gender Mainstreaming.  
Königstein/Taunus.

	Pojmi so lahko vzeti tudi iz področja družbenega razreda: bogat, revan, delavec, socialna podpora, brezposelnost Pojmi pa so lahko tudi iz področja seksizma: prostitucija, homofobija ...
<b>Različice</b>	Če skupini pantomima / igranje ni všeč, lahko uvede drugo obliko izražanja, na primer, ustno razlago brez uporabe danega pojma, ki naj bi skupina uganila (tabu) in risanje. Vsaka višja kategorija izražanja prinese skupini več točk, npr: ustno 1, risanje 2, pantonima 3 točke. Lahko se odločite tudi, da pojmov ne boste izbirali vi, ampak, da ena skupina izbere pojem, ki ga mora uganiti druga skupina.
<b>Okvirni pogoji (učilnica, prostor)</b>	Prostor, ki je dovolj velik za pantomimo
<b>Uporabnost</b> - Velikost skupina - Priporočila glede tega, kam v proces metodo vključiti (npr. »začetna«) - okvir/sorodne metode	Čeprav je metoda tip ogrevalne vaje, vendar z njo ni priporočljivo začeti seminarja ali projekta. Bolje je, da skupino najprej spoznate in ocenite, kakšno je vzdušje med udeleženci. Če je vzdušje bolj hladno, metoda ne bo uporabna, saj zahteva vsaj minimalno participacijo.
<b>Potencialne težave</b> - glede skupine - glede umeščenosti v proces	Nekateri udeleženci so lahko malce sramežljivi. Spodbudite jih, vendar jih v pantomimo nikar ne silite.
<b>Komentarji in izkušnje/ocena</b>	Pojmi, ki jih boste izbrali, se lahko med seboj razlikujejo. Lahko so zelo konkretni ali pa bolj abstraktni.
<b>Vir/avtor</b>	respect/Bremen

### M3 STANDARDNA TABELA PEERTHINK: VELIKA ZMAGA

Temelji na projektih RealGeM & GemTrEx s prilagoditvami,  
povzetimi po Blickhäuser & Barga<sup>3</sup>

VELIKA ZMAGA (THE BIG WIN)	
Čas trajanja	30 minut do 1 ½ ura
Ciljna skupina/ kriteriji za udeležbo	Mladi od 14. leta naprej
Gradiva	Vprašanja na listih ali pa v power point obliki
Pridobljeno znanje - Znanje, veščine, spretnosti	- Spoznati mnenja ostalih udeležencev in udeleženk - Spoznanje, da so različna mnenja/zorni koti pomembni - Znati upoštevati drugačna mnenja - Argumentacija, zagovarjanje
Navodila za metodo	Igra »Velika zmaga« temelji na vprašanjih. Vprašanja lahko pripravite v skladu s temo, o kateri želite voditi razpravo.
Opis korak za korakom	<ol style="list-style-type: none"><li>1. V igri uporabljamo liste papirja, pri čemer je na eni strani napisano vprašanje in na drugi strani število točk (20, 40, 60, 80 or 100). Listi papirja naj visijo na steni, tako da se vidi stran, na kateri so številke. Udeležence in udeleženke razdelite v skupine enake velikosti, v npr. tri skupine. Ko so skupine določene, lahko vodja delavnice razloži pravila igre.</li><li>2. Skupine ena za drugo izberejo po eno kategorijo znanja, npr. 'rasizem' za npr. '40' točk. Če član in/ali skupina pravilno odgovori na vprašanje, prejme napisano število točk. Vsaka skupina seštevata točke. Po odgovoru ene skupine z izbiro vprašanja nadaljuje član naslednje skupine.</li><li>3. Kategorije znanja so na primer, lahko:<ol style="list-style-type: none"><li>a) fantje (dekle ali spol),</li><li>b) rasizem,</li><li>c) nasilje,</li><li>d) izobraževanje.</li></ol>Ob izbiri teme je najbolje, da pomislite na to, s kakšno skupino boste delali &gt;&gt;</li></ol>

3) Blickhäuser, Angelika/  
Barga, Henning von (Hrsg.)  
(2006): Mehr Qualität durch  
Gender Kompetenz. Ein  
Wegweiser für Training und  
Beratung im Gender Mainstreaming.  
Königstein/Taunus.

<p><b>Opis korak za korakom</b></p>	<p>4. Nekaj primerov vprašanj v kategoriji »nasilje«:</p> <p>a) Kakšna je razlika med agresijo in nasiljem? (20 točk)</p> <p>b) Katera institucija je najbolj nasilna? (40 točk)</p> <p>c) Karta joker (60 točk)</p> <p>d) Ali je zmerjanje sošolca nasilje? (80 točke)</p> <p>e) Slišiš, da je fant iz drugega razreda povedal rasističen vic. Kaj narediš? (100 točk)</p> <p>dečki</p> <p>a) Kaj meniš o naslednji izjavi: Se fantje ne igrajo s punčkami? S skupino se o odgovoru najprej posvetujte in potem odgovorite.</p> <p>b) Moški je glava družine – kaj si o tem mislite? (40 točk)</p> <p>c) Česa se fantje bojijo? (60 točk)</p> <p>d) Si želiš, ko odrasteš, biti podoben svojemu očetu? (80 točk)</p> <p>f) (Tvoj) prijatelj ima nesrečo v ljubezni. Odigrajte kratek prizor o tem, kako bi ga potolažil(i). (100 točk)</p> <p>Vprašanja se ne nanašajo na trda dejstva, ampak bolj na zavedanje in odnos do ljudi. Namen vaje je tudi debata o odgovorih. Udeležencem in udeleženkam pojasnite, da se je včasih težko odločiti, ali je odgovor pravilen ali napačen.</p>
<p><b>Različice</b></p>	<p>Vajo lahko izvedete tudi s pomočjo power point verzij:  <a href="http://www.neue-wege-fuer-jungs.de/neue_wege_fuer_jungs/onlinespiel_mannopoli">http://www.neue-wege-fuer-jungs.de/neue_wege_fuer_jungs/onlinespiel_mannopoli</a>          (v nemščini)</p>
<p><b>Okvirni pogoji (učilnica, prostor)</b></p>	
<p><b>Uporabnost</b></p> <ul style="list-style-type: none"> <li>- Velikost skupina</li> <li>- Priporočila glede tega, kam v proces metodo vključiti (npr.»začetna«)</li> <li>- okvir/ sorodne metode</li> </ul>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Največ 16 udeležencev in udeleženek.</li> <li>- To metodo lahko uporabite kot začetno metodo, vedno imejte v mislih, da imajo učenci in učenke različna mnenja.</li> </ul>

<b>Komentarji in izkušnje/ocena</b>	Vaja odpira, spodbuja vprašanja in potencialne konflikte. Po koncu seminarja oz. delavnice bi bilo primerno zagotoviti še čas in kraj, da dodatno pojasnite ozadje o določenih temah, ki so sprožile konflikte in ob katerih so se pojavljala vprašanja.
<b>Vir/avtor</b>	respect/Bremen in »Neue Wege für Jungs«

## M4 STANDARDNA TABELA PEERTHINK: MED-KULTURNA ČEBULA

Temelji na projektih RealGeM & GemTrEx s prilagoditvami,  
povzetimi po Blickhäuser & Bargaen<sup>4</sup>

MED-KULTURNA ČEBULA	
	rešitve v upravljanju medkulturnih, medseksionalnih konfliktov ali konfliktov med mladimi
Čas trajanja	1 1/2 – 2 uri
Ciljna skupina/ kriteriji za udeležbo	socialni delavci in delavke; osebe, ki delajo z mladimi; učitelji oz. učiteljice; tisti, ki delajo na področju pomoči v skupnosti in duševnem zdravju
Gradiva	tabla z listi, materiali za pisanje (listi, pisala) udeleženci/ke (6-18 oseb) in 1 vodja, stoli, en primer (konfliktna situacija)
Pridobljeno znanje - Znanje, veščine, spretnosti	<p>Primerno reševanje dolgotrajne konfliktne situacije in kadar je na razpolago malo ali nič časa, udeleženci/ke pridobijo znanje o medkulturnosti in medseksionalni dinamiki, ki je vpeta v nasilje med mladimi, zmanjševanje kompleksnosti, razpoznavanje skritih sporočil / skrivnih želja, širjenje pogleda udeležencev/k, upoštevanje različnih mnenj, povečanje možnosti za iskanje rešitve/ odločitve.</p> <p>Učinkovito obravnavanje dinamike v skupini, varčevanje časa, stremenje k iskanju rešitve, vsak/a udeleženelec/ka sodeluje, zmanjševanje napetosti, možnost prilagajanja metode</p> <p>Radovednost, potrpežljivost (sposobnost čakanja), dobra koncentracija, poseganje z namenom iskanja rešitve, systemske teorije, dinamika skupine, sposobnost razmišljanja, medkulturno sodelovanje in reševanje konfliktov, itd.</p>
Navodila za metodo	Obrazložitev metode in prilagoditev medkulturnemu in interseksionalnemu reševanju konflikta.

4) Blickhäuser, Angelika/  
Bargaen, Henning von (Hrsg.)  
(2006): Mehr Qualität durch  
Gender Kompetenz.  
Ein Wegweiser für Training und  
Beratung im Gender Mainstreaming.  
Königstein/Taunus.

Opis korak za korakom	<p><b>1. korak:</b> študija primera: vodja daje smernice za posredovanje: naredi tri skupine, vsaka naj ima najmanj 2 in največ 3 člane/ice. Sk1. pripovedovalci konflikta , Sk2. sestavljalci hipotez, Sk3. iskalci rešitev in tihi opazovalci. (10 minut)</p> <p><b>2. korak:</b> 1. skupina sedi v notranjem krogu (V prvi skupini so osebe, ki so izzvane oziroma, &gt;&gt;</p>
Opis korak za korakom	<p>ki so prizadete v konfliktu. Te osebe morajo pripovedovati o vseh vidikih konflikta/vsak pove svojo plat zgodbe oz. problema.Vodja delavnice/posrednik v konfliktu zastavlja vprašanja za to, da pojasnijo nejasnosti. Istočasno druga skupina posluša pripoved o konfliktu in si obenem zapisuje to, kar so pojasnila, hipoteze/vzroki problema in zakaj se je problem toliko časa vlekel (poudariti je treba, da so hipoteze predvidevanja in konstrukti o določeni situaciji). Obenem tretja skupina tudi posluša in si zapisuje potencialne možnosti za rešitev problema. (20-25 minut)</p> <p><b>3. korak:</b> Sk2. naj se usede v notranji krog in skupaj izmenja svoje hipoteze, svetovalec pa zastavi dodatna vprašanja za boljše razumevanje. (20 minut))</p> <p><b>4. korak:</b> Sk3. sedi na sredini in izmenja svoja mnenja/ideje o rešitvi problema, na podlagi informacij,ki jih je dobila od prvih dveh skupin (20 minut)</p> <p><b>5. korak:</b> prva in tretja skupina ter opazovalci: skupaj premislijo primernost predlaganih rešitev. Lahko vnesejo določene popravke. Dosežejo odločitev o rešitvi primera v praksi. (20 minut)</p>
Različice	Uporaba pri konfliktni situaciji na delovnem mestu, multikulturnih okoliščinah, družinskih konfliktih, konfliktih v skupnosti
Okvirni pogoji (učilnica, prostor)	Prostor s površino vsaj 25m2 in dobrim prezračevanjem.

<p><b>Uporabnost</b>  - Velikost skupina  - Priporočila glede tega, kam v proces metodo vključiti (npr.»začetna«)  - okvir/ sorodne metode</p>	<ul style="list-style-type: none"> <li>- 6-18 udeležencev/k</li> <li>- Proti koncu: najprej spoznajte pričakovanja in želje partnerjev v konfliktu, za zmanjševanje napetosti spoznajte dinamiko konflikta in ponudite zadovoljive rešitve</li> <li>Medkulturno posredovanje in upravljanje konfliktov, 'vrtiljak' medkulturne pogodbe, nekonfliktna komunikacija (Marshall Rosenberg)</li> </ul>
<p><b>Potencialne težave</b>  - glede skupine  - glede umeščenosti v proces</p>	<p>Znanje o medkulturni dinamiki, hipoteze, težave za vse s pomanjkljivim poznavanjem dinamike migracij / medkulturnih kompetenc</p>
<p><b>Komentarji in izkušnje/ocena</b></p>	<p>Udeleženci/ke podajo svoje vtise, itd.</p>
<p><b>Vir/avtor</b></p>	<p>Prevzeto od systemic interventions: architecture and designs for counsellors and change managers from Roswita Königswieser and Alexander Exner, Klett-Cotta, 2006, prirejeno za reševanje medkulturnih konfliktov (Liviuns Nwoha 2007)</p>



## M5 STANDARDNA TABELA PEERTHINK: KOT V RESNIČNEM ŽIVLJENJU

Temelji na projektih RealGeM & GemTrEx s prilagoditvami,  
povzetimi po Blickhäuser & Barga<sup>5</sup>

### KOT V RESNIČNEM ŽIVLJENJU (AS REAL LIFE)

Čas trajanja	1 ½ do 2 uri
Ciljna skupina/ kriteriji za udeležbo	Mladi od 14. leta dalje
Gradiva	Kartice z vlogami za udeležence/ke; vprašanja (glej spodaj) o različnih oblikah družbene diskriminacije in privilegijih; velika soba v kateri se udeleženci in udeleženke lahko gibljejo oziroma naredijo toliko korakov, kolikor vprašanj zastavijo.
Pridobljeno znanje - Znanje, veščine, spretnosti	<ul style="list-style-type: none"> <li>- analiza neenake porazdelitve priložnosti med člani različnih družbenih skupin</li> <li>- zavedanje dejstva, da družbo urejajo dominantni odnosi (kot je razred)</li> <li>- norme, vrednote in simbolične predstave so za zagotavljanje dominantnih odnosov med seboj povezane</li> <li>- dominantni odnosi in vse oblike predstav vplivajo na posameznike</li> <li>- učenje izkušenj s konceptom strukturnega nasilja</li> <li>- razlikovati med posamezno nadzorljivimi in ne-nadzorljivimi mehanizmi družbenih hierarhij (socialno ozadje, spol, fizične sposobnosti/izzivi, spolna usmerjenost, starost, družina in otroci, dohodki in lastnina, državljanstvo, itd.)</li> <li>- zavedanje o različnih položajih, ki jih imajo ljudje v družbi kot vzrokih za družbeno neenakost</li> <li>- razviti občutljivost za izkušnje ljudi z različnimi ozadji</li> <li>- spodbujati sočutje do izključenih posameznikov iz nižjih razredov</li> <li>- analizirati družbene razlike</li> <li>- analizirati različne dominantne odnose</li> <li>- povezati posamezne izkušnje s strukturno in institucionalno realnostjo</li> <li>- razvijanje sočutja</li> </ul>

5) Blickhäuser, Angelika/  
Barga, Henning von (Hrsg.)  
(2006): Mehr Qualität durch  
Gender Kompetenz.  
Ein Wegweiser für Training und  
Beratung im Gender Mainstreaming.  
Königstein/Taunus.

<b>Navodila za metodo</b>	Metodo lahko uporabite kot osrednjo podlago za reševanje naslednjih vprašanj: >>
	<ul style="list-style-type: none"> <li>- Kdo je v družbi privilegiran in kdo diskriminiran?</li> <li>- Koga se v javnosti predstavlja kot dobrega in koga/katerih ne??</li> <li>- Kako se ljudje na individualni ravni spopadajo s privilegiji in diskriminacijo?</li> </ul> <p>Kartice, na katerih so napisane vloge morajo biti dobro prilagojene udeležencem/kam glede na starost in znanje. Pomembno je, da se vodja dobro pripravi in zna odgovoriti na odprta vprašanja med pogovorom, npr. glede različnih statusov in dovoljenj za prebivanje v državi.</p>
<b>Okvirni pogoji (učilnica, prostor)</b>	Dovolj velik prostor, v katerem se udeleženci/ke lahko gibajo.
<b>Uporabnost</b> - Velikost skupina - Priporočila glede tega, kam v proces metodo vključiti (npr.»začetna«) - okvir/ sorodne metode	<ul style="list-style-type: none"> <li>- V skupini naj bo vsaj 10, a največ 16 udeležencev/k.</li> <li>- Dobro je, da udeležence in udeleženke poznate od prej in poznate njihove teme.</li> <li>- Udeleženci/ke naj bi se med seboj vsaj malo poznali. Tako lahko že pred začetkom metode ustvarite prijetno ozračje.</li> <li>- Kartice z vlogami in vprašanja morajo biti prilagojena starosti in znanju udeležencev/k; po potrebi si lahko izmislite nove kartice.</li> </ul>
<b>Potencialne težave</b> - glede skupine - glede umeščenosti v proces	Največja težava pri tej metodi je, da marginalizirane soočimo z njihovo lastno diskriminacijo tako, da naj ne bi bili zato užaljeni oz. da jih ne bi prizadeli. Zato je pomembno, da posamezniki in posameznice ne prejmejo kartic z vlogami, ki zelo spominjajo na njihovo osebno življenje, saj se lahko zgodi, da ne bodo hoteli sodelovati. Če do takšne situacije pride, se z udeležencem/ko pogovorite in mu namenite drugo kartico ali pa naj si jo izbere sam/a.
<b>Komentarji in izkušnje/ocena</b>	Pogovor lahko vzame nekaj časa, zato se bodo udeleženci morda želeli usesti. Morda jih že po končanem prvem koraku metode vprašajte, kako se počutijo.
<b>Vir/avtor</b>	Baustein zur nicht-rassistischen Bildungsarbeit <a href="http://baustein.dgb-bwt.de/">http://baustein.dgb-bwt.de/</a> (pregledal Peter Wagenknecht)

## VPRAŠANJA

1. Se lahko svobodno giblješ, npr. zapustiš mesto, potuješ? (svoboda gibanja)?
2. 1. Imaš dovolj denarja za vsakodnevne osnovne potrebščine (kruh, milo, itd.)?
3. Imaš prebivališče / prostor, kjer si varen/a? (nastanitev)
4. Opravljate poklic, ki vas veseli in kjer vas cenijo? (delo)
5. 1. Imate urejeno zdravstveno zavarovanje oziroma, ali greste lahko k zdravniku, če ga potrebujete? (zdravstveno varstvo)
6. Se lahko ponoči sprehajate, ne da bi vas bilo strah? (osebna varnost)
7. Se lahko v primeru, da se vam, kaj zgodi, obrnete na policijo? (varovanje državljanov)
8. Se lahko med sprehodom po mestu s partnerjem/ko držita za roke, ne da bi se bala negativnih odzivov ljudi? (vidnost, priznanje)
9. Ali na prihodnjih volitvah lahko voliš oziroma kandidiraš? (politična participacija)
10. Ali na televiziji in v medijih podajajo dovolj zadovoljiv in raznolik prikaz življenja tebi podobnih ljudi? (predstavitev v medijih)
11. Lahko v svojem prostem času počneš kar hočeš - ti ni treba skrbeti za druge? (družbene obveznosti)?
12. 1. Ali kdo namesto tebe skrbi za vsakodnevne gospodinjske naloge? (pomoč pri kuhanju, pospravljanju, pomivanju)
13. Bi si - če bi tako želel/a - lahko privoščil/a cel dan nakupovanja ali dan v toplicah ali lepotnem salonu? (luksuz)
14. Imaš dostop do izobraževanja, priložnosti za bogatenje svojega znanja in veščin? (izobrazba)

## KARTICE Z VLOGAMI

Nasvet: vloge so zgolj primeri. Kartice morate prilagoditi posamezni skupini glede na ozadje in položaj udeležencev/k. Pomembno je tudi, da diskriminirane osebe med metodo ne igrajo/ podoživljajo svoje diskriminiranosti.

16 letno dekle z manjšinskim verskim ozadjem (npr. muslimanskim v krščanskem okolju). Živi s starši, ki imajo majhno trgovino z živili. Veselijo jo športi in igra v nogometnem klubu. Trenutno nima fanta.

40 let star brezdomec, član etnične manjšine, alkoholik, denar služi z beračenjem in priložnostnimi deli.

25 letna študentka z manjšinskim verskim ozadjem (na primer muslimanskim v pretežni krščanskem okolju). Ima fanta z drugačnim verskim ozadjem, vendar njena družina tega ne ve.

<p>21 letna študentka, predstavica etnične manjšine. Je lezbijka in si stanovanje deli. Dela kot natakarka, da si lahko plača študij.</p>
<p>19 letni Rom, ki je že živel v Nemčiji, a so ga poslali nazaj. V Nemčijo je poizkusil priti še enkrat, a so ga zopet vrnil nazaj. Nima poklice izobrazbe. Živi s svojim dekletom v stanovanju, ki si ga delita. Išče redno zaposlitev ali poklicno izobraževanje.</p>
<p>23 letni Rom brez urejenega statusa (nima državljanstva), heteroseksualec, neporočen, nima otrok. Denar zasluži z občasnimi deli, predvsem z delom na gradbiščih.</p>
<p>31 letna transseksualka, ki je želela na Tajskem spremeniti spol. V državo se je priselila od drugod, ima dovoljenje za prebivanje in delo. Govori s tujim naglasom in je zaposlena v baru. Rada bi se poročila in bila gospodinja.</p>
<p>19 letna brezdomka, ki je že dve leti odvisna od drog. Denar za droge dobi s krajami. Je predstavica etnične večine, je zelo suha in izgleda bolna.</p>
<p>23 letni študent, predstavnik etnične večine, živi s starši, ki že dolgo vedo, da je gej. Ima resnega fanta, ki so ga njegovi starši sprejeli.</p>
<p>36 letna zobozdravnica, ki ima svojo zobno ambulanto in zelo visoke prihodke. Je predstavica etnične večine, lezbijka, ki živi z dvema otrokoma iz prejšnjega zakona in s partnerko.</p>
<p>33 letni socialni delavec, predstavnik etnične večine. Zaradi poškodbe pri avtomobilski nesreči je delno hrom, je na vozičku, dobiva invalidsko pokojnino in živi pri starših. Hodi z žensko, ki je na vozičku.</p>
<p>27 letna ilegalna migrantka, ki je iz države rojstva pobegnila pred spolnim nasiljem in mučenjem. Prošnja za azil ji ni bila odobrena. Je mati samohranilka z dvema otrokoma, dela kot gospodinjska pomočnica in zelo malo zasluži.</p>
<p>18 letna učenka živi pri svojih starših. Je predstavica etnične večine in zelo rada hodi ven. Starši veliko delajo in veliko zaslužijo. Odkar je začela hoditi s fantom, ki je predstavnik etnične manjšine, staršem povzroča preglavice.</p>
<p>38 letni vodja oddelka, ki je redno zaposlen pri velikem avtomobilskem podjetju in ima dobro plačo. Je predstavnik etnične večine, poročen in ima dva otroka, za katera skrbi njegova žena. Je tudi alkoholik - skrivnost, za katero ve le žena.</p>



16 letni učenec bele polti, ki živi s starši. Ima dva mlajša brata. Oba starša sta nezaposlena, doma nimajo veliko denarja. Po šoli dela, zato si lahko privoščijo moderne obleke. Zaljubljen je v fanta iz razreda v paralelki, česar zaenkrat ni zaupal še nikomur.

20 letna, redno zaposlena medicinska sestra v zobozdravstveni ambulanti in zasluži povprečno plačo. Je migrantka. Lezbijka, živi sama. Njen delodajalec od nje redno zahteva neplačan podaljšan delovni čas.

23 letni poklicni delavec z redno službo v velikem avtomobilskem podjetju in ima relativno dobro plačo. Ima migrantsko ozadje (2. generacija), je heteroseksualec, samski, brez otrok. Pred spanjem rad pokadi kakšen doint (hašiša).

25 let stara ženska, pripadnica etnične večine brez poklicne izobrazbe, nezaposlena, heteroseksualna. Je mati samohranilka z dvema otrokoma in družina živi od socialne podpore.

29 letna ženska iz Etiopije temne polti, ima univerzitetno diplomo iz geografije, vendar je nezaposlena. Poročena je s šefom oddelka (ki je predstavnik etnične večine). Skrbi za njuna otroka.

56 let star bivši menedžer na srednji stopnji, predstavnik etnične večine, ki je že 8 let brezposelen, ker je podjetje, kjer je delal propadlo. Ne uspe najti redne zaposlitve, živi od socialne pomoči. Ker si ni več mogel privoščiti avtomobila, ga je prodal, preseliti se je moral tudi v manjše stanovanje. Je ločen in ima 15 let staro hčer, ki živi pri mami.

38 letni lastnik gradbenega podjetja. Predstavnik etnične večine, neporočen, brez otrok in je samski. Doma ima zaposleno gospodinjsko pomočnico, ki je ilegalna migrantka in dela za zelo majhno plačilo. Zelo rad hodi ven in ima več razmerij - največkrat s tajnicami. Redno hodi na fitnes in vozi dober avto.

17 letni prosilec azila iz Gane brez staršev. Živi v nastanitvenem centru za mladoletne begunce. Slabo pozna jezik države, v kateri se nahaja. Nima punce.

#### DRUGE RAZLIČICE KARTIC Z VLOGAMI:

Si strokovnjak za računalnike iz Belgije, zaposlen pri velikem podjetju v Franciji, star 32 let in samski.	Si	Si
Si 17 letnik iz Nemčije, hodiš v srednjo šolo in pred kratkim si dobrem prijateljem priznal, da si gej, tvoji starši pa tega še ne vedo.	Si	Si
Si ženska iz Šri Lanke, stara 24 let, v Italiji živiš že skoraj leto in pol in si zaprosila za azil.	Si	Si

## M6 STANDARDNA TABELA PEERTHINK: KONSTRUKCIJE NASILJA

Temelji na projektih RealGeM & GemTrEx s prilagoditvami,  
povzetimi po Blickhäuser & Barga<sup>6</sup>

KONSTRUKCIJE NASILJA	
Čas trajanja	2-3 ure
Ciljna skupina/ kriteriji za udeležbo	Mladostniki (12-21 let)
Gradiva	kartice, tabla s papirjem, flomaster, lesena tabla, bucike (možno tudi: fotoaparati in projektor)
Pridobljeno znanje - Znanje, veščine, spretnosti	<p>Predstavitve in razprava o različnih družbenih kategorijah v povezavi z naslednjimi vprašanji: Za katere kategorije gre? Kako se sestavljene? Kako delujejo? Kako so povezane z nasiljem?</p> <p>Povezava med življenjskimi pogoji in verjetnostjo za pojav nasilja : ter stereotipi, ki so povezani s temi predpostavkami / stereotipi / predsodki / klišeji</p> <p>Uvideti in se zavedati kompleksnosti družbenih življenjskih pogojev</p> <p>Pridobivanje širšega pogleda / širiti ozaveščenje</p> <p>Samo-zavedanje in medosebne veščine</p> <p>Vzpodbuditi razvoj samo-zavedanja in dobrih medosebnih veščin</p> <p>Ukvarjanje z razlikami, aktivno poslušanje, razpravljanje, argumentiranje</p> <p>Razpravljati o stereotipih, predsodkih in izvoru neenakosti</p> <p>Zavedati se, da je nasilje pojav, ki ga povzroča več faktorjev, ki niso vezani le na določene kategorije.</p>

<sup>6</sup>) Blickhäuser, Angelika/  
Barga, Henning von (Hrsg.)  
(2006): Mehr Qualität durch  
Gender Kompetenz.  
Ein Wegweiser für Training und  
Beratung im Gender Mainstreaming.  
Königstein/Taunus.

»Konstrukcije nasilja« je metoda, pri kateri udeleženci in udeleženke oblikujejo / sestavijo dve osebi: osebo, ki se vede nasilno in osebo z nenasilnim vedenjem. Vsaka udeležena oseba izbere kartice na katerih so napisane družbene kategorije (na primer spol, religija, rasa, etničnost, spolna usmerjenost, zdravstveno stanje, itd.), ki jih pripnejo na steno pod osebo z nasilnim ali nenasilnim vedenjem na podlagi svojega predvidevanja o tem, ali kategorija opisuje osebo, ki se vede nasilno ali nenasilno. Dobro je, če uporabimo manj družbenih kategorij ter, da pri tistih, ki jih izberemo podamo več informacij o njihovem kontekstu.

### Navodila za metodo

1. Temo nasilja začnite s kratko možgansko nevihto oz. 'brainstormingom' (hitro iskanje asociacij) o tem 'kaj je nasilje'. (ideje zapišite na liste/tablo)
  - Kje zaznaš nasilje?
  - Kakšne oblike nasilja poznaš?
  - Kdo se zateka k nasilju / nasilnemu vedenju?

2. Potem lahko nadaljujete s 'konstrukcijo'. Vodja delavnice na tablo pritrdi pripravljen list, na katerem boste sestavljali dve osebnosti: eno, ki se vede nasilno in drugo, ki se vede nenasilno.

oseba

nasilno vedenje	nenasilno vedenje

3. Udeleženci in udeleženke si izberejo kartice z različnimi družbenimi kategorijami in 'konstrukcija' se začne, ko udeleženci svoje kartice pripenjajo bodisi na stran papirja, kjer se sestavlja oseba z nasilnim ali nenasilnim vedenjem, odvisno od tega, kateri od oseb bi udeleženec/ka pripisal/a določeno kategorijo.

4. Nato sledi razprava o konstruirani osebi (če uporabljate projektor fotografirajte tablo s 'konstruiranima osebama z nasilnim in nenasilnim vedenjem'), ki naj temelji na naslednjih vprašanjih:

- kakšna je razlika med osebo, ki se vede nasilno in osebo, ki se vede nenasilno? >>



### Navodila za metodo

- katere kategorije 'določajo' osebo, ki se vede nasilno in osebo, ki se vede nenasilno?

5. Nato lahko določene kartice prestavite iz ene strani na drugo in obratno in po vsaki spremembi odprete pogovor o tem, ali bi se s to menjavo kategorije oseba še vedla nasilno ali ne. (Vodja naj se odloči, na kateri od kategorij naj bo pou-darek). To je korak razgradnje oz. dekonstrukcije v metodi, ki obenem predstavlja ključno točko delavnice, saj prikaže, kako družbene kategorije in družbeni milje, skupaj s stereotipi in predsodki, sestavljajo osebe, ki se vedejo nasilno.

6. Potem, ko že zamenjate nekaj kartic, naredite še en posnetek s fotoaparatom in primerjajte s prvo sliko. Pogovorite se o razlikah. (uporabljajte drugo sliko, prvo sliko pa s projektorjem prikažite na steni)

7. Naredite povzetek ugotovitev

8. Povratne informacije udeležencev in udeleženk (Kako ste se počutili med metodo?)

KARTICE: (po več kartic za en kriterij)

M.: Ime konstruirane osebe.

V poskusni verziji je bil moškega spola, 18:

Starost: 18, 35, 67. ?? (predlagamo, da jo določite vnaprej)

Spol (biološki)/Spol (družbeni): moški / ženski / hermafrodit (odpre se še ena tema):

M. nima določenega spola. Izgleda kot moški, vendar ima tudi ženske spolne organe (mater-nico in vagino). ((Primer)). (Ljudje kot M. so hermafroditi.)

Religija:

osnovna verzija: 1.:

M. ni verna oseba – ni član nobene cerkve.

M. je verna oseba – je član cerkve.

Kompleksna verzija 2.:

M. ni verna oseba. Nikoli ne gre v cerkev.

M. je strogo veren in redno hodi v cerkev.

M. je aktiven budist in vsak dan meditira.

M. je strog musliman, ki se vsak dan obrne proti Mekki.

rasa / barva kože:

M. ima enako barvo kože kot večina njegovih sodržavljanov.

M. ima drugačno barvo kože od večine sodržavljanov.

invalidnost:

M. je v dobri formi in ima močno ter zdravo telo.

M. je na vozičku odkar je bil majhen. Ima močne roke in ramena.

Spolna usmerjenost / Seksualnosti:

M. ima rad ženske. Rad se poljublja s svojo partnerko.

M. ima rad moške in ženske, dokler lahko uživa.

M. ima rad ženske. Po glavi mu ne gre nič drugega.

Migrantske korenine:

M. je turški državljan. Ko je bil star 14 let, so se z družino iz Ankare preselil v 'Avstrijo'. ((spremeni))

M.-ovi starši so bili rojeni v Avstriji.

Živi v Avstriji od svojega 4. leta. Njegovi starši so iz bivše Jugoslavije. (tudi tu lahko razlikuje)

Zdravje:

M. je depresiven in pesimističen. Življenje mu ni preveč všeč.

M. je dobrovoljen, pameten in židane volje in človek, ki je poln življenjske radosti. V življenju se vedno veseli izzivov.

Zaposlitveni status:

M. dela izmensko v tovarni za predelavo kovin.

M. je na socialki in išče novo službo.

M. dela v pisarni s polovičnim delovnim časom. V preostalem času skrbi za sinka.

Stanje osebnih stikov:

M. ima veliko prijateljev in znancev. Veliko ljudi zelo hitro ugane, kakšen je. Redno se videva s svojo družino.

M. je samotar in nima veliko prijateljev. V vsakodnevnem življenju ne govori veliko, ampak samo takrat, ko mora.

Gospodinjska dela:

M.-a gospodinjska opravila ne ganejo. Saj jih ne potrebuje. M.vsak dan >>

	<p>opravlja gospodinjska dela, saj »so to stvari, ki jih je treba narediti!«</p> <p>Prihodki:  M. še nikoli ni bil na morju in nima smučarske opreme. ((spremeni))  M. gre vsako poletje za 3 tedne na morje. Pozimi dva tedna preživi v znanih smučarskih središčih.</p> <p>Uporaba drog:  M. redno pije alkohol.  M. je od svojega 14. leta odvisnik od drog. Enkrat na teden jemlje heroin.  M. ne jemlje mamil in redko pije alkohol.  Kadi cigarete in občasno pije pivo. Enkrat je poskusil travo/ marihuana.</p> <p>Življenjski slog:  M. nima hobijev in ne ve, kaj bi počel v prostem času.  M. ima veliko hobijev in mnogo idej za preživljanje prostega časa, sam ali z drugimi.</p> <p>Zakonski status:  M. je trenutno v vezi.  M. živi sam in ni v vezi.  M. si deli stanovanje in je samski.</p> <p>Izobrazba:  M. nima potrdila o uspešnem zaključku šolanja.  M. ima dokončano splošno izobrazbo in gre lahko na fakulteto. Njegov cilj je pridobiti visoko izobrazbo.  M. je dober mehanik za motorje in ima poklicno diplomo.</p>
--	--

	<p><b>Status v skupnostih:</b>  M. sovraži klube in združenja. Včasih si gre ogledat kakšno dirko.  M. je član sekte in nosi njeno skrivno uniformo / obleko. Upošteva stroga pravila članstva.  M. je aktivist skupine, ki se zavzema za ekološko kmetovanje in pravice živali in si prizadeva živeti neodvisno od družbenih zahtev.</p> <p><b>Družbeno ozadje – milje:</b>  M. izhaja iz delavske družine, ki ceni dobro službo in solidarnost.  M. prihaja iz kmetije, na kateri je moral trdo delati. V družini veliko dajo na narodne pesmi in plese.  M. prihaja iz družine, kjer že desetletje vodijo svoje podjetje. Družina je članica elitnega kluba (npr.: Rotary klub)</p>
<b>Različice</b>	Nekaj kategorij izberite za bolj poglobljeno razpravo
<b>Okvirni pogoji (učilnica, prostor)</b>	'Dobro' delovno vzdušje in dovolj velik prostor.
<b>Uporabnost</b> - Velikost skupina - Priporočila glede tega, kam v proces metodo vključiti (npr.»začetna«) - okvir/ sorodne metode	Pri srečanjih: majhne skupine 6 -10 (odvisno od sposobnosti ciljne skupine). Metodo se lahko vključi v daljše projekte za širjenje ozaveščenosti, medkulturne delavnice, delavnice za nenasilje in socialne veščine, itd. Metoda ni začetnega tipa / ni primerna za uvažanje skupine Delo s kategorijami naj bo, kar se tiče razlag in razprave postopno; zato je priporočljivo obravnavati manj kategorij. Ena od možnosti za izvajanje metode je tudi, da so na karticah zapisane enake kategorije; npr. 2 kartici: moški in 2 kartici: ženska
<b>Potencialne težave</b> - glede skupine - glede umeščenosti v proces	Za sodelovanje pri metodi so potrebne minimalne bralne in razumevalne sposobnosti, konflikte v skupini je potrebno reševati na začetku, zato da lahko vsak/a udeleženec/ka sodeluje v razpravi. Razstavljanje oz. dekonstrukcija (sprememba kartic) je korak, ki je potreben za zmanjševanje možnosti ponavljanja stereotipov in predsodkov.

<p><b>Komentarji / izkušnje / evalvacija</b></p>	<p>Metoda je bila testirana enkrat v skupini šestih dečkov med 13. in 15. letom starosti kot del 4 urne delavnice o moškostih in odnosih med spoli, seksualnostih in nasilju. Sestavili so 18 letna moška, z nasilnim in nenasilnim vedenjem. Če bi želeli uporabiti vse kategorije, bi delavnica gotovo trajala dlje kot 4 ure. Priporočamo tudi, da delavnice trajajo več dni in da se vsak dan pokrije določene kategorije.</p> <p>Skupina dečkov s katerimi smo izvedli preizkus metode je imela nizko sposobnost koncentracije, zato bi priporočali več odmorov - v metodo bi bilo dobro vključiti igre ali gibanje.</p> <p>Poleg tega je za posamezno srečanje dobro določiti glavno temo metode – med razpravo se držite svojega načrta, drugače boste na koncu ugotovili, da se s skupino pogovarjate o 'vsem in ničemer'.</p>
<p><b>Vir/avtor</b></p>	<p>Fritz Reinbacher &amp; Elli Scambor (Men's Counseling Center Graz), Ziva Humer (Mirovni inštitut, Ljubljana)</p>

5.

>> Peer Think slovar

## 5. PEERTHINK SLOVAR

V slovarju so pojasnjeni ključni pojmi in koncepti za 'Peerthinkov' pristop k interseksionalnemu preprečevanju nasilja. V času, ko smo pripravljali vsebino projekta, smo se morali sodelujoči partnerji dogovoriti o različnem razumevanju poglavitnih pojmov. Rezultati dogovora pokrivajo področje družbenih kategorij, nasilja, izobraževanja in družbene teorije.

Slovar je nastajal sproti; podaja pa naše razumevanje v nadaljevanju navedenih pojmov; spreminjali in razširjali smo ga sproti (prva verzija je nastala avgusta 2008, posodobljena je bila novembra 2008 in končno pregledana marca 2009).

### Razred

V tradicionalnem marksističnem smislu se družbeni razred naša na skupine lastnikov proizvodnih sredstev na eni strani in lastnike lastne delovne sile na drugi.

Na podlagi post-fordističnih in neoliberalnih teorij, ki opredeljujejo raznovrstne družbene in ekonomske neenakosti, pa se družbene razrede določa na podlagi poklica, izobrazbe, znanja ter prihodka (osebnega, na gospodinjstvo in per capita, itd.), bogastva ali neto vrednosti (lastništva zemljišč, nepremičnin, produkcijskih sredstev). Razredi z več moči ponavadi podredijo razrede z manj moči in si obenem prizadevajo zakoreniniti lastno mesto moči v družbi. Družbene razrede z veliko moči ponavadi obravnavamo kot elite, vsaj znotraj družbe.

Rasa, spol, razred in spolna usmerjenost so povezani na različne načine in določajo posameznikovo usodo in ekonomski status. Tudi pripadnost določenemu razredu pomeni več stvari, na primer v mestnem ali podeželskem okolju; za različne ljudi pomeni različne stvari.

### Kritične študije belskosti (critical whiteness)

Pri pristopu kritične belskosti, belopoltost ne predstavlja barve kože, ampak koncept. Zaradi širjenja Evrope, kolonializma, suženjstva in fašizma, je na belo barvo kože oz. belopoltost vezanih veliko privilegijev.

PeerThinkov pristop h kritični belskosti teži k senzibilizaciji pripadnosti prevladujoči belopolti večini, konstruktivno belopoltosti kot norme in normalnosti, poleg tega pa želimo privilegije belcev tudi razkriti.

### Diskurz

Koncept **diskurzivnosti** je tesno povezan z delom francoskega post-strukturalista Michela Foucaulta in njegovo idejo, da se jezik razvija in izgrajuje pomen pod določenimi materialnimi in zgodovinskimi pogoji. Foucault je proučeval, kako se preko delovanja moči in družbene prakse, pomeni začasno stabilizirajo oziroma se uredijo v diskurz. Diskurzi delujejo kot oblika jezika, ki deluje v okviru institucionaliziranih okoliščin, ki določajo podlage na katerih temelji naše razumevanje sveta. Diskurzi so načini, na katere se navezujemo na znanje, oziroma sestavimo znanje o določeni praktični temi; nastanku idej, podob in praks, ki podajajo načine za pogovor o stvareh, o oblikah znanja in vedenj, ki so vezana na določeno vsebino, družbeno dejavnost na mesto institucije v družbi. **Oblike diskurzov** določajo, kaj je in kaj ni primerno znotraj oblikovanja našega pogleda na družbeno dejavnost ali na določeno temo, oziroma naših praks znotraj le-teh. Katero znanje v tem kontekstu velja za uporabno, relevantno in 'resnično', in

kakšne/katere osebe, oziroma 'subjekti' utelešajo takšne značilnosti. Diskurzi so vezani na 'režime resnice', ki veljajo znotraj področij kot sta znanost ali vlada, ki določata, kaj je lahko resnično in neresnično. Diskurze lahko analiziramo na različnih stopnjah, bodisi na podlagi njihovih osnovnih sestavnih delov, izjav, bodisi na podlagi akumuliranih diskurzivnih oblik, ki podajajo podlago za načine, v katerih osebe osmislijo svet v določenem času in kraju.

- Foucault, M. (1972): Arheologija znanja, New York

### **Ustvarjanje spola (doing gender)**

»[...] 'ustvarjati spol' [...] pomeni prevzeti vedenje, ki je potrebno za določanje spola.« (West/Zimmerman 1991, 23). Je situacijski in interakcijski proces, v katerem je spol prikazan in dojet. Spol zatorej ni statičen.

- West, C./Zimmerman, D. H. (1991): Doing Gender,

in: Lorber, J./Farrell, S. A. (Eds.): The Social Construction of Gender, Newbury Park, 13-37

### **Dominantni odnosi**

Dominantnost – sposobnost izvajanja moči in vpliva nad drugim – je skupna nit vsem družbenim kategorijam. Vsaka oseba se oblikuje na podlagi kulture, ki jo obdaja. Od družbenih kategorij se učimo neposredno ali posredno, posledična sporočila in izkušnje pa shranjujemo kot vrednote in posledično stereotipe. Mnogi izmed stereotipov obveljajo za norme, preostali pa so definirani glede na normo (in ne samo s strani dominantne skupine). Ponotranjena dominantnost je predvidevanje tistih z močjo, da vsi delijo njihovo realnost; zato delujejo, kot da bil njihov zorni kot univerzalen. Ponotranjena zatiranost je način, ko posamezniki iz nedominantne skupine ponotranjijo pozitivna sporočila o dominantni skupini in negativna sporočila o nedominantnih skupinah; posamezniki iz nedominantnih skupin nato delujejo v skladu s temi, tako imenovanimi 'naravnimi' občutki kot pripadniki svoje skupine.

Dominantni odnosi so dinamični. Fluidnost družbenih identitet nas lahko postavi bodisi za izvajalce ali žrtve zatiranja, odvisno od okoliščin --- glede na to, kaj je izzvano, za kaj se bori, ali kaj je v nevarnosti, da se izbori ali izgubi. Intersekcionalni pristop nam je v pomoč pri analizi teh kombinacij na subjektivni in strukturni ravni.

### **Izobraževanje**

Institucionalizirano izobraževanje otrok in mladostnikov poteka na različnih mestih. V skladu z nacionalnimi okoliščinami so institucije ponavadi različne oblike šol, vendar poznamo tudi izvenšolske oblike izobraževanja, kot so državljansko izobraževanje, politično izobraževanje (npr. s strani sindikatov), izobraževanje o človekovih pravicah, socialno delo, medkulturno učenje in mešane oblike le-teh. Šole in druge izobraževalne institucije igrajo zelo pomembne vloge, saj so institucije, v katerih otroci in mladostniki preživijo veliko časa in kjer se odvija socializacija. Po naših izkušnjah so otroci in mladostniki, ki kažejo težavno vedenje, označeni z oznakami kot so 'neprimerno vedenje', 'težaven/a' ali 'nasilen/a', in, da imajo te negativne oznake na njih pogosto slab vpliv. Resničnih vzrokov za neprimerno vedenje se ponavadi ne odpravlja. Za določanje negativnih vplivov označevanja in represivnih praks pri mladih je potrebno uporabljati samo-poročanje, ter odpreti razpravo o posledicah teh negativnih vplivov na celotno družbo. S pomočjo intersekcionalnih pristopov lahko natančno upoštevamo sistemske vire za nastanek določenega vedenja.





### **Etnična identiteta**

Kategorije **etnične identitete** so podskupina kategorije identitet, v kateri zaželelost za članstvo sloni na lastnostih etničnega izvora prednikov.

### **Etničnost**

Etničnost sloni na mitu skupnih prednikov, ki pogosto vsebuje tudi lastnosti, ki naj bi bile dedne.

### **Etnizacija**

Etnizacija je proces, s katerim je oseba ali skupina oseb pripisana skupini, ki se zdi homogena. Etnizacija se zgodi predvsem zaradi zunanjega izgleda ali določenih navad vezanih na določen rojstni kraj, religijo ali kulturne prakse. V večini primerov etnizacijo vodi večina, nanaša pa se na manjšine.

### **Spol**

Po našem mnenju je spol družbeni in kulturni konstrukt spolne identitete. V dihotomiji kulture in spolov poznamo predvsem moški in ženski spol, kljub temu, da obstajajo tudi drugi spoli (hermafroditi, transseksualne osebe, itd.) Spolna identiteta je posameznikovo lastno razumevanje sebe kot moškega ali ženske (ali drugega spola), lahko pa jo uporabimo tudi takrat, ko drugim določamo spol, najpogosteje na podlagi izgleda, socializacijskega procesa in kulturnih vrednot. Za več informacij si oglejte orodje za samo-učenje v tem priročniku ali pa na spletni strani Peerthinka [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu).

### **Raznolikost spolov**

»**Moškost** je vedenjski odziv na določene pogoje in okoliščine v katere se vključujejo moški, različni tipi moškosti obstajajo v šoli, v mladinski skupini, na ulici, v družini in na delovnem mestu. Z drugimi besedami, moški uporabljajo moškost glede na družbeno situacijo, v kateri se znajdejo« (Messerschmidt 1993: 81, 83, in Spindler 2006: 83/84). **Hegemonska moškost** (R. Connell, 1995) je normativni ideal moškosti, po katerem morajo moški delovati, ženske pa si morajo želeti. Lastnosti, ki jih povezujemo s hegemonsko moškostjo so agresija, moč, motivacija, ambicije, zanašanje na samega nase, kot tudi bela barva kože, zdravje in heteroseksualnost. Hegemonska in marginalna oblika moškosti nastajata s tekmovalnostjo in pogojujeta ena drugo.

Ženskost se nanaša na lastnosti in vedenja, za katera določena družba verjame, da so idealno vezana na ženske in dekleta ali, da zanje še posebej veljajo. Ženskost se na prvem mestu nanaša na družbeno pridobljene značilnosti in drugotne spolne lastnosti. V patriarhalnih kulturah se ženskost in ženske obravnava kot 'tiste druge' ali podrejene, medtem ko norme oblikujejo vrednote moških.

Dejstvo, da v nekaterih kulturah že stoletja obstajajo interseksualci/hermafroditi, oziroma, da nekatere družbe poznajo več spolov kot le moškega in ženskega, kažejo, da je binarnost spolov družbeni konstrukt, ter, da je spol sam po sebi polje neprestanih sprememb in bojev.

- Connell, R.W. (1995): Masculinities, Cambridge.

- Messerschmidt, J. W. (1993): Masculinities and Crime. Maryland.

- Spindler, S. (2006): Corpus delicti. Männlichkeit, Rassismus und Kriminalisierung im Alltag von jugendlichen Migranten, Münster.

### **Heteronormativnost**

Heteronormativnost je ime za sistem spola, kjer obstajata natančno dva spola (moški in ženski) in v katerem za normo velja heteroseksualnost. Po našem mnenju, heteroseksualnost deluje kot družbeni red in oblikuje družbeno življenje vsakega posameznika in posameznike (družinsko življenje, socializacija, itd., in na podlagi katerega nasploh velja dualistično razmišljanje), ne glede na spolno usmerjenost ali spol posameznika. Heteroseksualnost je norma; vse ostalo se obravnava kot nenormalno.

### **Hegemonija**

Po Antoniu Gramsciju je hegemonija koncept, v katerem določeni razred ali skupina prevladuje nad ostalimi tako, da svoje interese definira kot zdravo pamet. Takšna nadvlada torej pogosto deluje brez uporabe neposrednega nasilja, vendar z uspešno izvedenim prevzemanjem oblasti (nasilje pa je potrebno uporabiti za uresničitev le-te in njeno utrditev).

### **Identiteta in izražanje/delovanje**

Določen način obnašanja in oblačenja pogosto izberemo zato, da nekdo smo: moški, ženska, heteroseksualec, možača, itd. Menimo, da se to dogaja zato, ker se določena dejanja povezujejo s sistemom uradno sprejemljivih znakov, na podlagi katerih posamezniki gradijo svojo spolno, seksualno, etnizirano, itd. identiteto. Vendar »v ozadju izražanja svojega spola ni nobene spolne identitete; ... identiteta je performativno sestavljena iz samih 'izražanj', ki jih obravnavamo kot njene rezultate.« (Butler 1990:25). Z drugimi besedami: spol, spolna usmerjenost, etničnost, itd. so vloge: so to, kar posamezniki počnejo v določenem času, in ne to, kar dejansko so.

S tega zornega kota identitete, spolne in ostale, ne izražajo avtentičnega notranjega 'ključnega' jaza, ampak so dramatične posledice (in ne vzroki) vlog.

- Butler, J. (1990): Gender Trouble, London, New York

### **Intersekcionalnost**

Intersekcionalnost je paradigmatični pristop k družbenim znanostim in socialnem delu. Po PeerThinkovi definiciji intersekcionalnost pomeni, da so oblike družbene represije, na primer, represija na podlagi rase/etničnosti, spola, veroizpovedi, spolne usmerjenosti, razreda, invalidnosti in drugih označevalcev drugačnosti, med seboj povezane in določajo oz. vplivajo na življenje posameznikov in posameznic. Za več informacij si oglejte kratko orodje za samo-učenje na spletni strani Peerthinka [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu).

### **Migracije**

Migracije so prastar pojav, saj so se ljudje od nekdanj selili, ne glede na to, kakšna prevozna sredstva so jim bila na voljo. Dandanes, v času boja za (ekonomske) vire, se po mnenju severo-zahodnih držav migracije iz juga proti severu obravnavajo kot problem. Uveden je bil sistem meja in nadzora, z namenom urejanja ter, kjer je to mogoče, ustavitve migracijskih tokov. Pojavijo se skupine dobrih migrantov (npr. prilagodljivi, poceni in kvalificirani delavci) in problematičnih migrantov (npr. begunci).

V kontekstu migracij različne skupine in posamezniki lahko istočasno izkusijo posamezne in družbene neenakosti – kar še posebno velja za skupine in posameznike, ki spadajo med begunce ali prosilce azila. Če pride oseba v novo okolje,

to najpogosteje pomeni, da je morala lastno identiteto prilagajati novemu okolju, npr. s procesom samo-etnicizacije in zunanje etnicizacije.

Kot vzroke za obsežne spremembe v posameznikovem življenju in kot procese, ki vplivajo na graditev identitete, smo upoštevali tudi primere znotraj državnih migracij.

### **PeerThink**

PeerThink je projekt intersekcionalnega preprečevanja nasilja. Financira ga program Evropske unije Daphne, potekal pa je od maja 2007 do aprila 2009. Projekt je namenjen vsem iz področja izobraževanja in socialnega dela ter drugim, ki se ukvarjajo z **mladimi**, in si prizadevajo za zmanjševanje različnih oblik nasilja – na podlagi intersekcionalnosti. V PeerThinku ljudje razmišljajo in si prizadevajo za uresničitev takšnega pristopa.

### **Medvrstniško nasilje**

Medvrstniško nasilje je nasilje med otroki in mladostniki, ki so pogosto enake starosti (skupina vrstnikov).

### **Religija**

Religijo lahko opredelimo kot skupek različnih prepričanj in praks, ki jih določena skupina goji v povezavi z bogom ali bogovi. Religija ureja predniške in kulturne tradicije, zapise, zgodovino, mitologijo kot tudi osebno vero in mistična izkustva, ki lahko moralno vplivajo na človekovo vedenje, prepričanje in moralne koncepte. V severnih, zahodnih in nekaterih vzhodno<sup>1</sup> evropskih družbah se je pomen religije občasno zmanjševal. Danes religijo obravnavamo kot predmet osebne izbire, zato je zanimiva na politični ravni, kot tudi predmet lastnega umeščanja pri izbiri različnih kulturnih vrednot.

1) Npr. Estonija.

### **Družbena pravičnost**

Družbena pravičnost je zahteva in vizija, ki jo včasih zahtevajo družbena gibanja oziroma je predmet političnih konfliktov. Družbena pravičnost pomeni družbeno enakopravnost glede na vire in priložnosti v družbi, obenem pa pomeni tudi reševanje družbenih in osebnih razlik.

### **Nasilje**

V Svetovnem poročilu o nasilju in zdravju (2002), je Svetovna zdravstvena organizacija nasilje definirala kot »namerno uporabo fizične moči ali sile, s katero je zagroženo ali, ki se izvede proti samemu sebi, drugi osebi ali proti skupini ali skupnosti, katere rezultat je ali bi lahko bila poškodba, smrt, psihološka poškodba, napaka v razvoju ali pomanjkanje.«

Druga definicija nasilja pa bolj poudarja položaj žrtve: »medosebno nasilje je vsako dejanje druge osebe, ki mi povzroča škodo in iz katerega lahko predvidevam, da bi mi lahko povzročilo škodo ali vsaj poškodbe, ter ki ga preprosto slepo sprejmemo.« (iz nemške pilotne študije »Nasilje nad ljudmi«; BMFSFJ 2004: 16)

A very different meaning of violence is when the word is used to denote the use of (legal) political force, such as executed by a policy force or military force. For more information, you can check the self-learn tool on violence on the website [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu).

Definicija nasilja se glasi drugače, kadar opisujemo uporabo (pravne) politične moči, kot to izvaja politična oblast ali vojaška oblast. Za več informacij si oglejte

orodje za samo-učenje o nasilju na spletni strani Peerthinka [www.peerthink.eu](http://www.peerthink.eu). PeerThinkov pristop k nasilju teži k povezovanju in prikazovanju vseh oblik nasilja, ki lahko vplivajo na posameznika. Ker je interseksionalnost pristop, ki upošteva posamezne družbene lastnosti **in** strukturne pogoje vključno s prekrivanji, je analiza kombinacij različnih oblik nasilja ključna tema tega projekta.

- WHO (2002): World report on violence and health,  
[http://www.who.int/violence\\_injury\\_prevention/violence/world\\_report/en/](http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/)
- BMFSFJ (2004): Gewalt gegen Männer (Violence against men).  
Personale Gewaltwiderfahrnisse von Männern in Deutschland,  
<http://www.bmfsfj.de/Kategorien/Forschungsnetz/forschungsberichte,did=20558.html>

### **Preprečevanje nasilja**

Preprečevanje nasilja vključuje dejavnosti, ki bi morale pripomoči k zmanjšanju ali preprečevanju nasilnih konfliktov med osebami in skupinami. Po naših izkušnjah obstaja več splošnih dejavnosti, ki so usmerjene k spremembi osebnih, komunikacijskih in/ali interaktivnih vedenj, še preden pride do kakršnegakoli nasilja, za nenasilno reševanje konfliktov, oziroma za krepitev osebne samozavesti. Ostale dejavnosti se bolj konkretno ukvarjajo z določenimi (skupinami) storilcev ali žrtev, z namenom vnaprejšnjega preprečevanja nasilja.

### **Mladost**

Mladost je obdobje med otroštvom in odraslostjo. Mladost je čas usmerjanja k novi identiteti. Starost, v kateri se osebo obravnava kot 'mlado', in posledično upravičeno do posebnega obravnavanja v skladu z zakoni in v družbah, se po svetu razlikuje. PeerThink je namenjen otrokom in mladostnikom med 12. in 21. letom starosti.

### **Delo z mladimi**

Delo z mladimi je proces oblikovanja okolja, v katerem se lahko mladi vključijo v neformalne izobraževalne dejavnosti. Med razne načina dela z mladimi štejemo delo v centrih za mladostnike, delo z mladimi, ki ni vezano na šolo ali centre za socialno delo in delo na šoli.